

Riusu cocareba

SAN JUAN

Toyani jo'case'e

La Palabra de Dios hecha hombre

1 ¹Rurureba ba'ijën ba'isirën Riusu cocareba quëani achoguëbi baji'i. Riusu naconi baji'i. Ja'an cocareba quëani achoguë, Jesucristo hue'eguë, ja'ansi'quë yua Riusureba baji'i. ²Rurureba ba'isirën, ja'anguëbi yua Riusuni te'ereba conguë baji'i. ³Ja'nca ba'iguëbi, Riusubi ro'tani ënguëna, si'aye beoru re'huani jo'cabi. Yequëcubabi re'huaye beoye ba'ë. Baguë se'gabi si'aye re'huani jo'cabi. ⁴Re'huani jo'caguë, ta'yejeiyereba huajë güeseguebi, si'a hua'nare huajë hua'nare jo'cabi. Ja'nca jo'caguëbi yua mia re'oto ñatani saoye'ru baguë te'e ruiñe ba'iyete bainni masi güeseni jo'cabi. ⁵Masi güeseni jo'caguëna, zije re'oto ba'iguëna, zije re'oto ba'iguë, zupai huati caguëbi yua baguë te'e ruiñe ba'iyete quëñoni senjoñe porema'iji. Mia re'oto ñatani saoye'ru ba'iguëna, zije re'oto ëjaguëbi gare yayoye porema'iji.

⁶Yequë bainguë, Juan hue'eguë, Riusu raosi'quë, baguë yua bainna ti'anbi. ⁷Ti'anni, mia re'oto ñatani saoye ba'iguëte bainni quëani acho bi'rabi. Ja'an cocarebare quëani achoye raosi'quë baji'i. Bainbi achani, Ja'an ba'iguëni si'a recoyo ro'taja'bë caguë, mia re'oto ñatani saoyebi ba'iguë, baguë cocarebare quëani achoguë raji'i. ⁸Ja'nca raiguë, ja'ansi'quë yua mia porema'iji. Mia re'oto ñatani saoye'ru ba'iguëna, zije re'oto ëjaguëbi gare yayoye porema re'oto ñatani saoye poreguëbi beobi. Baguë ba'iyë quëani achoguë se'ga baji'i. ⁹Ba'iguëna, mia re'oto ñatani saoye poreguë, te'e ruiñereba ba'iguë, ja'anguëbi yuara bainna ti'an rani, baguë ba'iyë, baguë cocareba, ja'anre si'acuani te'e ruiñe masi güeseguë raiguë baji'i.

¹⁰Ja'nca raiguë yua si'a re'oto re'huani jo'caguëbi ti'anni baj'i'i. Ba'iguëreta'an, bainbi baguë ba'iyete ëñani, baguëte ro huesëjën ba'ë. ¹¹Ja'nca ba'ijëna, baguë te'e bain ba'iruna sani ba'iguëna, baguë te'e bainbi baguëte te'e ruiñe ëñamajën, baguëte bojoma'ë. ¹²Bojomajëna, si'a bain baguëni te'e ruiñe ëñani bojojën ba'icua, baguë ba'iyete si'a recoyo ro'tajën ba'icua, ja'ancuani: Yë'ëna rani, yë'ë naconi te'e ba'ijë'ën caguë, Riusu mamacuare bacuare re'huani babi. ¹³Ro bain mamacua ba'iyë'ru bacuare re'huamaji'i. Ro bain mamacua bayete cato, pë'caguë sanhuëbi, Zinre bañu cajën, zinre cu'ejëna, pë'cagobi zinre nëcani, zinre të'ya raigo. Riusu mamacua bayete cato, ja'nca ba'iyë'ru baguë mamacuare re'huama'iji. Baguë se'gabi mame re'huaguëna, baguë mamacua ruiñe.

¹⁴Yureca, Riusu cocareba quëani achoguë, baguë ba'iyete cato, baingobi të'ya raigona, bainguë runji'i baguë. Ja'nca ruinguëbi mai naconi ba'iguë, maini ai yëreba yëguë, te'e ruiñe ba'i coca se'gare maini quëani achoreba achoguë baj'i'i. Ja'nca ba'iguëna, baguë ta'yejeiye ba'iyete ëñani masihuë yëquëna. Eñani masijën, Taita Riusu te'eguë Zin sëani, ai ta'yejeiyereba E'jaguë ba'iji. Ba'iguëna, baguëni ëñajën bojohuë. ¹⁵Ja'nca ba'iguëna, Juan'ga baguëni ëñani, baguë ba'iyete jëja quëani achobi:

—Ja'anguëbi ba'iji. Yë'ëbi coca quëani achoguë, baguë ba'iyete yua quëahuë yë'ë: Yë'ë jë'te raiguëbi yë'ë ba'iyë'ru quë'rë ta'yejeiye E'jaguëbi ba'iji, yë'ë'ru quë'rë ru'ru ba'isi'quë sëani, quëani achobi Juan.

¹⁶Ja'an E'jaguë yua maini ai ba'iyë ai yëguë ba'iji. Baguë baye si'aye carajeiye beoyete maina insireba insiji. ¹⁷Riusubi baguë ira coca guansese'ere Moisesni toya güeseni, maina jo'caguë ba'nji. Yureca, Riusubi baguë te'e ruiñe ba'i cocare maina jo'caye yëguë, Jesucristo hue'eguë naconi maina raoni, baguë yëguë ba'iyete maini masi güesebi. ¹⁸Bainbi Riusuni ëñañe yëcuata'an, gare ëñañe porema'iñë. Porema'ijëna, baguë te'eguë Zin, baguë naconi te'e recoyo ba'iguë, ja'anguëbi Riusu ba'iyete maini ye'yoni masi guesebi.

Juan el Bautista da testimonio de Jesucristo

¹⁹Yureca, Juanbi Riusu cocarebare quëani achoguëna, judío bain Jerusalén huë'e jobo ba'icuaabi Juan ba'iyete senni achaye saonü cajën, bacua pairi bain, levita bain pairite concua, bacuare Juan ba'iruna guanse saohuë. Saojëna, bacuabi sani, baguë ba'iyete senni achajëna, ²⁰sehuoni, coca bacuani te'e ruiñe quëabi Juan:

—Ba Cristo rajja'guë, ja'anguë beoyë yë'ë, caguë sehuobi.

²¹Sehuoguëna, bacua yua se'e baguëni senni achahuë:

—Ja'nca ba'itoca, ¿gueguëguë'ne më'ë? ¿Riusu ira bainguë raosi'quë Elías hue'eguëma'iguë? senni achahuë.

Senni achajëna, Juanbi:

—Bañë, sehuobi.

Sehuoguëna:

—Ja'nca ba'itoca, Riusu coca quëani achocaija'guë, ¿ja'anguë ba'ima'iguë më'ë? senni achahuë.

Senni achajëna,

—Bañë, sehuobi.

²²Ja'nca sehuoguëna, bacuabi senreba senni achahuë:

—Yureca më'ë ba'iyete yëquënani te'le ruiñereba quëajë'ën. Yëquëna ëja bainbi raojëna, bacuana go'ini më'ë ba'iyete quëaye bayë yëquëna. Ja'nca sëani, më'ë ba'iyete quëato, ¿gue coca yëquënani quëaguë'ne? senni achahuë.

²³Senni achajëna, sehuobi:

—Yë'ë yua bain beo re'otona rani, cocare jëja quëani achoguë, ja'an ba'iguë'ë yë'ë. Riusu ira bainguë raosi'quë, Isaías hue'eguë, baguë coca cani jo'case'e'ru ba'iguë'ë yë'ë. “Mai Ëjaguë raija'guë sëani, mësacua recoyo ro'tayete mame re'huajë'ën” cani jo'caguë ba'iguëna, ja'an ba'iguë'ë yë'ë, sehuobi Juan.

²⁴Sehuoguëna, bacuabi, fariseo bain raosi'cua ba'ijën, ²⁵se'e Juanni senni achahuë:

—Yureca, Cristo, Elías, Riusu coca quëani achocaija'guë, ja'ancua beoyë më'ë. Ja'nca beotoca, ¿më'ë queaca ro'taguë, bainni bautizaguë'ne? senni achahuë.

²⁶Senni achajëna, Juanbi sehuobi:

—Yë'ëbi oco se'gabi bainni bautizayë. Bautizaguëna, yequëbi mësacua jubë naconi ba'iguëna, baguëni huesëyë mësacua. ²⁷Yë'ë jë'te raiguëbi yë'ë'ru quë'rë ta'yëjeiye Ëjaguë ba'iji. Ro yë'ë hua'guëbi gugurini rëanni, baguë guëon ju'iyete ti'jeye ti'añe porema'iñë, caguë sehuobi Juan.

²⁸Juanbi Betania casirute bautizaguë ba'iguëna, baguëni senni achajën raë'ë. Jordán ziaya que ca'nco, ënsëguë eta rai ca'nco, ja'anru bajji' ba huë'le jobo.

Jesús, el Cordero de Dios

²⁹Ba'iguëna, ja'nrebi, yequë umugusebi Juanbi Jesusni ti'an raiguëna, ëñani quëabi:

—Mësacua ja'anguëni ëñajë'ën. Riusu Raosi'quë'bi. Si'a bain gu'a jucha quëñoni senjoñe ro'ire, oveja huani insiye'ru huani senjosi'quë ba'ija'guë'bi baguë. ³⁰Yë'ëbi baguë ba'iyete ru'ru quëahuë. “Yë'ë'ru quë'rë ta'yëjeiye Ëjaguë, yë'ë'ru quë'rë ru'ru ba'iguëbi yë'ë yo'je raiji” quëahuë yë'ë. ³¹Yë'ë se'gabi baguë ba'iyete huesëguë ba'iguëta'an, Israel bainbi baguëni ye'yeni masija'bë caguë, oco bautizaguë raë'ë yë'ë, quëabi Juan.

³²Quëaguë, ja'nrëbi, se'e yeque coca quëabi:

—Yureca, Riusu Espíritubi ju'ncubo'ru gaje meni, baguëna tua raiguëna, ëñahuë yë'ë. ³³Yuta baguë ba'iyete huesëguë, Riusu coca quëase'ere ro'tahuë yë'ë. Yë'ëre oco bautizaye raoguë, ñaca yë'ëni quëabi Riusu: “Yë'ë bainguëte më'ëna saoguëna, yë'ë Espíritubi baguëna gaje meni, baguëna tuani ba'ija'guë'bi. Ja'anre ëñani, yë'ë Espiritu naconi bautizaja'guëte masijë'ën” yë'ëni quëabi Riusu. ³⁴Quëaguëna, Riusu quëase'e'ru güina'ru ba'iguëna, ëñahuë yë'ë. Ja'nca ëñaguë, yua ñaca te'e ruiñe quëani achoyë yë'ë: Ja'anguëbi Riusu Zin ba'iji caguë quëayë yë'ë, cabi Juan.

Los primeros discípulos de Jesús

³⁵Ja'nca caguëbi, yua se'e yequë umuguse ba'iguëna, baguë bain concua samucua naconi ba'iguë, ³⁶yua se'e Jesusni ëñabi Juan. Jesús yua baru cueñe ganiguëna, Juanbi ëñani quëani achobi:

—Ëñajë'ën. Riusu Raosi'quëbi ba'iji. Bain jucha ro'ire oveja misabëna huani boye'ru ba'ie ba'ija'guë'bi, quëani achobi.

³⁷Ja'nca quëani achoguëna, Juanre concua ba samucuabi achani, Jesusna be'tehuë. ³⁸Be'tejëna, Jesusbi go'ie bonëni ëñani, bacuani senni achabi:

—¿Mësacua guere cu'eye'ne? senni achabi.

Senni achaguëna, bacuabi sehuoni senni achahuë:

—Ëjaguë, ¿më'ë jaro hu'ere ba'iguë'ne? senni achahuë.

³⁹Senni achajëna,

—Rani ëñajë'ën, sehuobi.

Sehuoguëna, bacuabi baguë naconi sani, baguë ba'i hu'ere ëñani, a las cuatro ba'ie'ru ba'iguëna, baguë naconi bëani ba'ijën na'ijaë'ë.

⁴⁰Ja'ancua samucua, Juan quëani achose'ere achani Jesusni be'tesi'cuare cato, te'eguë yua Andrés hue'eguë bajji'i. Simón Pedro yo'jeguë bajji'i. ⁴¹Ja'nca ba'iguëbi Jesusni ëñani tējini, besa huëni baguë ma'yë Simonni cu'ejaji'i. Cu'ejani, tinjani, baguëni quëabi:

—Cristo hue'eguëte tinjahué yëquëna, cabi. Bain cocabi cato, Riusu Raosi'quërebare quëabi.

⁴²Quëani ja'nrëbi, Simonre Jesusna sani ëñobi Andrés. Sani ëñoguëna, Jesusbi baguëni ëñani, baguëni coca cabi:

—Më'ë yua Simón hue'eguë, Juan mamaquë ba'iguëna, më'ëni yua Cefas hue'yoyë yë'ë, cabi. Judío bainbi ja'anre cajëna, yequëcubi Pedro cayë.

Jesús llama a Felipe y a Natanael

⁴³Ja'nrëbi, yequë umuguse ñataguëna, Jesusbi Galilea yijana sani, Felipeni tinjani, cabi:

—Yè'èni te'e congüè rajjè'ën, caguè choji'i.

⁴⁴Felipe yua Betsaida huè'e jobo bainguè baji'i, Andrés, Pedro, bacua ba'i jobo. ⁴⁵Ja'nca ba'iguèbi Jesusni congüè saji'i. Ja'nca saiguèbi yua Natanaelni tëhuobi. Tëhuoni, baguèni coca quèabi:

—Riusu Raosi'quèrebare tinjahüè yèquèna. Moisés, Riusu ira bain raosi'cua, bacuabi baguè ba'iyete toyani jo'cajèna, baguète tinjahüè yèquèna. Jesús Nazareno hue'eji. José mamaquè'bi baguè, quèabi Felipe.

⁴⁶Quèaguèna, Natanaelbi sehuoguè cabi:

—Ro huere coca cayè mè'è. Nazaret huè'e jobona cu'eto, re'o bain beoyè, cabi.

Caguèna, Felipe sehuoguè cabi:

—Rani èñajè'ën, cabi.

⁴⁷Caguèna, sani ti'anjèna, Natanaelbi ti'an raiguèna, Jesusbi baguète quèabi:

—Èñajè'ën. Israel bainguè te'e ruin recoyo baguèbi rajji. Gare coca coqueye beoye ba'iji, cabi Jesús.

⁴⁸Caguèna, Natanaelbi:

—¿Queaca masiguè'ne mè'è, yè'è ba'iyete? senni achabi.

Senni achaguèna, Jesús sehuobi:

—Mè'èbi higo sunquiñete ñu'iguèna, Felipe yuta mè'ère choimaquèna, mè'è recoyona èñani masihuè yè'è, sehuobi.

⁴⁹Sehuoguèna, Natanaelbi baguèni quèabi:

—Èjaguè, mè'è yua Riusu Mamaquè ba'iguè'è. Mè'èbi què'rè ta'yejeiye Èjaguè ba'iguè sèani, si'a Israel bainbi mè'èni sehuoye bayè, quèabi.

⁵⁰Quèaguèna, Jesusbi baguèni quèabi:

—Yè'èbi mè'èni coca quèaguè: Higo sunquiñete ñu'iguèna, mè'èni èñahuè yè'è, ja'an cocare mè'èni quèaguèna, ¿yè'èni si'a recoyo ro'taguè mè'è? Yè'è ta'yejeiye masise'ere èñoguèta'an, mè'èbi yuta què'rè se'e ta'yejeiye yo'ore èñaja'guè'è, quèabi.

⁵¹Quèani, ja'nrèbi, se'e baguèni coca yihuoguè quèabi:

—Mèsacuani ganreba yihuoyè yè'è: Guènamè re'oto anconi saosele ba'iguèna, Riusu guènamè re'oto yo'o concuabi yè'èna gajejèn, guènamèna mèijèn yo'ojèna, ja'anre mèsacuabi èñajèn ba'ija'cua'è, Bainguè'ru Raosi'quèrebare sèani, yihuoguè cabi Jesús.

Una boda en Caná de Galilea

2 ¹Ja'nrèbi, samute umuguseña ba'iguèna, yequècuabi huejajèna, Galilea yija bain Caná huè'e jobo ba'icuabi fiestare yo'ojèn, Jesús pè'cagote choè'è. ²Choni, Jesús, baguère conjèn ba'icua naconi, bacuare'ga choè'è. ³Choisicuabi ti'anni ba'ljèna, bisi èye jo'cha carajejaquèna, Jesús pè'cagobi baguèni quèago:

—Jo'cha si'abi, quëago.

⁴Quëagona, Jesusbi sehuobi:

—Mamá, ¿queaca ro'tago, yè'ère ja'an cago'ne? Bainre yè'è masiye ëñojaiñe yuta yè'ère ti'anma'iji, caguë sehuobi.

⁵Sehuoguëna, bago yua fiesta aon tëocuani guansego:

—Mësacua yua Jesús guanseyete achani yo'ojè'ën, cago.

⁶Cagona, ca'ncore ëñato, gata ocobëan, te'e ëntë sarabëan, yequë sara te'ebë baji'i. Judío bainbi mame tëno güesejën, ja'anbëanbi oco rutani zoacua'ë. Ochenta litro, cien litro, ja'an ba'ibëan baji'i. ⁷Ba'iguëna, Jesusbi fiesta aon tëocuani guanseguë cabi:

—Que ocobëanna oco buni jo'cajè'ën, cabi.

Caguëna, ai bu'iye queoni jo'cahuë. ⁸Jo'cajënna, Jesusbi se'e bacuani guanseguë cabi:

—Yua ocobëan re'core eani, fiesta ëjaguëna sani insijè'ën, cabi.

Caguëna, ja'nca eani sani insijënna, ⁹fiesta ëjaguëbi coni na'guni masibi. Bisi ëye jo'cha baji'i. Oco se'gabi jo'cha'ru runquëna, huesëbi. Fiesta aon tëocua oco easi'cua sëani, bacua se'gabi masihuë. Ja'nrëbi, fiesta ëjaguëbi ba huejaguëni choini ¹⁰baguëni cabi:

—¿Më'ë queaca ro'taguë, què'rë re'o jo'chare yo'je uncua güesequë'ne? Fiesta yo'ocuabi ru'ru què'rë re'o jo'chare uncuayë. Ja'nrëbi, yo'je, bainbi ai jo'chare uncurena, gue gu'a jo'chare uncuayë, cabi.

¹¹Yureca, Jesusbi ai ta'yejeiye masiye yo'oni ru'ru ëñoguë, Caná huë'e jobo Galilea yija ba'i jobo ba'iguë ëñoguëna, baguëre conjën ba'icuabi baguë ta'yejeiye ba'iyete ëñani, baguëni si'a recoyoreba ro'tahuë.

¹²Ro'tajënna, ja'nrëbi, Jesús yua Capernaum huë'e jobona saji'i. Baguë pë'cago, baguë yo'jecua, baguëre conjën ba'icua, bacuabi conjënna, saji'i. Sani, bëani, rëño ba'i umuguseña barute ba'ë.

Jesús purifica el templo

¹³Ja'nrëbi, judío bain pascua umuguseña ba'iguëna, Jesusbi Jerusalén huë'e jobona saji'i. ¹⁴Sani, Riusu huë'ena cacani ëñato, bainbi bonsere negociajën ba'ë. Huaca, oveja, ju'ncubo, ja'anre insijën, curi cojën ba'ë. Curi sa'ñejën cocua'ga ba'ë. ¹⁵Ja'nca ba'ijënna, Jesusbi bisi za'zabobi re'huani, si'a jubëte si'nseni, Riusu huë'e hue'sena etobi. Etoni, curi sa'ñecua curi so'coñare senjoni saoni, bacua mesañare bo'neni tonbi. ¹⁶Tonni ja'nrëbi, ju'ncubo insicuani bëinguë cabi:

—Ëñe beoru chiani quë'ñejè'ën. Yè'ë Taita huë'ere ro bonse insi huë'ere re'huaye beoye ba'ijè'ën, cabi.

¹⁷Ja'nca caguëna, baguë conjën ba'icuabi Riusu coca toyani jo'case'ere ro'tato, ñaca baji'i: “Riusu ba'i huë'ere yua re'o uja huë'ere te'e ruiñe ëñaja'bë caguëna, bacuabi yè'ëni ai bëinja'cua'ë.” Ja'an cocare ro'tahuë, Jesusbi gu'ayete etoguëna.

¹⁸Ja'nrëbi, judío ëja bainbi Jesusna rani, baguëni ai bëinjën, senni achahuë: —¿Më'ë queaca ro'taguë, jo'ya hua'na insicuaire etoni saoguë'ne? ¿Nebi më'ëre guanse raore'ne? Riusubi guanseni raotoca, gue yo'o, më'ë ta'yejeiye yo'ore yo'oni yëquënani ëñoj'ë'n. Ëñotoca, më'ë raosi'quë ba'iyete masiyë yëquëna, cahuë.

¹⁹Cajëna, Jesús sehuobi:

—Mësacuabi ën huë'e Riusu huë'ere taonni senjotoca, samute umuguseñabi mame huë'ere nëcoyë yë'ë, sehuoguë cabi.

²⁰Caguëna, judío bainbi bëinjën cahuë:

—Ën huë'e Riusu jai huë'e yo'ose'ere ro'tato, cuarenta y seis tëcahuëan ba'iguëna, bainbi yo'oni tëjihuë. Ja'nca yo'orena, ¿më'ë queaca samute umuguseña se'gabi nëcoyë ro'taguë'ne? cajën sehuohuë.

²¹Sehuojëna, Jesusbi ba gata huë'ere ro'tamaji'i. Baguë ga'nihuëte ro'taguë, Riusu huë'e ba'iyë'ru ro'taguë, bacuani coca cabi. ²²Ja'nca casi'quë sëani, baguë junni tonse'ebi go'ya raiguëna, ja'anrën ti'anguëna, baguëre conjën ba'icuabi baguë yure case'ere ro'tani, Riusu cocareba, Jesús coca cani jo'case'e, si'a recoyo ro'tahuë.

Jesús conoce a todos

²³Yureca, Jesusbi Jerusalén huë'e jobore ba'iguë, judío bain naconi pascua umuguseña ro'tani fiesta yo'oguëna, ai jai jubë bainbi baguë ta'yejeiye yo'oni ëñose'ere ëñani, baguëni si'a recoyo ro'tahuë. ²⁴Ja'nca ro'tacua'reta'an, Jesusbi baguë recoyo ro'tayete bacuani masi güesemaji'i, si'a bainni te'e ruiñe masiguë sëani. ²⁵Yequëcua bain ba'iyë masini quëacuani senni achama'iguë baji'i Jesús. Baguë se'gabi baguë ñacobi ëñani, bain recoyoreba ro'tajën ba'iyete te'e ruiñe masiguë baji'i.

Jesús y Nicodemo

3 ¹Ja'nrëbi, fariseo bainguë Nicodemo hue'eguë, judío bain ëjaguë ba'iguë, ²ja'anguëbi huëni, ñamibi Jesusna sani, coca cabi: —Ëjaguë, Riusubi raoguëna, më'ëbi maini ye'yoguë raisi'quë'ë. Raisi'quëbi yua ai ta'yejeiye yo'oni ëñoñë më'ë. Riusubi conma'itoca, ja'anre yo'oni ëñoñë gare porema'ire'ahuë më'ë. Ja'anre ruiñe masiyë yë'ë, cabi.

³Caguëna, Jesusbi sehuobi:

—Më'ëni ën cocare ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Bainbi zin hua'na mame të'ya raisi hua'na ba'iyë'ru ba'imal'itoca, Riusuni te'e zil'inni ba'iyë gare porema'iñë, cabi.

⁴Caguëna, Nicodemobi coca senni achabi:

—Ira hua'guë ba'itoca, ¿queaca se'e mame të'ya raisi hua'guë ruinguë'ne? Baguë mamá guëtabëna se'e cacani, mame të'ya raisi'quë'ru etaye gare porema'iji, cabi.

⁵Caguëna, Jesús sehuobi:

—Më'ëni ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Bainbi zin hua'na mame të'ya raisi hua'na ba'iyë'ru ba'iyë yëtoca, oco zoaye'ru Espíritu gaje meñe, ja'anbi mame re'huasi'cua ba'iyë bayë. Ja'nca ba'ima'itoca, Riusuni te'le zi'inni ba'iyë porema'iñë. ⁶Bain se'gabi të'ya raitoca, ro bain recoyo ro'taye'ru ro'tajën ba'iyë. Riusu Espíritu gaje meñebi mame të'ya raisi'cua ba'iyë'ru ba'itoca, Riusu recoyo ro'taye'ru ro'tajën ba'iyë. ⁷Ja'nca sëani, yë'ë coca yihuose'e: “Zin hua'na mame të'ya raisi hua'na ba'iyë'ru mame të'ya raisi'quë ba'ijë'ën” yihuoguë caguëna, ro huesë ëaye beoye ba'ijë'ën. ⁸Tutubi raiguë, ja'anse'ebi tutuguëna, më'ëbi ba tutu jubëte achayë. Ja'nca achaguëta'an, ba tutu raisirute huesëyë. Ba tutu saisirure'ga huesëyë më'ë. Ja'nca ba'iguëna, Riusu Espíritu gaje meñebi mame të'ya raisi'cua yua tutu ba'iyë'ru güina'ru ba'iyë, Nicodemoni yihuoguë cabi Jesús.

⁹Caguëna, Nicodemobi se'e senni achabi:

—¿Queaca ja'an ba'iyë'ne? senni achabi.

¹⁰Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—Më'ë yua Israel bain ta'yejeiye ye'yoguë ba'iguëta'an, yë'ë yure yihuose'ere yua çguere ye'yemaquë'ne më'ë? ¹¹Më'ëni ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Yëquëna achani ye'yese'ere bainni güina'ru quëajën ba'iyë. Yëquëna ëñase'ere bainni güina'ru quëani achoyë. Quëani achojëna, më'sacuabi achaye güejën ba'iyë. ¹²Yë'ëbi ën yija re'huani jo'case'e, ja'an ba'iyete më'sacuani quëaguëna, më'sacuabi yë'ëre ro'tamaë'ë. Ja'nca ro'tama'icua'bi, më'sacuani Riusu ba'i jobo ba'iyete quëatoca, quë'rë se'le yë'ëni ro'taye beoye ba'iyë.

¹³Bainbi yua Riusu ba'i jobore huesëcua'ë. Baruna sani ëñacuare cu'eto, gare beoyë. Yë'ë se'ga masiyë, ba jobore. Bainguë'ru Raosi'quëbi Riusu ba'i jobobi gaje rani, baru ba'iyete quëaye poreyë yë'ë, yë'ë ba'i jobo sëani. ¹⁴Ira bainguë ba'isi'quë Moisés hue'eguëbi yua beo re'otore ba'iguë, baguë aña yo'oni te'ntose'ere ëmë tubëna reoni ëñoguë ba'nji. Ja'nca ëñoguëna, yë'ë'ga Bainguë'ru Raosi'quë yua güina'ru ëmëna reosi'quë ba'ija'guë'ë. ¹⁵Ja'nca ba'ija'guëna, si'a bain yë'ëni si'a recoyo ro'tacuabi yua si'arën ba'ijën, gare ju'iñe beoye ba'ija'cua'ë, caguë sehuobi Jesús.

El amor de Dios para el mundo

¹⁶Yureca, Riusubi si'a bainni ai ba'iyë ai yëguë ba'iji. Ja'nca yëguë ba'iguëbi baguë Zin gaña hua'guëre maina raoni jo'cabi. Si'a bain baguë Zinni recoyo ro'tacua, ja'ancuabi huesëni si'ama'iñe caguë, si'arën ba'ijën ju'iñe beoye ba'ija'bë caguë, baguë Zinre ja'nca maina ro'taguë raobi. ¹⁷Raoni, bainre si'nseguëte baguë Zinre re'huamaji'i Riusu. Baguë bainre tëani baja'guë caguë, baguëte re'huani, maina raobi Riusu.

¹⁸Riusu Zinni si'a recoyo ro'tatoca, maire bënni senjoñe beoye ba'iji. Ro'tama'itoca, bënni senjoñe se'ga ba'iji, Riusu Zin gaña hua'guëni si'a recoyo ro'tama'icuaire sëani. ¹⁹Yureca, Riusu cocarebare quëani achoguëbi mia re'oto ñatani saoye'ru bainna ti'anbi. Ti'anguëna, bainbi mia re'otore ba'iyë yëma'inë. Te'le ruiñe ba'i cocare achaye yëma'inë. Zijei re'otore ba'iyë quë'rë cu'eyë, gu'aye yo'ojën ba'icua sëani. Ja'nca miañe ëñotoca, gu'a recoyo ro'tajën ba'icuaire masiye poreyë. ²⁰Gu'aye yo'ocuabi yua mia re'otona ti'añe güeyë. Bacua yo'ojën ba'ise'ere ëñoñe güejën, gati ëaye se'ga ba'iyë. ²¹Te'le ruiñe ba'i cocare achani yo'ojën ba'icua'ga yua Riusu congüë yo'ose'e se'ga ba'iji cajën, mia re'otona ti'anni bacua yo'ojën ba'ise'ere masi güeseye yëyë.

Juan el Bautista vuelve a hablar de Jesús

²²Ja'nrëbi, ba'iguë ba'iguëna, Jesusbi baguëre conjën ba'icua naconi sani, Judea yijana ti'anni bëahuë. Ja'nca bëajën, bainre bautizajën ba'ë. ²³Ba'ijëna, Juan'ga Enón casirute ba'iguë, bainbi raijëna, bacuare bautizaguë baji'i, ai oco ba'iru, Salim cueñe ba'irute. ²⁴Yuta Juanni preso guaomatena, ja'nca bautizaguë baji'i.

²⁵Ja'nca ba'iguëna, baguëre conjën ba'icuaabi judío bain naconi bain tëno cocare bëiñe caní, ²⁶yua Juanna sani, baguëni coca bëiñe cahuë: —Më'ë naconi Jordaña que ca'nco ba'isi'quë, ja'an Jesús hue'eguëte ro'tajë'n. Më'ëbi baguë ba'iyete te'le ruiñe quëani achoguëna, baguë yua bainre bautizaguë ba'iji. Si'a bainbi bonëni baguëna sani, bautiza güesejën ba'iyë, cahuë.

²⁷Cajëna, Juanbi sehuobi:

—Riusubi insima'itoca, bainbi coní baye porema'inë. ²⁸Yë'ë quëani achose'ere achani masiyë mësacua. “Ba Cristo raija'guë, ja'anguë beoyë yë'ë” quëani achoguë ba'ë'ë yë'ë. Ja'nca ba'iguëbi baguë ru'ru raosi'quë'ë yë'ë. ²⁹Mësacua yua huejaja'guë ba'iyete ro'tani ye'yejë'n. Baguë se'gabi ba huejaja'coní baji. Baguë gajeguë consi'quëbi banji. Gajeguëbi yua ca'nco nëcani, huejaja'guë coca bagoni cayete ai bojoguë achaji. Ja'nca ba'iguëna, yë'ë'ga güina'ru ba'iguë, bainbi Jesús naconi saijëna, ai bojoreba bojoyë yë'ë. ³⁰Baguë se'gabi quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë'ru te'le ruiñe baji. Yë'ëca re'hue ba'iguë'ru ruiñe bayë, sehuoguë cabi Juan.

El que viene de arriba

³¹Yureca guënamë re'otobi raisi'quëbi quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë ba'iji. Yija ba'icuaca yija ba'iyë se'gare masijën, ja'an se'gare coca cajën ba'iyë. Guënamë re'oto ba'iguëca quë'rë ta'yejeiyereba Ëjaguë ba'iji. ³²Ja'nca ba'iguëbi baguë ñacobi ëñase'e, baguë ganjobi achase'e, ja'anre te'le ruiñereba quëani achoji. Quëani achoguëna, si'a bainbi baguë cocare ro

achajën ba'iyë. ³³Baguë cocarebare achani recoyo ro'tatoca, Riusu yua te'le ruïne ba'iguë'bi ba'iji cajën, bainni masi güesejën ba'iyë. ³⁴Yureca, Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, Jesús hue'eguë, baguëbi Riusu cocarebare quëani achoji. Riusu Espíritu ta'yejeiye ba'iyete baguë naconi caraye beoye ba'iguë ba'iji. ³⁵Taita Riusubi baguë Mamaquëni ai yëguë ba'iguë, baguë baye si'ayete baguë Mamaquëna ro insini jo'cabi. ³⁶Ja'nca sëani, Riusu Zinni recoyo ro'tacuabi si'arën ba'ijën, gare ju'ñe beoye ba'icua'ë. Riusu Zinni achaye güecuabi Riusu naconi si'arën ba'iyete gare porema'ñë. Riusu bënni senjose'le se'ga ba'iji bacuare.

Jesús y la mujer de Samaria

4 ¹Ja'nrëbi re'hue, fariseo bainbi achato, Jesusre concua yua Juanre concua'ru quë'rë jai jubëte re'huaní bábí. Jesusbí yua Juan bautizaye'ru quë'rë jai jubë concuani bautizabi. Ja'anre case'le ba'iguëna, fariseo bainbi achahuë. ²Jesusbí bainre bautizamají'i. Baguëre concua se'gabi bainre bautizajën baë'ë. ³Fariseo bainbi ja'an case'ere achajëna, Jesusbí masíbi. Masíni, Judea yíjábí saní, Galilea yíjái saí ma'aja'an ganíjají'i. ⁴Ja'nca ganíjani, Samaría yíjábí saíyete bábí. ⁵Ja'nca saíguë, ja'nrëbi, Samaría yíjái huë'le jobo, Sicar casí jobona tí'anbí. Maí ira baínguë ba'ísí'quë Jacob hue'esi'quë, baguë yíjái baguë zin Josena insíse'le, ja'an ba'ísí yíjái yua cueñe bají'i. ⁶Tí'anní ëñato, ba oco uncu goje Jacob no'ani jo'casí goje bají'i. Ba'iguëna, Jesusbí ganíguë guajábí. Ënsëguë mëñera sël'irën ba'iguëna, ba goje yëruhuana bëabí. ⁷⁻⁸Bëaguëna, baguëre concuabí huë'le jobona aon cojën saísí'cua ba'ijëna, joë ba'irënbí Samaría baíngobí oco eago raco'ë. Raígona, Jesusbí:

—Oco uncuajë'ën yë'ëre, senjí'i.

⁹Senguëna, sehuogo senni achago:

—Më'ë judío baínguë sëani, ¿queaca ro'taguë, yë'ë, Samaría baíngote oco senguë'ne? cago sehuogo.

Judío bainbí Samaría bainní güecuare sëani, ja'nca senni achago bago.

¹⁰Senni achagona, Jesús sehuobí:

—Më'ëbí Riusu re'huaní raosí'quërebare masitoca, yë'ëre, oco senguëte masitoca, më'ëbí güina'ru yë'ëni senre'ahuë. Sentoca, bain huajë ocore më'ëna uncuare'ahuë yë'ë, caguë sehuobí.

¹¹Sehuoguëna, bago cago:

—Më'ëbí oco ea maca beoyë. Aí rëi goje sëani, ¿më'ë bain huajë ocore jarona eaguë'ne? ¹²Maí ira baínguë ba'ísí'quë Jacobí ën gojere no'ani, yëquënana jo'caguë ba'nquëña. Baguë, baguë macacua, baguë jo'ya hua'na, si'acuabí ën gojebí eaní uncuajën ba'ñëña. ¿Ja'nca ba'iguë'ru quë'rë ta'yejeiguë ba'iguë më'ë? cago sehuogo bago.

¹³Cagona, Jesús sehuobí:

—Ën gojena eani uncucuabi se'e oco äaye ba'iyë. ¹⁴Yë'ë oco uncuayete coní uncucuabi gare se'e oco äaye beoye ba'iyë. Yë'ë oco uncuayete coní uncutoca, bacua sanjeiñe yacahuë ba'iyë re'huaji bacuare. Bain huajë oco sëani, oco carajeiye beoye ba'iyë'ru ba'iguëna, si'arën ba'ijën, ju'iñe beoye ba'iyë bacua, caguë sheuobi.

¹⁵Sheuoguëna, bagobi cago:

—Ja'nca ba'itoca, më'ë oco cayere yë'ëna uncuajë'ën. Uncuza. Se'e oco äama'iñe cago, se'e ën gojena ea raimaco ba'iyë, cago.

¹⁶Cagona, Jesusbi:

—Ru'ru, më'ë ënjëre choijani raigo rajë'ën, cabi.

¹⁷Caguëna:

—Ëmë beogo'ë yë'ë, sheuogo.

Ja'nca sheuogona, Jesús cabi:

—Te'e ruiñe quëahuë më'ë, Ëmë beogo'ë casi'co sëani. ¹⁸Më'ë yua te'e ëntë sara ënjë sanhuëni basi'co ba'igona, më'ë yure ëmëguë baguë yua më'ë ënjëre'ru ro'tama'ijë'ën. Ja'nca sëani, te'e ruiñe quëahuë më'ë, cabi.

¹⁹Caguëna, bagobi quëquëni achago rëingo sheuogo:

—Më'ëbi Riusu coca masini quëacaiye'ru ba'iyë yë'ëre ëñoñë.

²⁰Yëquëna ira bain ba'isi'cuabi yua ën cubëna mëni, Riusuni gugurini rëanjën ba'nhuë. Më'ë bainbi, Riusuni gugurini rëañe yëtoca, Jerusalén huë'e jobo se'gana saiye poreyë, cayë, cago bago.

²¹Cagona, Jesús yua bagoni yihuoguë cabi:

—Yë'ëbi coca yihuoguëna, ro'tago ba'ijë'ën. Yurera, bainbi Taita Riusuni gugurini rëañe yëjën, ën cubëna mëima'iñë. Jerusalenna saima'iñë.

²²Më'ë bainbi gugurini rëanjën, bacuabi Riusuni ro'taye huesëyë. Yë'ë bainca Riusuni ro'taye masiyë. Riusubi judío bainre cuencueni, baguë tëani baja'guëre bacua jubë ba'iguëte cuencueni re'huabi. Ja'nca sëani, judío bainbi Riusuni te'e ruiñe ro'taye masiyë. ²³Ja'nca ba'iyeta'an, yurera, bainbi Taita Riusuni gugurini rëañe yëtoca, gugurini rëanrute cu'ema'iñë. Baguëni si'a recoyo ro'tajën, baguëni te'e ruiñe recoyo bojojën ba'iyë bayë. Ja'nca baguëni ro'tajën bojocuare cu'ëji Riusu.

²⁴Riusubi yua ro bain ga'nihuë beoguëna, baguëni ëñañe porema'iñë mai. Ja'nca sëani, baguëni bojojën catoca, baguëni si'a recoyo ro'tajën, baguëni te'e ruiñe recoyo bojojën ba'iyë bayë, caguë yihuobi Jesús.

²⁵Yihuoguëna, bagobi cago:

—Riusu Raosi'quëreba, Cristo hue'eguë, ja'anguëbi maina raiye ba'iji. Ja'anre masiyë yë'ë. Ja'nca rani, maini si'ayete masi güeseja'guë'bi, cago sheuogo.

²⁶Sheuogona, Jesusbi quëabi:

—Yë'ë yua ba Cristo ba'iguë'ë. Më'ë naconi coca caguëbi ja'nca hue'eyë yë'ë, quëabi Jesús.

²⁷Quëaguëna, ja'ansirën Jesusre concuabi raë'ë. Rani, romigo naconi coca caguëna, bacuabi ëñajën rën'ë. Ëñajën rëincuabi bacuani coca senni achaye huaji yëhuë. Bagoni, ¿më'ë gue raco'ne? senmaë'ë. Baguëni, ¿gue coca bago naconi caguë'ne më'ë? senmaë'ë. ²⁸Ja'nca cama'ijëna, bago yua bago ocobëte ro jo'cani senjoni ñoni, huë'e jobona goco'ë. Go'ini, baru bainni quëago:

²⁹—Raijë'ën. Saiñu. Masi Ëjaguëte ëñajaiñu. Yë'ë yo'ogo ba'ise'e si'ayete masini, yë'ëni te'e ruiñe quëabi. Ja'nca ba'iguëbi ¿Riusu Raosi'quëma'iguë yequëre? cago quëago.

³⁰Cago quëagona, huë'e jobo bainbi Jesusni ëñajën sai bi'rahuë.

³¹Ja'nre'ëbi, Jesusre concuabi baguëni coca guansejën baë'ë:

—Aonre inni ainjë'ën, Ëjaguë, cahuë.

³²Cajëna, baguëbi sehuobi:

—Yeque aon bayë yë'ë. Mësuacuabi ja'an aonre huesëyë, caguë sehuobi.

³³Sehuoguëna, sa'ñeña senni acha bi'rahuë:

—¿Queaca? ¿Yequëcuabi rani, aon insimate baguëna? sa'ñeña senni achahuë.

³⁴Senni achajëna, Jesusbi coca quëabi:

—Banhuë. Riusu aonre cayë. Baguë yëye'ru yo'oye yë'ëre raobi.

Raoguëna, baguë yo'o guansese'ere beoru yo'oguë, ai ba'ie ai recoyo bojoyë yë'ë. Ja'nca sëani, aon anni yajiyë'ru ba'iji yë'ë recoyote. ³⁵Yureca, mësuacia bain coca caní jo'case'ere ro'tato, ñaca cajën ba'iyë: “Gajese'ga ñañaguëan bani, aon tëarënbí t'i'anji” cajën ba'iyë. Cajën ba'ijëna, yë'ëca yeque cocare yihuoguë quëayë: Mësuacia yua querure ëñajë'ën. Queru aon tanse'ebi yuara ya'jise'e sëani, yua tëaye ba'iji. Riusu ba'i jobo cu'ecuare tëani bayë cayë. ³⁶Zio ëjaguëte tëacaicuabi baguë ro'ise'ere coní bayë. Güina'ru, yë'ëre concuabi, bainbi si'arën ba'ijën, ju'ñe beoye ba'ija'bë cajën, bainni yë'ë ba'i jobore cu'e güesejëna, yë'ëre concuani premiote ro'iyë yë'ë. Ja'nca si'arën ba'ijëna, yë'ë aon tansi'cua, yë'ë aon tëasi'cua, yë'ëre conjën ba'icua caguë, si'acuabi ñë'cani, yë'ë ba'i jobona ti'ansi'cuare ëñani, te'e bojojën ba'ija'cua'ë. ³⁷Ja'nca sëani, te'e ruiñe caní jo'case'e ba'iji: “Yequëbi aonre tanguëna, yequëbi tëaji” caní jo'case'e ba'iji. ³⁸Mësuacuabi bainni ru'ru ye'yoma'isi'cuata'an, bain recoyo ro'tayete ru'ru conjën ba'iyë mësuacia, caguë yihuobi Jesús.

³⁹Ja'nre'ëbi, Samaria baingobi bago bainni coca quëani achogo: “Yë'ë yo'ogo ba'ise'e si'ayete masini yë'ëni te'e ruiñe quëabi” ja'anre quëani achogona, ai jai jubë bain ba Samaria huë'e jobo ba'icuabi Jesusni si'a recoyo ro'tahuë.

⁴⁰Ja'nca ro'tajën, baguëna sani, Yëquëna naconi bëani ba'ijë'ën, cajën choë'ë. Chojëna, samu umuguseña bacua naconi bëani bají'í Jesús. ⁴¹Ja'nca ba'iguëbi baguë cocarebare quëani achoguëna, yequëcua'ga ai jai jubëbi achani baguëni si'a recoyo ro'tahuë. ⁴²Ja'nca ro'tajën, ba romigoni cahuë:

—Yua baguëni si'a recoyo ro'tajën bojoyë yëquëna. Mël'ë cocare achani baguëni si'a recoyo ro'tasi'cuata'an, yureca ja'ansi'quëbi baguë cocarebare quëani achoguëna, yëquënabi achajën, baguëni si'a recoyo ro'tajën, quë'rë ai ta'yejeiye bojojën ba'iyë. Baguë ba'iyete ai bojojën ba'iyë. Baguë ba'iyete masini, Bain tëani baguëreba ba'iji cajën, bojojën ba'iyë yëquëna, cahuë.

Jesús sana al hijo de un oficial del rey

43 Ja'nrebi, samu umuguseña ba'ini, Jesusbi Galilea yijana saji'i. 44 Riusu raosi'cuabi bacua bain quë'rona saitoca, bacua bainbi bacuani te'e ruiñe ëñama'iñë, case'e baji'i. Jesús yua ja'ansi'quëbi ja'an cocare caguë baji'i. Ja'nca sëani, Galilea yijana saji'i. 45 Sani ti'anguëna, Galilea bainbi baguëni ai bojohuë, Jerusalén huë'e jobo fiesta yo'ojën saisi'cua sëani, Jesús yo'oguë ba'ise'ere, ja'anrute ba'ijën, ëñani bojohuë.

46 Ja'nrebi, se'e sani, Caná huë'e jobona ti'anbi, Galilea yija huë'e jobo. Oco se'gabi bisi ëye jo'chare re'huabi ja'anru. Ti'anni ba'iguëna, yequë huë'e jobo bainguë, Capernaum casiru, baru ba'i ëjaguëbi baji'i. Ja'nca ba'iguëbi, baguë mamaquëbi rau neni ju'inguëna, 47 Jesús ti'anni ba'iyete achabi. Judea yijabi rani, Galileana ti'anni ba'iyete achani, yua Jesusni ëñaguë saji'i. Sani, baguë zinre rani huachoye senji'i, ai ju'in hua'guëre sëani. 48 Senguëna, Jesusbi baguëni sehuobi:

—Yë'ëbi ta'yejeiye yo'oni ëñoma'itoca, mësacuabi yë'ëni te'e ruiñe recoyo ro'tama'iñë, sehuobi.

49 Sehuoguëna, ba ëjaguëbi jëja senji'i:

—Besa rani conjë'en, ëjaguë. Yë'ë zinbi yuara junni huesëguë ba'iji, caguë senji'i.

50 Senguëna, Jesús yua baguëni quëabi:

—Yua më'ë huë'ena go'ijë'en. Mël'ë zinbi huajëji, caguë quëabi.

Quëaguëna, baguëbi achani, Jesús coca quëase'ere recoyo ro'tani goji'i.

51 Go'ini ti'anguëna, baguëre yo'o concuabi baguëni tëhuojën ra'ë. Rani:

—Më'ë zinbi huajë raji'i, cajën quëahuë.

52 Quëajëna, baguë hora huajë bi'rasedere senni achabi. Senni achaguëna, sehuohuë:

—Na'itë, mënera ënsëguë së'irën ba'iguë, se'e te'e hora cuencuejënna, baguë rau jayoye tëji'i, sehuohuë.

53 Ja'nca sehuojënna, ëjaguëbi ba horate ro'tani, Jesús quëase'e: “Më'ë zinbi huajëji” ja'an coca ja'ansi hora Jesús quëase'e sëani, ai ro'tani bojobi baguë. Ja'nca ba'iguëna, baguë, baguë huë'e bain, si'acuabi Jesusni si'a recoyo ro'tajën ba'ë.

54 Ja'nca baguëte huachobi Jesús. Judeabi sani Galileana rani ba'iguëbi ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguë, ba huachose'e yua baguë samu ba'i yo'o baji'i.

Jesús sana al paralítico de Betzata

5 ¹Ja'nrebi, jê'te, judío bainbi se'le fiesta yo'ojëna, Jesusbi Jerusalenna saji'i. ²Yua Jerusalén huê'e jobo anto sa'ro, Oveja casi sa'arobi cacani ênato, oco goje, bain abu goje ba'iji. Hebreo cocabi cato, Betzata casiru ba'iji. Te'le êntê sara huê'erëan ba goje yêruhua têt'ijeiyê nêcosi huê'erëan ba'iji. ³Ja'nca ba'iguëna, ai jai jubê bain rauna ju'incuabi ba huê'erëanre uinjên baê'ê. Yequëcuabi ñaco ênama'icua baê'ê. Yequëcuabi ca'jacua baê'ê. Yequëcuabi guê'nguê rauna ju'injên baê'ê. Ja'nca ba'icuaabi oco somoja'ñete êñajên ëjohuê. ⁴Riusu anjebi somo güeseguëña. Anje yêsirënbi gajeni, oco somo güeseguëña. Somo güeseguëna, oco gojena ru'rureba cacaguëbi yua baguê gue gu'a rau tēcani huajê raiguëña. ⁵Ja'nca ba'iguëna, yequê bainguê treinta y ocho tēcahuēan ju'inguê ba'i hua'guëbi barute ëjobi. ⁶Ëjoguëna, Jesusbi ti'anni, baguëte êñabi. Êñani, Chao hua'guê ai zoe ju'inguëbi uinji caguê, baguëni coca senni achabi:

—¿Huajëguê ruiñe yêguê mêt'ê? senni achabi.

⁷Senni achaguëna, ju'inguëbi sehuobi:

—Oco gojena besa cacaye porema'inê yê'ê hua'guê. Oco bi somoguëna, yê'ere cacaye conguëbi beoji. Beoguëna, caca ëaye ba'iguëta'an, yequëbi ru'ru ti'anni cacaji, sehuobi.

⁸Sehuoguëna, Jesusbi coca guansebi:

—Yua huëni nêcajê'ën. Mêt'ê camabête inni saijê'ën, guansegüê cabi.

⁹Caguëna, ja'ansirën huajê raji'i baguê. Huajê rani, baguê camabête inni huëni saji'i. Judío bain yo'o yo'oma'i umuguse baji'i. ¹⁰Saiguëna, judío ëja bainbi huajê raisi'quëni tēhuoni, baguëni bëin coca cahuê:

—Yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, mêt'ê camabête cuanma'ijê'ën, ira coca ënseye case'le sëani, cahuê.

¹¹Cajëna, sehuobi:

—Yequê bainguëbi yê'ere huachoni, “Mêt'ê camabête inni saijê'ën” caguê guansegüëna, raiyê yê'ê, sehuobi baguê.

¹²Sehuoguëna, baguëni senni achahuê:

—¿Jaro bainguëbi mêt'ëni ja'nca guansegüê'ne? senni achahuê.

¹³Senni achajëna, sehuoye poremaji'i. Baguê rau huachosi'quere huesëbi. Ai jai jubê bain ba'ijëna, Jesusbi yequëruna quëñëni saisi'quë baji'i. ¹⁴Saisi'quëbi jê'te rani, Riusu huê'ena cacani, ba huajê raisi'quëni tēhuobi. Tēhuoni, baguëni coca yihuoguê cabi:

—Yua huajê raisi'quê ba'iyê mêt'ê. Ja'nca ba'iguê, yua se'le gu'aye yo'oye beoye ba'ijê'ën. Gu'aye yo'otoca, yequêre ru'ru ba'ise'le'ru quê'rê ai ja'si yo'oguê'ru ruinma'inë, cabi Jesús.

¹⁵Caguëna, baguê yua judío ëja bainna sani quëajaji'i. Jesús hue'eji baguê, yê'ere huachosi'quê, quëabi. ¹⁶Ja'nca quëaguëna, judío ëja bainbi

bëinjën, Yo'o yo'oma'i umugusebi baguë yo'o yo'oguëna, baguëni je'o ba bi'rahuë. ¹⁷Je'o ba bi'rajëna, Jesusbi bacuani coca quëabi:

—Yë'ë Taitabi yurerën tëca baguë yo'ore yo'oguë ba'iji. Güina'ru yë'ë'ga yë'ë yo'ore yo'oguë ba'iyë, quëabi.

¹⁸Ja'nca quëaguëna, judío ëja bainbi quë'rë bëinjën, baguëni huani senjo ëayete quë'rë yëhuë. Bacua yo'o yo'oma'i umugusebi yo'oye porema'ĩnëte tin yo'oguëna, baguëni ai je'o bahuë. Baguë coca case'ere'ga achani, quë'rë se'e baguëni je'o bahuë. Baguë yua Riusubi yë'ë Taita ba'iji caguëna, bacuabi bëinjën, Riusu ba'iyë'ru te'e ba'iyë catoca, ai gu'aye caji baguë, ro'tajën achani bën'ë.

La autoridad del Hijo de Dios

¹⁹Bëinjëna, Jesusbi bacuani sehuoguë quëabi:

—Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Yë'ë yua Riusu Zin ba'iguëbi ro yë'ë yëse'e yo'oma'iguë'ë. Yë'ë Taitabi yo'o yo'oguëna, ja'anre ënani, ja'an yo'o se'gare yo'oyë yë'ë. Baguë Zin sëani, baguë yo'o yo'oye güina'ru yo'oguë ba'iyë yë'ë. ²⁰Baguë Zinre sëani, yë'ë Taitabi yë'ëni ai yëguë, yë'ëni bojoguë, baguë yo'o yo'oye si'ayete yë'ëni ëñoji. Ja'nca ëñoni, yë'ëbi ta'yejeiye yo'ore yo'oni ëñoguëna, baguë yua quë'rë se'e quë'rë ta'yejeiye yo'ore yë'ëni ëñoji. Mësacuabi jai ñacobi ëñajën rëinjën ba'ijë'n caguë, ja'nca yë'ëni ëñoji baguë. ²¹Yë'ë Taitabi bain junni huesësi'cuare huajëcuare mame re'huaguë sëani, yë'ë'ga yë'ë yëye'ru bainre güina'ru huajëcuare mame re'huaye poreyë yë'ë. ²²Yë'ë Taita se'gabi bain gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere bacuani sehuo güesema'iji. Ja'an sehuo güeseye si'aye yë'ëna jo'cabi, yë'ë yua baguë Zinre sëani. ²³Si'a bainbi yë'ë Zinni te'e ruiñe ëñajën ba'ija'bë caguë jo'cabi baguë. Taitani te'e ruiñe ëñajën ba'iyë'ru, yë'ë Zinni güina'ru te'e ruiñe ëñajën ba'ija'bë caji. Yë'ëni te'e ruiñe ëñama'itoca, yë'ë Taitani güina'ru te'e ruiñe ëñamajën ba'iyë.

²⁴Mësacuani ganreba caguë quëayë yë'ë. Yë'ë cocarebare achani yë'ëre raosi'quë ba'iyete ro'tacua, ja'ancuabi si'arën ba'ijën, gare ju'ĩne beoye ba'iyë. Gare bënni senjoñe beoye ba'iji bacuare. Riusu naconi ba'ijën, carajeiye beoye huajëcua se'ga ba'ija'cual'ë. ²⁵Mësacuani ganreba quëayë yë'ë. Yë'ë bain choirënbi yuara ti'anja'ñeta'an ba'iji. Ja'nca choiguë, Bainguë'ru Raosi'quëre sëani, bainbi recoyo ju'inse'e'ru ba'icuata'an, yë'ë choiyete achayë. Achatoca, recoyo mame huajë rani ba'iyë. ²⁶Yë'ë Taita ja'ansi'quëbi si'arën ba'iguë, bain si'arën ba'iyë re'huaye masiji. Yë'ë'ga baguë Zin sëani, si'arën ba'iguë, bain si'arën ba'iyë re'huaye masiyë yë'ë. ²⁷Ja'nca ba'iguë yë'ë Taitabi cuencueni raoguëna, yë'ë, Bainguë'ru Raosi'quëbi bain juchare ënani, bacuani sehuoye senja'guë'ë yë'ë. ²⁸Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua yë'ë cocare achajën rëinma'ijë'n. Yurera bain ju'insi'cua tan gojeñana tansi'cua, ja'ancuani

choiguëna, bacuabi rani, yè'ëni achajën ba'ija'cua'ë. ²⁹Achani, yè'ëna rani nëcaja'cua'ë. Re'oye yo'ojën ba'isi'cuabi go'ya rani, se'le jul'ïne beoye ba'ijën, Riusu naconi si'arën ba'ija'cua'ë. Gu'aye yo'ojën ba'isi'cuabi go'ya rani, Riusu bënni senjoruna sani, ai yo'ojën, ja'anrute si'arën ba'ija'cua'ë.

Pruebas de la autoridad de Jesús

³⁰Yè'ë se'gabi guanseza catoca, guanseye gare porema'inë yè'ë. Yè'ë Taitabi guanseguëna, baguë cocare achani baguë cuencuese'le'ru güina'ru bainni masi güeseyë. Ja'nca masi güeseguë, bain juchare te'le ruiñe masini bacuare bënni senjoja'ñete te'le ruiñe cayë yè'ë. Yè'ë yëye se'ga yo'oye ro'tama'inë. Yè'ë Taitabi yè'ëre raosi'quë sëani, baguë yëye se'gare yo'oye ro'tayë yè'ë. Ja'nca sëani, bainre bënni senjoja'ñete te'le ruiñe cayë yè'ë. ³¹Yè'ë se'gabi yè'ë ba'iyete quëani achotoca, yè'ë guanseye poreyete te'le ruiñe masi güesema'inë. ³²Yequë'ga yè'ë ba'iyete quëani achoji. Ja'an quëani achoguëbi, yè'ë guanseye poreyete yè'ëre te'le ruiñe masi güeseji. Ja'anguëbi yua yè'ë Taita ba'iji. ³³Mësacua yua Juanna coca saoni senni achajënna, baguë yua te'le ruin cocare masini, te'le ruiñe quëani achoguë sehuobi. ³⁴Ja'nca sehuoguëna, ro bain quëani achose'le se'gare ro'tama'inë yè'ë. Ro'tama'iguëta'an, mësacua mame recoyo re'huasi'cua ba'ijë'ën caguë, Juan quëani achose'ere mësacuan yihuoguë quëayë yè'ë. ³⁵Juan yua majahuë re'oye miañe'ru, mësacua te'le ruiñe sai ma'are ëñoguëna, baguë ëñose'ere ëñajën, rëño ba'irën bojojën achahuë mësacua. ³⁶Bojojën achajënna, yè'ë ta'yeyeye yo'oni ëñoguë, Juan coca case'ebi ëñoñe'ru yè'ë ba'iyete quë'rë te'le ruiñe ëñoni, yè'ë guanseye poreyete masi güeseyë yè'ë. Yè'ë ta'yeyeye yo'oni ëñoguë, yè'ë Taitabi yo' güeseguëna, ja'nca yo'oni ëñoñë yè'ë. Ja'nca yo'oni ëñoguëna, bainbi yè'ë Taita Raosi'quërebare yè'ëre masiye poreyë. ³⁷Yè'ë Taita'ga yè'ëre raoni, yè'ë ba'iyete te'le ruiñereba ëñoguë baji'i. Baguëbi coca quëani achoguëna, mësacuabi baguëte gare achama'icua'ë. Baguë ba'iyete gare ëñama'icua'ë. ³⁸Yè'ë yua Riusu Raosi'quë ba'iguëna, yè'ë cocare recoyo ro'tamajën ba'icua'ë mësacua. Ja'nca sëani, baguë cocarebare yua mësacua reconoia re'huaye beoye ba'icua'ë. ³⁹Baguë cocareba toyani jo'case'ere bojora'rë ëñajën, Riusu naconi si'arën ba'iñu cajën, ba coca se'gare ai ba'iyë ai yel'yeyë mësacua. Yel'yecuata'an, yè'ë ba'iyete baru te'le ruiñe ëñose'ere gare yel'yema'inë mësacua. ⁴⁰Yè'ë ba'iyete yel'yeyë porecuata'an, yè'ëna rani recoyo ro'taye gu'a güeyë mësacua. Rani recoyo ro'tatoca, Riusu naconi si'arën ba'ire'ahuë.

⁴¹Re'o coca yè'ëre quëani achocua, ja'ancuani yëma'inë yè'ë.

⁴²Mësacua recoyo ro'tayete masiyë yè'ë. Masiguëna, mësacua se'gabi Riusuni ai yëmajën ba'iyë. ⁴³Yè'ë Taitabi yè'ëre cuencueni raoguëna, yè'ëni te'le ruiñe ëñamajën, bojomajën ba'iyë mësacua. Ro yequë se'gabi

rani, mäsacua ta'yejeiye ëjaguë'ë yë'ë catoca, ja'anguëni te'e ruiñe ëñajën bojojën ba'iyë mäsacua. ⁴⁴Mäsacua sa'ñeña se'ga te'e ruiñe ëñajën bojocuabi Riusu ta'yejeiye ba'iyete cu'eye beoye ba'iyë. Ja'nca sëani, yë'ëni recoyo ro'taye beoye ba'iyë. ⁴⁵¿Mäsacua guere ro'taye'ne? ¿Yë'ëbi Taita Riusu naconi coca caguë, mäsacua gu'aye yo'oyete quëani, mäsacuare bënni senjoja'ñe, Riusuni seña, ja'anre ro'taye mäsacua? Bañë. Mäsacuabi ñaca cacua'ë, Ira taita ba'isi'quë Moisés, baguë coca toyani jo'case'ere te'e ruiñe yo'ocua sëani, Riusu naconi si'arën ba'ija'cua'ë cayë mäsacua. Ja'nca cacuata'an, Moisés se'gabi mäsacua gu'aye yo'oyete Riusuni quëani, mäsacuare bënni senjoja'ñe senji. ⁴⁶Mäsacua yua Moisés coca toyani jo'case'ere ëñajën, te'e ruiñe ye'yemaë'ë. Te'e ruiñe ye'yeni, baguë quëani jo'case'ere recoyo ro'tanica, yë'ë coca te'e ruiñe quëani achose'ere ro'tajën ba'ire'ahuë, yë'ë ba'iyete quëasi'quë sëani. ⁴⁷Moisés coca toyani jo'case'ere ro achani recoyo ro'tama'icua sëani, yë'ë coca yure quëani achoguëna, ja'an cocare quë'rë ai ba'iyete recoyo ro'tama'iñë mäsacua, bacuani yihuquë quëabi Jesús.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

6 ¹Ja'nрэbi, Galilea zitara, Tiberias zitara'ga hue'eguëna, ja'anruna saisi'quë ba'iguë, yua que të'huina jenni saji'i Jesús. ²Saiguëna, ai jai jubë bainbi, Jesús ta'yejeiye yo'oni ëñose'e, rau ju'incuare huachose'e, ja'anre ëñasi'cua sëani, Jesusni be'tejaë'ë. ³Be'tejaijënna, Jesús yua baguëre conjën ba'icua naconi cu re'otona saisi'quëbi bacua naconi baruna bëani bajji'i. ⁴Judío bain pascua umuguseña fiesta yo'oye bajji'i. ⁵Bëani ba'iguë, so'ona ëñato, bain jubëbi raë'ë. Raijënna, Jesús yua Felipeni coca senni achabi:

—¿Queaca aon coni, ja'an bain jubëni aon aoñe'ne mai? senni achabi.

⁶Senni achaguë, ¿Felipe queaca sehuoja'guë'ne baguë? caguë, ja'an cocare senni achabi Jesús. Baguë yo'oja'yete yua ro'tasi'quë bajji'i. ⁷Senni achaguëna, Felipe sehuobi:

—Aon coni aoñe ti'anma'iji maire. Curi so'co samu cien ro'iye coni huo'huetoca, ga bainguëbi choa zi'nga se'gare coji, sehuobi.

⁸Sehuoguëna, ja'nрэbi, Andrés hue'eguëbi bajji'i. Jesusni congüë ba'iguë yua Simón Pedro yo'jeguë bajji'i. Ja'anguëbi coca quëabi:

⁹—Ënjo'on ba'iji zin hua'guë. Te'e ëntë sara jo'jo aonbëan cebadabëan, samu ziaya hua'i, ja'anre baji baguë. Ja'nca ba'iguëta'an, ¿queaca ja'an se'gabi si'a jai jubëre aon aoñe'ne? senji'i.

¹⁰Senguëna, Jesusbi:

—Bainni bëa güesej'ën, cabi.

Caguëna, taya re'oto ai ba'iyete sëani, bëa güesejënna, si'acuabi bëahuë. Ëmëcua se'gare cuencueto, cinco mil ba'icua'ru baë'ë. ¹¹Bëajënna,

ja'nrëbi, Jesús yua ba cebadabëanre inni, Riusuni surupa cani, baguëre concuana insiguëna, bainna huo'huehuë. Ziaya hua'ire'ga inni güina'ru huo'hue güesequëna, bacua yëse'e aën'ë. ¹²Anni yajijëna, Jesús yua baguëre concuani coca guansebi:

—Aon anni jëhuase'ere chiani re'huajë'ën. Jo'cani senjoñe beoye ba'ijë'ën, guanseguë cabi.

¹³Caguëna, cebada aon anni jëhuasi mi'chirëanre chiani, doce jë'ëña bu'iyë ayahuë. ¹⁴Ja'nca ayajëna, bainbi Jesús ta'yejeiye yo'oni ëñoşe'ere ai ëñajën rëinjën, sa'ñëña cahuë:

—Riusu bainguë maina raoja'ye cani jo'case'e ba'iguëna, yureca maina ti'ansi'quë ba'iji, cajën ëñajën rën'ë.

¹⁵Ëñajën rëinjën, sa'ñëña coca cajën, baguëni zeanni sani, mai ta'yejeiye ëjaguëre baguëte re'huani bañu cajëna, Jesusbi masini, cu re'otona quëñëni, te'e hua'guë ba'iguëbi ganini saji'i.

Jesús camina sobre el agua

¹⁶Saiguëna, ja'nrëbi, ënsëguë ruajairën ba'iguëna, Jesusre concuabi zitara yëruhuana gajehuë. ¹⁷Gajeni, Jesús yuta raimaquëna, Capernaum huë'e jobona go'iñu cajën, yoguna cacani, zitara je'en bi'rahuë, ñamibi. ¹⁸Je'en bi'rajëna, ja'nrëbi, ai jëja tutuni, t'ë'a huëji'i. ¹⁹Huëiguëna, cinco o seis kilómetro ba'iyë ro'ani ëñato, Jesusbi zitara canja'an ganiguë raji'i. Ja'nca raiguëna, ai quëquëni huesëni ëñahuë. ²⁰Huesëni ëñajëna, baguë cabi:

—Mësacua quëquëma'ijë'ën. Yë'ë yua Jesus'ë, cabi.

²¹Caguëna, ja'nrëbi, bacuabi ai bojojën, baguëni yua yoguna guaoni bahuë. Guaoni bajëna, ja'ansirën bacua yija sairuna ti'ansi'cua baë'ë.

La gente busca a Jesús

²²⁻²³Ja'nca ba'ijëna, yequë umuguse ñataguëna, bain jubëbi yuta que t'ë'hui baë'ë. Jesús aon aonsiru, surupa cani aon huo'huesiru, ja'anrute baë'ë. Ba'ijën, zitara yëruhuana gajeni ëñato, Jesusre concua yua bacua yogubi saisi'cua baë'ë. Bacua se'gabi saijëna, Jesusbi bacua naconi saimaji'i cajën, gue ro'taye beoye baë'ë. Ba'ijëna, yequë bain Tiberias huë'e jobobi rani ba'ijëna, ²⁴Jesús, baguëre concua, bacua yua beoyë cajën, ba bain naconi yobi saë'ë. Capernaum huë'e jobona jenni, Jesusre cu'ējaë'ë.

Jesús, el pan de la vida

²⁵Cu'ejani, je'ensi'quëre tinjahuë. Tinjani, baguëni senni achahuë:

—Ëjaguë, ¿quejeito më'ë raquë'ne? senni achahuë.

²⁶Senni achajëna, sehuobi:

—Mësacuanî ganreba quëayë. Yë'ë ta'yejeiye yo'oni ëñose'ere ro'taye beoye ba'iyë mësacua. Ro mësacua aon anni yajise'e se'gare ro'tani, yë'ëre cu'ehuë. ²⁷Mësacua aon coye ro'ire jëja yo'o yo'oye beoye ba'ijë'ën, besa carajeiye sëani. Yë'ë aon insiye, ja'anre ro'tani, yo'o yo'oni cojë'ën. Coni aintoca, si'arën ba'ijën, huajëreba huajëjën ba'iyë mësacua. Yë'ë yua Bainguë'ru Raosi'quërebare sëani, Taita Riusubi yë'ë ta'yejeiye yo'oye conji, caguë sehuobi Jesús.

²⁸Sehuoguëna, baguëni senni achahuë:

—Riusu yo'o guansese'ere yo'oye yëtoca, ¿queaca yo'oye'ne yëquëna? senni achahuë.

²⁹Senni achajëna, Jesús sehuobi:

—Riusu yo'o guansese'e yua ëñe ba'iji. Yë'ë yua baguë raosi'quërebare sëani, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën, sehuobi.

³⁰Sehuoguëna, baguëni senni achahuë:

—Ja'nca ba'itoca, më'ë ta'yejeiye yo'ore yo'oni, yëquënanî ëñojë'ën. Më'ë poreyete ëñañu cayë. Ëñani, ja'nrebi, më'ëni recoyo ro'tayë yëquëna. ¿Gue yo'ore yo'oni ëñoguë'ne? ³¹Mai ira bain ba'isi'cuabi beo re'otore ba'ijën, ba maná aonre ainjën ba'ñeña. Riusu coca toyani jo'case'ru ba'iyë: Guënamë re'otobi aon tonni, bacuani aon aonguë bajji' Riusu, case'e sëani, më'ë'ga ¿gue yo'ore yo'oni ëñoguë'ne? senni achahuë.

³²Senni achajëna, Jesusbi bacuani yihuoguë quëabi:

—Mësacuanî ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Moisés aon guënamëbi to'inse'ere aintoca, bainbi huajëreba huajëmaë'ë. Yë'ë Taita se'gabi te'le ruinë ba'i aonre insiji. ³³Yë'ë Taitabi baguë aonre guënamë re'otobi raoni jo'cabi. Raoni jo'caguëna, bainbi conî aintoca, huajëreba huajëyë bacua, yihuoguë quëabi.

³⁴Quëaguëna, bacua senni achahuë:

—Ëjaguë, ja'an aonre yëquënana jo'caye beoye insireba insijë'ën, senni achahuë.

³⁵Senni achajëna, sehuobi:

—Yë'ëbi yua ja'an aon ba'iyë. Yë'ëna rani aintoca, aon gu'aye beoye ba'iyë'ru ba'iyë. Yë'ëni si'a recoyo ro'tatoca, oco ëaye beoye ba'iyë'ru ba'iyë. ³⁶Yureca, mësacuanî ëñere quëahuë. Yë'ëni ëñasi'cuata'an, yë'ëni recoyo ro'tama'iñë mësacua. ³⁷Yë'ë Taita bain cuencuesi'cuare si'acuare yë'ëna raoguëna, si'acuabi yë'ëna raiyë. Rajëna, yë'ëbi bacuani bani, bacuare gare senjoñe beoye ba'iyë. ³⁸Yë'ë yua guënamë re'otobi raiguë, yë'ë yëye se'ga yo'ozá camaë'ë. Yë'ëre raosi'quë, baguë yëye se'gare yo'ozá caguë raë'ë yë'ë. ³⁹Yë'ëre raosi'quë, baguë yëyete cato, ëñe ba'iji: Baguë bain cuencuesi'cuare yë'ëna raoguëna, te'le bain hua'guëreta'an gare huesoye beoye ba'iyë. Ja'nca ba'iguëbi, ën yija carajei umuguseña ti'anguëna, si'acua ju'insi'cuare mame go'ya rai güeseja'guë'ë yë'ë.

⁴⁰Yè'è Taita yèyete cato, èñe ba'iji: Yè'èbi baguè Zin sèani, si'a bain yè'èni recoyo ro'tajèn ba'icuabi si'arèn ba'ijèn, ai huajèreba huajèjèn ba'ija'cua'è. Èn yija carajei umuguseña ti'anguèna, bacuare mame go'ya rai güeseja'guè'è yè'è, caguè sehuobi Jesús.

⁴¹Caguè sehuoguèna, judío èja bainbi baguè coca case'e: "Yè'è yua guènamè re'otobi raisi'què'è. Si'a bain aon ba'iyè yè'è" ja'an case'ere achani, baguète sa'ñeña ai ⁴²bèinjèn cahuè:

—¿Queaca ro'taguè caguè'ne baguè? Ba hua'guè Jesús hue'eguè yua José mamaquè se'ga ba'iji. Baguè taita, baguè mamá, bacuare masiyè mai. Ja'nca sèani, ¿queaca ro'taguè, Guènamè re'otobi raisi'què'è yè'è caguè'ne? bèinjèn cahuè.

⁴³Cajèna, Jesusbi cabi:

—Mèsacua sa'ñeña cajèn, yè'ère bèin coca caye jo'cajè'èn. ⁴⁴Ro bain se'gabi yè'èna rani recoyo ro'taye porema'iñè. Yè'è Taitabi yè'è ba'iyete ènoguèna, bainbi yè'èna raiye poreyè. Rajèna, yua èn yija carajei umuguseña ti'anguèna, yè'èbi yè'è bainrebare mame go'ya rai güeseja'guè'è. ⁴⁵Riusu ira bain raosi'cua toyani jo'case'ere ro'tajè'èn. "Riusubi si'a bainni cocare ye'yoji." Ja'nca toyani jo'case'e sèani, si'acua Riusu ye'yose'ere achani ye'yecuabi yè'èna raiyè. Rajèna, yè'è bainrebare re'huani ba'iyè.

⁴⁶Bainbi Taita Riusure gare èñama'isi'cua ba'iyè. Yè'è se'ga baguè ba'irubi raisi'què'èbi yè'è Taitare èñasi'què'è. ⁴⁷Ganreba caguè, mèsacuare quèayè yè'è. Yè'èni recoyo ro'tacua, ja'ancuabi yè'è naconi si'arèn ba'ijèn, huajèreba huajèjèn ba'ija'cua'è. ⁴⁸Yè'è yua bain aon ba'iguè'èbi bacuani huajèreba huajè güeseyè. ⁴⁹Mèsacua ira bain ba'isi'cuabi beo re'otore ba'ijèn, maná aonre ainjèn ba'è'è. Ba'icuabi ja'an aonre ainsicuata'an, yurera junni huesèsi'cua ba'iyè. ⁵⁰Yequè aonre cayè yè'è. Ja'an aonre guènamè re'oto raose'e ba'iguèna, bainbi aintoca, ju'iñe beoye ba'iyè. ⁵¹Yè'è yua ja'an aon ba'iyè. Huajèreba huajè güeseyè yè'è. Bainbi ja'an aonre aintoca, si'arèn ba'ijèn, huajèreba huajèjèn ba'ija'bè caguè, yè'è ga'nihuète insini jo'cayè yè'è, yihuoguè cabi Jesús.

⁵²Caguèna, judío èja bainbi bèinjèn, sa'ñeña coca senni achahuè:

—¿Baguè ga'nihuè mai aon aone caguè, queaca maina insiye poreguè'ne? senni achahuè.

⁵³Senni achajèna, Jesús yua se'e bacuani què'èbi:

—Ganreba mèsacuani yihuoguè quèayè yè'è. Yè'è yua Bainguè'ru Raosi'què ba'iguèna, yè'è ga'nihuète ainjèn ba'ijè'èn. Yè'è ziere uncujèn ba'ijè'èn. Ja'nca yo'oma'itoca, mèsacua recoyo huajèye beoye ba'iyè. ⁵⁴Yè'è ga'nihuè aiñe, yè'è zie uncuye, ja'anre yo'ocuabi si'arèn ba'ijèn, huajèreba huajèjèn ba'iyè. Ba'ijèna, èn yija carajei umuguseña ti'anguèna, bacuare go'ya rai güeseja'guè'è yè'è. ⁵⁵Yè'è ga'nihuè yua

bain aonreba re'huase'e ba'iji. Yè'è zie yua bain gonoreba re'huase'e ba'iji. ⁵⁶Yè'è ga'nihuè aîñe, yè'è zie uncuye, ja'anre yo'ocuabi yè'è naconi te'e recoyo ba'icua'ru bojojèn ba'iyè. Yè'è'ga bacua naconi te'e recoyo ba'iguè'ru bojoguè ba'iyè. ⁵⁷Yè'è Taita huajèreba huajèguèbi yè'ère raosi'què sèani, yè'è'ga güina'ru huajèreba huajèyè. Ja'nca ba'iguè, yè'èna aincuani huajèreba huajè güeseyè. ⁵⁸Riusu aon guènamè re'otobi raose'e, ja'an aonre cayè yè'è. Ira bain ba'isi'cua ainse'ere cama'îñè, ju'insi'cuare sèani. Yè'èna aincuabi si'arèn ba'ijèn, huajèreba huajèjèn ba'iyè, yihuoguè quèabi.

⁵⁹Ja'nca coca yihuoguè, judío bain ñè'ca huè'e Capernaum huè'e jobore ye'yoguè baji'i Jesús.

Palabras de vida eterna

⁶⁰Ja'an cocare quèani achoguèna, baguère concuabi achani, yequècuabi gue ro'taye beoye ba'ijènna, bacuabi ja'anre sa'ñeña cahuè: —Ja'an coca ro'taye ai jèjaji. Achaye porema'îñè, cahuè.

⁶¹Cajènna, Jesusbi baguère concua cayete masini, bacuani yihuoguè cabi:

—¿Mèsacua queaca ro'tajèn, yè'è coca case'ere bëinjèn achaye'ne?

⁶²Yè'è yua Bainguè'ru Raosi'què ba'iguèbi yè'è què'ro raisiruna se'e mèiguè go'iguèna, ja'anre èñatoca, ¿mèsacua queaca ro'tajèn ba'ija'cua'ne? ⁶³Riusu Espíritu se'gabi bainni huajè güeseji. Recoyo beotoca, bain ga'nihuè se'gabi huajèye porema'iji. Yè'è coca mèsacuani quèani achoguè, bain recoyo huajè coca, ja'anre quèani achoguè, te'e ruñnereba ba'i coca'è, caguè quèayè yè'è. ⁶⁴Ja'nca quèani achoguèna, yequècua mèsacua naconi ba'icuabi yè'èni recoyo ro'tama'îñè, cabi Jesús.

Jesús yua baguèni recoyo ro'tama'icuaire si'arèn masiguè baji'i. Baguèni insini senjoja'guère'ga masiguè baji'i. Ja'nca masiguèbi baguè yure case'ere quèabi. ⁶⁵Quèani ja'n'rèbi, se'e coca cabi:

—Ja'nca ro'tama'icua ba'ijènna, yè'è coca quèase'e: Yè'è Taitabi yè'è ba'iyete èñoma'itoca, bainbi yè'èna ti'añe porema'îñe mèsacuani quèahuè yè'è, cabi.

⁶⁶Ja'nca caguèna, baguète conjèn ba'icua ai jai jubèbi baguèni coñe jo'cani quèñèhuè. Baguè naconi se'e saima'è'è. ⁶⁷Saima'ljènna, baguère concua, si'a sara samucua ba'icuani senni achabi:

—¿Mèsacua'ga yè'ère jo'cani saiye ro'taye? senni achabi.

⁶⁸Senni achaguèna, Simón Pedrobi sehuobi:

—Bañè. Yèquènabi sani, yequèni ye'yetoca, bain huajè cocare ye'yoguèbi beoji. Mè'è se'gabi ja'an cocare ye'yoguèna, yèquènabi ye'yeni si'arèn ba'ijèn, huajèreba huajèjèn ba'ija'cua'è. ⁶⁹Ja'nca sèani, mè'èni si'a recoyo ro'tahuè yèquèna. Mè'è yua mai Ta'yejeiyereba Èjaguè Riusu Zin,

ba Cristo ba'iguëna, yëquënabi mël'ë ba'iyete ye'yeni masihuë, sehuoguë cabi.

⁷⁰Caguëna, Jesusbi bacuani quëabi:

—Mësacua si'a sara samucua cuencueni yë'ëre conjën ba'icuare re'huahuë. Ja'nca re'huaguëta'an, mësacua jubë ba'iguë, te'leguë yua huati bainguë ba'iji, quëabi.

⁷¹Judas Iscariote, Simón mamaquë, ja'anguëte quëabi Jesús. Baguëte conjën ba'icua, si'a sara samu ba'icua, bacua naconi cuencuesi'quëta'an, Jesusre insini senjoja'guëta'an ba'iji.

Los hermanos de Jesús no creían en él

7 ¹Ja'nca ba'iguëna, Jesús yua Galilea yija se'gare baji'i. Judío ëja bainbi baguëte huani senjoñe yëjënna, Judea yijana saimaji'i. ²Saima'iguëna, ja'nrebi judío bain aon tëase'ere bojojën, fiesta yo'oye baë'ë. ³Ja'nca ba'ijënna, baguë yo'jecuabi baguëni coca yihuo bi'rahuë: —Ënjo'onbi sani, Judeana saijë'ën. Sani, mël'ë ta'yejeiye yo'oni ëñoguëna, mël'ëre concua baru ba'icuabi ëñañe poreyë. ⁴Mël'ë yua ënjo'onre ba'iguë, mël'ë yo'ore ro yahuera'rë yo'oguë ba'iyë. Ta'yejeiye yo'oni ëño cuabi ja'nca yo'oma'iñë. Si'a bainbi ëñani masija'bë cajën, bain jubëan ba'iruanna sani, bacua yo'o yo'oni ëñoñë. Ja'nca sëani, mël'ë'ga mël'ë ta'yejeiye yo'oyete si'a bainni ëñojaijë'ën, yihuojën cahuë.

⁵Ja'nca cajën, bacua'ga baguëni recoyo ro'tamajën baë'ë. ⁶Ba'ijënna, Jesusbi bacuani sehuoguë cabi:

—Yë'ë fiesta sairën yuta ti'anma'iji. Mësacua fiestana saiye yëjën, mësacua yësirën saiye poreyë. ⁷Bainbi mësacuani je'o baye beoye ba'iyë. Yë'ëca bain gu'a juchare masi güesequë sëani, yë'ëni je'o bajën ba'iyë. ⁸Mësacua se'ga yua fiestana sani ba'ijë'ën. Yë'ëca bañë. Yë'ë fiesta sairën yuta ti'anma'iji, cabi Jesús.

⁹Ja'nca caguë, yua Galilea yijana bëani baji'i.

Jesús en la fiesta de Enramadas

¹⁰Ba'iguëna, baguë yo'jecuabi fiestana saë'ë. Satena, Jesus'ga yahuera'rë saji'i. Bannni ëñoma'iguë saji'i. ¹¹Sani ti'anguëna, judío ëja bainbi baguëni cu'eni ganojën, sa'ñeña senni achajën baë'ë:

—¿Jarote ba'iguë'ne baguë? senni achahuë.

¹²Bain hua'na'ga baguë ba'iyete sa'ñeña coca cajën baë'ë. Yequëcuabi: “Re'o bainguë'bi” cajënna, yequëcuabi: “Banji. Bannni ro coqueguë yihuo'te” cajën baë'ë.

¹³Yahue caye se'ga baë'ë. Judío ëja bannni huaji yëhuë.

¹⁴Fiesta yo'ojënna, jobo ba'i umuguseña ba'iguëna, Jesusbi Riusu huë'ena cacani, bannni ye'yo bi'rabi. ¹⁵Ye'yo bi'raguëna, judío bainbi achajën reinjën, sa'ñeña coca cahuë:

—Aiguë yua uti ye'yema'isi'quëta'an, ¿queaca baguë masiyera masiguë'ne? senni achahuë.

¹⁶Senni achajëna, bacuani sehuobi Jesús:

—Yë'ë masiye se'gare ye'yoma'iñë yë'ë. Yë'ë Taitabi yë'ëre raoguëna, baguë masiye se'gare ye'yoguë ba'iyë yë'ë. ¹⁷Yë'ë Taita yëye'ru yo'oye ro'tacuabi yë'ë ye'yoyete achani masiyë. Yë'ë Taita coca ba'itoca, masiyë. Yë'ë coca se'ga ba'itoca, masiyë bacua. ¹⁸Yequëcuabi ro bacua coca se'gare quëani achotoca, ro bacua ta'yejeiye ba'iyete yëyë. Yë'ëca bañë. Yë'ë Taitabi yë'ëre raoguëna, baguë ta'yejeiye ba'iyete se'gare yëyë yë'ë. Ja'nca yëguëbi te'e ruiñe ye'yoguë ba'iyë. Yë'ë Taitabi coqueye beoye ba'iji.

¹⁹Moisesbi Riusu ira coca guansese'ere toyani, mësacuaana jo'caguë ba'nji. Ja'anre mësacua masiyë. Masicuata'an, ba coca guanseni jo'case'ere yo'oye ro gu'a güeyë mësacua. Ja'nca yo'oye güecuabi ¿queaca ro'tajën, yë'ëni huani senjoñe ro'taye'ne? cabi Jesús.

²⁰Caguëna, bainbi sehuohuë:

—Bañë. Më'ëni huani senjoñe ro'tama'icua'ë yëquëna. Gu'a huati baguë sëani, güebe nesi'quë'ru caguë cayë më'ë, sehuohuë.

²¹Sehuojëna, Jesús cabi:

—Yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, yë'ëbi ta'yejeiye yo'o, te'e yo'o se'gare yo'oni ëñoguëna, mësacua si'acuabi ëñajën rën'ë. ²²Moisés yua bain go neño ga'nihuë tëyoye, ja'anre ye'yoni jo'caguë ba'nji, Moisesbi ye'yoni jo'caguëta'an, baguë ira bain ba'isi'cua, bacuabi ru'ru bacua zin hua'nani go neño ga'nihuëte tëyoyën ba'nhuë. Ja'nca ye'yoni jo'caguëna, yureñabi mësacuabi yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëta'an, zin hua'guëni go neño ga'nire tëyoyë. ²³Moisés coca guanseni jo'case'ere'ru güina'ru yo'oñu cajën, baguë go neño ga'nire tëyoyë. Ja'nca ba'iyeta'an, yo'o yo'oma'i umuguse ba'iguëna, yë'ë yua bain raure huachoye ro'taguë, si'a ga'nihuë huajë ga'nihuëte mame re'huaguëna, ¿mësacua queaca ro'tajën yë'ëni bëiñe'ne? ²⁴Mësacuabi bain gu'aye yo'ose'ere caye ro'tatoca, ru'ru bacua gu'aye yo'ose'ere te'e ruiñe masini, te'e ruiñe cuencueni gu'aye cajë'ën. Bain yo'ose'ere ro besa ëñani, gu'aye yo'ose'ere'ë catoca, ro gu'aye cayë mësacua, cabi Jesús.

Jesús habla de su origen

²⁵Ja'nca caguëna, yequëcua Jerusalén ba'icuaabi sa'ñeña ca bi'rahuë:

—¿Judío ëja bain yua aiguëni huani senjoñe ro'taye? ²⁶Ja'nca ro'tacuata'an, si'a bain naconi ba'iguë, bacuani caraye beoye ye'yoguë ba'iji. Ba'iguëna, judío ëja bainbi ënsema'iñë. ¿Yequëre ëja bainbi baguë Cristo ba'iyete masima'iñë? ¿Riusu Raosi'quë'bi cama'iñë? ²⁷Ja'nca ba'iyeta'an, baguë quë'ro raisirute masiyë mai. Ba Cristo Raosi'quëbi

maini ëñoguëna, baguë quë'ro raisirute masiye porema'inë mai, sa'ñeña cahuë.

²⁸Cajëna, Jesusbi Riusu huë'ere ba'iguë, bainre ye'yoguë, si'a jëja ñaca quëani achobi:

—¿Yë'ë ba'iyë, yë'ë quë'ro raisirute ja'anre masiye ro'taye mësacua? Yë'ë se'gabi ro ro'taguë raima'ë. Yequë, te'e ruiñe ba'iguëbi yë'ë raobi. Ja'anguëni huesyë mësacua. ²⁹Yë'ë'ga baguëre masiyë, baguë naconi te'e ba'iguë sëani. Baguëbi yë'ë raoguëna, yë'ë raisi'quë'ë, quëani achobi.

³⁰Quëani achoguëna, baguëni preso zean ëaye ba'ë. Ba'icuata'an, baguëte zeanjai umuguse ti'anma'inë sëani, baguëte zeanma'ë.

³¹Yequëcuaca ai jai jubëbi baguëni si'a recoyo ro'tani, sa'ñeña cahuë:

—Baguë se'gabi ba Cristo, ba Riusu Raosi'quëreba ba'iji. Baguë ta'yejeiye yo'oni ëñose'ere ro'tato, quë'rë ta'yejeiye yo'oni ëñoguëte cu'eto, yequëbi beoji, sa'ñeña cahuë.

Los fariseos intentan arrestar a Jesús

³²Ja'nca sa'ñeña cajëna, fariseo bainbi achani, pairi ëjacua naconi ñë'cani, Jesusre preso zeanjaij'ë'n, soldado ëjacuani guanseni saomate.

³³Saojëna, Jesusna ti'anjëna, Jesusbi bacuani quëabi:

—Mësacua naconi yuta rëño ñësebë se'ga ba'iyë. Ba'ini, ja'n'rëbi, yë'ëre raosi'quëna go'ija'guë'ë. ³⁴Go'iguëna, mësacuabi yë'ëre cu'ëja'cua'ë. Cu'ëja'cuata'an, yë'ëre tinjañe porema'ija'cua'ë. Yë'ë quë'ro ba'ija'runa ti'añe porema'ija'cua'ë mësacua, quëabi.

³⁵Quëaguëna, judío ëja bainbi sa'ñeña ca bi'rahuë:

—¿Jarona saiye ro'taguë'ne baguë? Baguëni tinjañe porema'inë caguë, ¿gue quë'rore caguë'ne? Yequë'rë mai te'e jubë bain saoni senjosiruan, ja'anruan griego bain ba'iruanna sani, ba griego bainni ye'yoye ro'taguë cama'iguë baguë. ³⁶Baguë coca case'ere achama'inë mai. “Mësacuabi yë'ëre cu'ëcuata'an, yë'ëre tinjañe porema'ija'cua'ë. Yë'ë quë'rona go'iguëna, më'ë sacuabi ti'añe porema'ija'cua'ë” caguëna, maibi achama'inë, cahuë.

Ríos de agua viva

³⁷Ja'n'rëbi, fiesta umuguseña si'a bi'raguëna, quë'rë ta'yejei umuguse ba'iguëna, Jesusbi nëcani, bainni si'a jëja quëani achoguë cabi:

—Mësacua yua huajë oco ëaye ba'itoca, yë'ëna rani, yë'ëna coní uncuye'ru yë'ë ba'iyete ye'yej'ë'n. ³⁸Yë'ëni recoyo ro'tatoca, Riusu coca toyani jo'case'e'ru ba'iyë mësacuare güina'ru mame re'huaja'guë'ë yë'ë. Mësacua reconoa ai bojo huanone'ru ba'iguëna, bain huajë oco yua carajeiye beoye ba'iyë'ru mësacuare re'huaja'guë'ë yë'ë. Re'huaguëna, mësacuabi ai jai jubë bainni huajë güeseyete ëñoja'cua'ë, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, quëani achobi Jesús.

³⁹Ja'nca quëani achoguë, Riusu Espíritu huanoñete cabi. Baguëni recoyo ro'tacuani Espíritu gaje meni ba'ija'ye, ja'anre quëabi. Jesús yuta junni tonni go'ya raima'iguë sëani, Espíritu gaje meni, baguë bainni baja'ye carabi.

División entre la gente

⁴⁰Ja'nca quëani achoguëna, bainbi baguë cocare achani, yequëcuabi cahuë:

—Riusu coca quëani achocaiguë, Moisés quëasi'quë, ja'anguë ba'iji baguë. Riusubi baguë rajja'yete zoe quëaguëna, yua maina ti'anni ba'iji baguë, cahuë.

⁴¹Cajëna, yequëcuabi:

—Riusu Raosi'quëreba, ba Cristo hue'eguë ba'iji, cahuë.

Cajëna, yequëcuabi sehuohué:

—Banji. Ba Cristo hue'eguëbi Galilea yijabi raima'iguë ba'iji. ⁴²Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, ba Cristo yua ira ëjaguë ba'isi'quë David bainguë, Belén huë'e jobo bainguë, ja'an ba'iji, David huë'e jobo sëani. Ja'anre quëaji Riusu coca, cahuë.

⁴³Ja'nca cacua sëani, Jesús ba'iyete ro'tato, bainbi te'e ro'tamaë'ë.

⁴⁴Yequëcuabi baguëni preso zeañe yëcuata'an, baguëni zeanmaë'ë.

Las autoridades no creían en Jesús

⁴⁵Ja'nrebi, soldado ëjacuabi baguëni preso zeanmajën, pairi ëjacua, fariseo bain, ja'ancuana goë'ë. Go'ijëna, bacuabi bëinjën, coca senni achahuë:

—¿Mësacua guere yo'ojën, baguëte zeanni ramate'ne? senni achahuë.

⁴⁶Senni achajëna, soldado ëjacuabi sehuohué:

—Baguë ta'yejeiye ye'yose'ere quëani achoto, yequëcua coca ye'yocuabi ja'ncara'ru masiye ye'yoye beocua ba'iyë, sehuohué.

⁴⁷Sehuojëna, fariseo bainbi bëinjën cahuë:

—Mësacua'ga ro coque güesehuë. ⁴⁸Ëja bain, fariseo bain, ja'ancuare cu'etoca, baguëni recoyo ro'tacua gare beoyë. ⁴⁹Bain jubëca Riusu coca huesëcuabi yua baguë cocare achajëna, Riusu bënni senjosi'cua ba'ija'cua se'ga ba'iyë, bëinjën cahuë.

⁵⁰Cajëna, Nicodemo hue'eguë, bacua jubë ba'iguë, Jesusni ja'anrë ñamibi ëñaguë saisi'quë, baguë yua bacuani cabi:

⁵¹—Riusu coca maina jo'case'ere ëñato, bainguë gu'aye yo'ose'ere case'e bani'ga, Baguëni te'e jëana si'nsema'ijë'l'ën caji. Ru'ru, baguë coca sehuoni quëayete te'e ruiñe achani masiye bayë caji, cabi baguë.

⁵²Caguëna, fariseo bainbi sehuohué:

—Më'ë'ga ro Galilea bainguë'ru huesëguë cayë. Riusu coca toyani jo'case'ere ëñani masijë'l'ën. Riusu bain raoja'cua yua Galilea yijabi raicua beoyë caji. Ja'anre ëñani masijë'l'ën, sehuohué.

La mujer adúltera

⁵³Ja'nca cajëna, ja'n'rëbi, si'acuabi bacua huë'ena go'imate.

8 ¹Go'ijëna, Jesusbi Olivo casi cubëna sani mëji'i. ²Mëni, ja'n'rëbi ñataguëna, Riusu huë'ena goji'i. Goni, si'a bainbi baguëna rajëna, baguë yua bëani, bacuani coca ye'yoguë yihuobi. ³Yihuoguëna, ja'n'rëbi, Riusu ira coca ye'yocua, fariseo bain bacuabi romigote rani bacua jobona nëconi, Jesusni ënohuë. Gu'a romigo yequëni yahue bago ba'igoni, zeanni rahuë. ⁴Ja'nca rani, Jesusni quëahuë:

—Ëjaguë, ëncobi yequë naconi yahue ba'igo, gu'aye yo'ogo ba'igona, bagote preso zeanni rahuë. ⁵Moisés coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca guansegüë ba'nji: Ja'nca gu'aye yo'otoca, gatabi inni huani senjojë'n, guansegüë ba'nji. Ja'nca guansegüë ba'iguëna, ¿më'ë'ga guere bagote caguë'ne? senni achahuë.

⁶Baguë sehuoyete masiñu cajën, ja'nca Jesusni senni achahuë. Gu'aye sehuotoca, baguëni preso zeañu cajën, ja'nca baguëni senni achahuë. Senni achajëna, Jesús yua rëanni, baguë mëoñobi yijana coca toyabi. ⁷Toyaguëna, bacuabi yua quë'rë se'e ja'an cocare baguëni senni jëhuahuë. Senni jëhuajëna, baguë yua nëcani, bacuani cabi:

—Mësacua jubë ba'iguë, gu'a jucha yo'oye beoye ba'iguë ba'itoca, ja'anguëbi bagoni gata ru'ru senjoja'guë. Ja'n'rëbi, yequëcuabi gata senjoñe poreyë, cabi.

⁸Cani ja'n'rëbi, se'e rëanni, yijana toyabi. ⁹Toyaguëna, bacuabi baguë cocare achani, gu'a recoyo huanoñe'ru baë'ë. Ja'nca ba'icuabi, te'ena, te'ena quë'ñeni saë'ë. Quë'rë iracuabi ru'ru saë'ë. Saijëna, Jesusbi nëcani ëñato, ba romigo se'gabi te'e hua'go nëcago baco'ë. ¹⁰Ba'igona, yequëcuabi quë'ñesi'cua ba'ijëna, Jesusbi bagoni ëñani bagoni senni achabi:

—¿Më'ëre gu'aye cacua jarona sate'ne? ¿Më'ëni bënni senjoja'cua beoye? senni achabi.

¹¹Senni achaguëna, sehuogo:

—Beoyë, Ëjaguë, sehuogo.

Sehuogona, Jesús cabi:

—Yë'ë'ga më'ëni si'nseye beoye ba'iyë. Se'e gu'aye yo'oma'igo saijë'n, cabi.

Jesús, la luz del mundo

¹²Ja'anrëbi, jë'te, Jesús yua bain nëcasi'cuani se'e coca quëani achobi:

—Yë'ë yua si'a bain recoñoa miaguë, yë'ë cocare ye'yoguë masi güeseyë. Ja'nca masi güeseguëna, yë'ëni recoyo ro'tacuabi yë'ë ba'iyete te'e ruinë ye'yeni, mia re'oto ñatani saoye ba'iruna ganijën ba'iyë. Gu'aye yo'oye

gare jo'cajën, zijei re'otona gare se'e ganiñe beoye ba'iyë, quëani achoguë cabi.

¹³Caguëna, fariseo bainbi cahuë:

—Ro më'ë ba'iyë se'gare quëani achoyë më'ë. Ja'nca sëani, te'e ruiñe quëama'iguë, ro coqueguë ba'iyë më'ë, cahuë.

¹⁴Cajëna, sehuobi:

—Bañë. Te'e ruiñe quëayë yë'ë. Yë'ë ba'iyete quëani achoguëta'an, te'e ruiñe caye se'ga ba'iyë yë'ë. Yë'ë quë'ro raise'ere masiyë. Baruna go'iyë'ga masiyë yë'ë. Mësacuaca ja'anre huesëcua'ë. ¹⁵Mësacua yua ro bain ro'taye'ru ro'tajën, bainre gu'aye cajën ba'iyë. Yë'ëca bainre ja'nca cama'iñë. ¹⁶Bain ba'iyete masini caguë, te'e ruiñe se'ga cayë yë'ë. Yë'ë se'gabi bain ba'iyete masini cama'iñë. Yë'ë Taitabi yë'ëre raoguë, ja'an masini cayete yë'ëni ëñoji. ¹⁷Mësacua ira coca toyani jo'case'ere ëñato, ñaca caji: Samucuabi te'e quëatoca, te'e ruiñe quëayë bacua, caji. ¹⁸Ja'nca caguëna, yë'ë ba'iyete quëacua yua samucua ba'iyë. Yë'ëbi yë'ë ba'iyete quëani achoyë. Yë'ë Taita yë'ëre raosi'quë, baguë'ga yë'ë ba'iyete quëani achoji. Ja'nca sëani, te'e ruiñe quëase'e ba'iji, sehuoguë cabi.

¹⁹Caguëna, bacuabi baguëni senni achahuë:

—¿Më'ë Taita jarote ba'iguë'ne? senni achahuë.

Senni achajëna, sehuobi:

—Mësacua yua yë'ëre huesëcua'ë. Yë'ë Taitare'ga huesëcua'ë. Yë'ëre masinica, yë'ë Taitare'ga masijën ba'ire'ahuë, sehuobi.

²⁰Ja'an sehuoguë, Riusu huë'e curi gajongu ba'irute ba'iguë, bainni ye'yoguë baji'i. Ja'nca ye'yoguëna, baguëni preso zeañe beoye baë'ë, baguëte zeanjairën yuta ti'anma'ise'e sëani.

“A donde yo voy, ustedes no pueden ir”

²¹Ja'nrëbi, Jesús yua se'e bacuani quëabi:

—Ënjo'onbi gare saiye yë'ë. Saiguëna, mësacuabi yë'ëre cu'eni, yë'ëre tinjama'ija'cua'ë. Ro gu'a jucha tënoma'isi'cuabi junni huesëye se'ga ba'iyë. Yë'ë go'ija'runa go'iguëna, mësacuabi be'teni saiye porema'iñë, quëabi.

²²Quëaguëna, judío bainbi sa'ñeña cahuë:

—Ja'ansi'quëre huani huesë ëaye caji. Ja'nca sëani, baguë go'ija'runa saiye porema'iñë mai caji, jayaye'ru cahuë bacua.

²³Cajëna, bacuani quëabi:

—Mësacuabi ro bain ro'taye'ru ro ro'tajën ba'iyë. Yë'ëca Riusu ro'taye'ru ro'taguë ba'iyë. Mësacuabi ën re'oto ba'icua se'ga ba'iyë. Yë'ëca bañë. ²⁴Mësacua ro gu'a jucha tënoma'isi'cuabi junni huesëye se'ga ba'iyë, quëani achohuë yë'ë. Yë'ë, Riusu Raosi'quëreba ba'iguë, ja'an ba'iyete recoyo ro'tama'itoca, ja'nca junni huesëyë mësacua, quëabi.

²⁵Quëaguëna, bacuabi baguëni senni achahuë:

—¿Gueguëguë'ne mël'ë? senni achahuë.

Senni achajëna, sehuobi:

—Yua yël'ë ba'iyete mësacuaní ai quëani jëhuahuë yël'ë. ²⁶Mësacua ba'ijën yo'ose'ere quëaguë, mësacua gu'a jucha yo'ojën ba'ise'ere masijë'n caguë, ja'anre caye ai ba'iyë caraji yël'ëre. Yël'ë raosi'quë yua te'e ruiñe ba'iguëbi yël'ëni te'e ruiñe quëaguëna, yël'ëbi si'ayete bainni quëani achoguë ba'iyë yël'ë, caguë sehuobi.

²⁷Taita Riusure cabi Jesús. Ja'nca caguëna, bacuabi ro huesë äaye achahuë. ²⁸Ja'nca huesëjënna, bacuani quëabi:

—Mësacuabi yël'ë, Bainguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëte ëmëna reoni senjoja'cua'ë. Senjoni, ja'n'rëbi, yël'ë ba'iyete te'e ruiñe masija'cua'ë. Yël'ë case'e'ru ba'iyë masija'cua'ë. Yël'ë se'gabi ro yël'ë cocare quëani achoye beoye ba'iguë, yël'ë Taita ye'yoni ëñose'le se'gare quëani achoyë. Ja'anre ëñani masija'cua'ë mësacua. ²⁹Yël'ë Taitabi yël'ëre raoguë, yua yël'ë naconi te'e ba'iji. Yël'ëre te'e hua'guëre jo'cama'iji. Jo'cama'iguëna, yël'ëbi baguë yëyete jo'caye beoye yo'oguëna, yël'ëni bojoji baguë, caguë quëabi Jesús.

³⁰Ja'nca quëaguëna, ai jai jubë bainbi achani, baguëni si'a recoyo ro'tahuë.

Los hijos de Dios y los esclavos del pecado

³¹Ja'nca recoyo ro'tajënna, Jesusbi bacua, judío bain ba'icuaní yihuoguë cabi:

—Yël'ë cocarebare achani, jo'caye beoye si'a recoyo ro'tajën ba'itoca, yël'ë bainreba ruiñë mësacua. ³²Ja'nca ruinjën, si'ayete te'e ruiñe masiyereba masiyë. Ja'nca masijën, mësacua yua gu'a juchana zemoni basi'cua ba'ijënna, mësacuaní etoyë yël'ë, cabi.

³³Caguëna, bacuabi sehuohuë:

—Yëquëna yua ira taita ba'isi'quë Abraham, baguë mamacua sëani, yëquëcua yëquënnani zemomaël'ë. ¿Mël'ë guere ro'taguë, yëquënnare etoyete caguë'ne? sehuohuë.

³⁴Sehuojënna, Jesús cabi:

—Mësacuaní ganreba quëayë yël'ë. Gu'a jucha yo'ocuabi yua gu'a juchana zemosi'cua'ru ba'iyë. ³⁵Gu'a jucha zemosi'cuabi si'arën ba'imaliñë. Riusu bainreba se'gabi si'arën ba'iyë. ³⁶Yël'ë yua Riusu Zin sëani, mësacua zemosi'cuare etoye poreyë. Ja'nca etotoca, gare se'le zemosi'cua ruiñe beoye ba'iyë. ³⁷Mësacua yua Abraham mamacua ba'iyete masiyë yël'ë. Ja'nca ba'icuata'an, yël'ë cocarebare achaye gu'a güecua sëani, yël'ëni huani senjoñe yëyë mësacua. ³⁸Yël'ë Taita naconi ba'iguë, baguë ëñoñete quëani achoguë ba'iyë yël'ë. Mësacua taita zupai huatibi guanseguëna, mësacuabi achajën yo'ojën ba'iyë, cabi.

³⁹Caguëna, baguëni sehuohuë:

—Abraham yua yëquëna taita ba'iji. Yëquëna yua Israel bain sëani, re'o bain ba'iyë, cahuë.

Cajëna, Jesús cabi:

—Mësacua yua Abraham mamacuareba ba'itoca, Abraham yo'oguë ba'ise'le'ru güina'ru yo'ojën ba'ire'ahuë. ⁴⁰Yureca yë'ëni huani senjo ëaye ba'iji mësacua. Yë'ëbi Riusu te'e ruiñe ba'i cocarebare achani, mësacuanü güina'ru quëani achoguëna, yë'ëni huani senjoñe yëyë. ¡Ja'nca yo'oma'iguë baji'li Abraham! ⁴¹Ro mësacua taita yo'oye'ru yo'ojën ba'iyë, cabi.

Caguëna, bacua yua baguëni bëinjën cahuë:

—Yëquëna yua huacha zinma'icua'ë. Riusu se'gabi yëquëna Taita ba'iji, cahuë.

⁴²Cajëna, Jesús cabi:

—Riusubi mësacua Taita banica, yë'ëni ai yëjën ba'ire'ahuë mësacua. Yë'ë yua Riusu ba'irute ba'iguëbi raë'ë. Yë'ë se'gabi raiye ro'tamaë'ë. Baguëbi yë'ëre raoguëna, raisi'quë'ë yë'ë. ⁴³¿Mësacua queaca ro'tajën, yë'ë coca quëayete achama'iñe'ne? Yë'ëbi coca quëani achoguëna, mësacuabi achaye gu'a güejën ba'iyë. ⁴⁴Mësacua taita yua zupai huati se'ga ba'iji. Ja'nca sëani, zupai yëye se'gare yo'oye ro'tajën ba'iyë mësacua. Ru'rureba ba'isirënbi bainni huani senjoñe yo'oguë ba'iji. Te'e ruiñe ba'i cocare achaye beoye ba'iji, te'e ruiñe ba'iyete ro'tama'iguë sëani. Baguë ro'tayete cato, coqueye se'ga ba'iji. Coque huati sëani, si'acuanü coque güeseji baguë. ⁴⁵Yureca, yë'ëbi mësacuanü te'e ruiñe quëaguëna, yë'ëni achaye gu'a güeyë mësacua. ⁴⁶Mësacua jubë ba'icua, ¿gueguëbi yë'ë juchare ëñoñe poreguë'ne? Beoji. Mësacuanü te'e ruiñete quëaguëna, ¿queaca ro'tajën, yë'ë cocare ro'tama'iñe'ne? ⁴⁷Riusu bainbi Riusu naconi te'e ba'ijën, baguë cocarebare achayë. Mësacua yua Riusu bain beocua sëani, baguë cocarebare achaye gu'a güejën ba'iyë, cabi.

Cristo existe desde antes de Abraham

⁴⁸Caguëna, judío bainbi sehuohuë:

—Yua më'ë ba'iyete masini, te'e ruiñe quëayë yëquëna. Ro gu'a bainguë, Samaria yija bainguë'ë më'ë. Gu'a huati re'osi'quë'ë më'ë, sehuojën cahuë.

⁴⁹Cajëna, Jesús cabi:

—Bañë. Huati re'oma'isi'quë'ë yë'ë. Yë'ëbi yë'ë Taitani te'e ruiñe ëñaguëna, mësacua yua yë'ëni te'e ruiñe ëñamajën, yë'ëni gu'aye cayë. ⁵⁰Ja'nca ba'icuata'an, bain te'e ruiñe ëñañete cu'ema'iñë yë'ë. Bain recoyo ro'tayete masiguë, ja'anguëbi Taita Riusu sëani, yë'ëre te'e ruiñe ëñañete cu'ëji. Ja'anguëbi bain juchare masini ëñoji. ⁵¹Mësacuanü ganreba quëayë yë'ë. Yë'ë cocarebare achani yo'ocua, ja'ancuabi gare junni huesëye beoye ba'iyë, cabi.

⁵²Caguëna, judío bainbi sehuohüé:

—Yua më'ë gu'a huati re'osi'quë ba'iyete te'e ruiñe masiyë yëquëna. Abraham yua junni huesësi'quë ba'iji. Riusu ira bain raosi'cua si'acuabi junni huesësi'cua ba'iyë. Ja'nca ba'icua sëani, më'ë coca achani yo'ocuabi gare junni huesëye beoye ba'iyë caguë, ro huacha ro'taguë cayë më'ë. ⁵³Yëquëna taita Abraham ba'iyë'ru quë'rë ta'yejeiye ëjaguë ba'iyë catoca, ro coqueyë më'ë. Baguë yua ju'insi'quë ba'iji. Riusu ira bain raosi'cua'ga ju'insi'cua ba'iyë. Më'ë ba'iyete caguë, ¿queacara ro'taguë quëaguë'ne? jayaye'ru senni achahuë.

⁵⁴Senni achajëna, Jesús sehuobi:

—Yë'ë se'gabi yë'ë ta'yejeiye ba'iyete ëñotoca, ta'yejeiye beoye ba'ire'ahuë yë'ë. Yë'ë Taita se'gabi yë'ë ta'yejeiyete ëñoguë ba'iji. Mësacuaca baguëte cajën, yëquëna Riusu ba'iji quëayë. ⁵⁵Ja'nca quëacuata'an, mësacua yua baguëni huesëcua'ë. Yë'ëca baguëni masiyë. Yë'ëbi baguëni huesëye catoca, mësacua ro coqueye'ru, coqueguë ba'ire'ahuë yë'ë. Yë'ëbi baguëni masiguë, baguë cocarebare achani yo'oguë ba'iyë yë'ë. ⁵⁶Mësacua taita Abrahambi yë'ë rajia'yete masini, yë'ëni ai bojoreba bojoguë baji'i, sehuobi Jesús.

⁵⁷Sehuoguëna, judío bainbi cahuë:

—Më'ë yuta cincuenta tëcahuëan beoyë. ¿Queaca Abrahamni ëñañe poreguë'ne më'ë? senni achahuë.

⁵⁸Senni achajëna, Jesusbi sehuobi:

—Mësacuani ganreba quëaguë'ë yë'ë. Abraham ba'ise'e'ru quë'rë ru'ru ba'iyë yë'ë, sehuoguë cabi.

⁵⁹Caguëna, bacuabi yua gatara chiani, baguëni senjoni huai ëaye yo'ohuë. Yo'ojëna, Jesusbi gatini, Riusu huë'ebi etani, bain jubëna huesoni saji'i.

Jesús da la vista a un hombre que nació ciego

9 ¹Ja'nca sani, ja'nrebi, ñaco ëñama'iguëni ëñabi Jesús. Baguë zirnëna ñaco beora'bërë të'ya raisi'quë baji'i. ²Ja'nca ba'iguëna, Jesusre conjën ba'icuabi Jesusni senni achahuë:

—Ëjaguë, ¿baguë gue jucha ro'ire ñaco ëñama'iguë të'ya raisi'quë ba'iguë'ne? ¿Baguë jucha ro'ire o baguë pë'caguë sanhuë jucha ro'ire ñaco beoguë'ne? senni achahuë.

³Senni achajëna, Jesús sehuobi:

—Banbi. Baguë jucha, baguë pë'caguë sanhuë jucha, ja'an ro'ire beobi. Riusu ta'yejeiye yo'oni ëñoñe, ja'anna ñaco ëñama'iguë ba'iji baguë. ⁴Umuguse carajeiye tëca bainbi bacua yo'o yo'oye poreyë. Ñami ti'anguëna, yo'o yo'oye gare porema'inë. Yë'ë Taitabi yë'ëre raoguëna, baguë yo'o guansese'le yureña yo'oye bayë mai. Yë'ë yo'o yo'oye poreye ba'irënci carajeiguëna, yë'ë Taita yo'o

guansese'ere yo'oye porema'ññë. ⁵Ja'anrën carajeiye tēca, yē'ë yua umuguse ñatani saoye'ru bain recoñoa miañe ëñoguë'ë, sehuoguë cabi.

⁶Caní ja'nre'bi, gore raoni, yijana tonni, ya'ora'bërēte re'huani, ñaco ëñama'iguëna sani, ja'an ya'obi baguë ñacona sē'quēbi. ⁷Sē'quēni ja'nre'bi, baguëni guanseguë cabi:

—Mē'ë yua Siloé casiru, ba oco goje ba'iruna sani, mē'ë ñacore zoajē'ën, caní saobi. Bain cocabi cato, Oco Raose'e hue'eji.

Ja'nca caní saoguëna, ñaco ëñama'iguëbi sani, ñacore zoani, ñaco ëñaguëbi raji'i.

⁸Raiguëna, baru bain baguëni ja'anrē masicuabi yua baguëni ëñani, sa'ñeña coca senhuë. Yequëcuabi:

—¿Aiguë yua curi senguë ñu'iguë ba'isi'quëma'iguë? senni achahuë.

⁹Yequëcuabi:

—Baguë'bi, sehuohuë.

Yequëcuaca:

—Banji. Tinguëta'an, baguëra'ru ëñoji, sehuohuë.

Sehuojëna, baguëca:

—Baguë'ë yē'ë, sehuobi.

¹⁰Quëaguëna, bacuabi baguëni senni achahuë:

—Ja'nca ba'itoca, ¿queaca mē'ë ñaco sētani ëñaguë'ne? senni achahuë.

¹¹Senni achajëna, sehuobi:

—Ba bainguë Jesús hue'eguëbi ya'obi re'huani, yē'ë ñacona sē'queni, yē'ëni coca guansebi: “Siloena sani, ñaco zoajē'ën” caguë saobi. Ja'nca caní saoguëna, yē'ëbi sani, ñaco zoani, ñaco sētani ëñahuë, sehuoguë quëabi.

¹²Quëaguëna, bacuabi senni achahuë:

—¿Ja'an bainguë jarona saquë'ne? senni achahuë.

Senni achajëna:

—Huesëyë, sehuobi.

Los fariseos interrogan al ciego que fue sanado

¹³Sehuoguëna, bacuabi baguëte sani, fariseo bainni nëconi ëñohuë.

¹⁴Ja'an umuguse, Jesusbi ya'o sē'queni ñaco ëñama'iguëte huachoguëna, judío bain yo'o yo'oma'i umuguse bají'i. ¹⁵Ja'nca ba'iguëna, fariseo bainbi ñaco sētasi'quëni baguë ñaco ëñase'ere senni achahuë. Senni achajëna, baguë sehuobi:

—Baguë yua ya'obi re'huani, yē'ë ñacona sē'queguëna, zoajani ñaco ëñahuë yē'ë, sehuoguë quëabi.

¹⁶Quëaguëna, fariseo jubë ba'icua yequëcuabi cahuë:

—Ba bainguë Jesús hue'eguë, baguë ba'iyete cato, Riusubi baguëte raomaji'i. Yo'o yo'oma'i umugusebi yo'o yo'oguë, mai ira coca guanseni jo'case'e'ru tin yo'oji baguë, bëinjën cahuë.

Cajëna, yequëcuabi sehuohuë:

—Banji. Gu'a bainguë beoji. Gu'a bainguë ba'itoca, baguë ta'yejeiye yo'oni ëñoñe porema'ire'abi, sehuohuë.

Sa'ñeña bëiñe cajën sehuojën baë'ë. ¹⁷Ja'nca cajën, ñaco beosi'quëni se'le senni achahuë:

—Më'ë'ga baguë ba'iyete ro'taguë, ¿guere caguë'ne? senni achahuë.

Senni achajëna:

—Riusubi baguë coca quëacaiguëte re'huani baguëte raobi, sehuobi.

¹⁸Ja'nca ba'iguëna, judío bainbi ba ñaco sëtasi'quëni ëñani, baguë ñaco ëñama'ise'e, baguë ñaco huachose'e, ja'anre ro'taye güehüë. Ja'nca ro'taye güecuabi baguë pë'caguë sanhuëni choë'ë. ¹⁹Choni, bacuani senni achahuë:

—¿Ënquë yua mësacua zin'guë? ¿Baguë të'ya raisirënbi ñaco beoguë baquë? Ja'nca ba'itoca, ¿queaca yo'oguë ñaco ëñaguë ba'iguë'ne? senni achahuë.

²⁰Senni achajëna, pë'caguë sanhuëbi sehuohuë:

—Yëquëna zin hua'guë'bi ba'iji. Baguë të'ya raisirënbi ñaco ëñama'iguë'bi baji'i. Ja'anre masiyë yëquëna. ²¹Ja'nca masicuata'an, baguë ñaco yure ëñaguë ba'iyete huesëyë. Baguëni ñaco huachosi'quëre'ga huesëyë yëquëna. Yëquëna zinni senni achajë'ën. Ira hua'guë sëani, baguë se'gabi sehuoye masiji, sehuohuë.

²²Judío ëja bainni huaji yëcua sëani, ja'nca bacuani sehuohuë. Judío ëja bain yua ën cocare te'le cajën baë'ë: Jesús yua Riusu Raosi'quëreba ba'iyete quëacua, ja'anre quëacua ba'itoca, bacuare mai ba'i jubëbi quëñoni senjoñu cajën baë'ë. ²³Ja'nca sëani, baguë pë'caguë sanhuëbi, “Yëquëna zinni senni achajë'ën, ira hua'guë sëani” sehuohuë.

²⁴Sehuojëna, ja'nrebi, judío ëja bainbi ñaco ëñama'iguë ba'isi'quëre se'le choni, se'le cahuë:

—Riusuni te'le ruiñe ëñani, coqueye beoye quëajë'ën. Baguë gu'a jucha yo'oguë ba'iyete masiyë yëquëna, cahuë.

²⁵Cajëna, baguë sehuobi:

—Gu'a jucha yo'oyete huesëyë yë'ë. Ëñe se'gare masiyë yë'ë. Yë'ëbi ja'anrë ñaco ëñama'iguë ba'isi'quëta'an, yure ñaco ëñañe poreyë yë'ë, sehuobi.

²⁶Sehuoguëna, baguëni se'le senni achahuë:

—¿Guere më'ëni yo'oguë'ne baguë? ¿Queaca më'ë ñacore sëtoguë'ne baguë? Quëajë'ën yëquënani, senreba sen'ë.

²⁷Senjëna, sehuobi:

—Mësacuani yuara quëahuë yë'ë. Quëaguëna, mësacuabi achaye güehüë. ¿Mësacua queaca ro'tajën, ba cocare se'le achaye yëye'ne? ¿Mësacua'ga baguëre conjën ba'icua ruiñe yëye? senni achabi.

²⁸Ja'nca senni achaguëna, baguëni ai bëinreba bëinjën sehuohuë:

—Bañë. Më'lë se'gabi baguëre conguë ba'iguë ruën'ë. Yëquënnabi Moisesni conjën ba'iyë. ²⁹Riusubi Moisesni coca guanseni jo'caguëna, yëquënnabi masiyë. Ja'anguëta'an, gu'aye se'ga ba'iji. Baguë raosi'quëre huesëyë yëquëna, sehuohuë.

³⁰Sehuojëna, ñaco sëtasi'quëbi cabi:

—¿Mësacua yua baguë raosi'quëre huesëye caye? ¿Mësacua ro huesë äaye caye? Ja'anre huesëcuata'an, baguëbi yë'lë ñacore huachoni sëtobi.

³¹Riusubi gu'a bain ujayete achama'iji. Ja'an coca yua te'e ruin coca ba'iyete masiyë mai. Riusuni recoyo te'e ruiñe bojocua, bacua ujayete achaji. Baguëni te'e ruiñe ro'tajën, baguëni gugurini rëinjën, baguë yëye'ru yo'ojën ba'icua sëani, bacua ujayete achani conji Riusu. ³²Ñaco ëñama'iguë, baguë të'ya raisirën ñaco beoguë ba'itoca, ¿jarocuabi baguëni huachore'ne? Ja'an yo'oye porecua gare beocua ba'iyë. Ja'anguë se'gabi porebi, Riusu raosi'quë sëani. ³³Riusubi raoma'itoca, huachoye beoye ba'ire'abi, cabi.

³⁴Caguëna, baguëni bëinjën sehuohuë:

—¿Më'lë queaca ro'taguë, yëquënnani coca ye'yoguë'ne? Më'lë zinrëna gu'a juchana gare zemosi'quë'lë më'lë, cahuë. Cani, bacua ba'i jubëbi baguëte quëñoni senjohuë.

Ciegos espirituales

³⁵Quëñoni senjorena, Jesusbi achani, baguëte cu'ejani, baguëte tinjani, baguëni coca senni achabi:

—¿Banguë'ru Raosi'quëreba ba'iguëni si'a recoyo ro'taguë më'lë? senni achabi.

³⁶Senni achaguëna, sehuoye senji'li baguë:

—¿Jaroguë'ne baguë? Yë'lëni quëajë'lën. Baguëni si'a recoyo ro'taza, cabi.

³⁷Caguëna, Jesusbi quëabi:

—Më'lë yua baguëni ëñahuë. Yë'lëbi yua Banguë'ru Raosi'quëreba ba'iguë'lë. Më'lë naconi coca caguëbi yua ba Cristo ba'iguë'lë yë'lë, quëabi Jesús.

³⁸Quëaguëna, cabi:

—Ëjaguë, më'lëni si'a recoyo ro'tayë yë'lë, caguë, Jesusni gugurini rëanbi.

³⁹Gugurini rëanguëna, ja'nrebi Jesusbi quëabi:

—Gu'a bain ba'iyë, re'o bain ba'iyë, ja'anre masiza caguë, ën yijana raë'lë yë'lë. Bainbi, Riusuni ye'yeye caraji yë'lëre, catoca, ja'anre cacua, ñaco beocua ba'icua sëani, bacua ñaco sëtoni huachoye'ru yo'oguë, bacua ye'yeyete coñë yë'lë. Yequëcua, Riusuni ye'yësi'quë'lë yë'lë cajëna, yë'lëbi, ja'ancua yua yë'lë ba'iyete ye'yema'ija'bë caguë, ñaco ëñama'icua'ru bacuare re'huayë yë'lë, caguë quëabi Jesús.

⁴⁰Quëaguëna, yequëcua fariseo bain jubë ba'licuabi ca'ncore achajën nëcajën, Jesusni senni achahuë:

—Yëquëna'ga ñãaco ëñama'licua ba'iyë caguë më'ë? senni achahuë.

⁴¹Senni achajënna, Jesús sehuobi:

—Mësacuabi: ñaco beocua'ë catoca, jucha beoye ba'ire'ahuë. Ñaco ëñañe poreyë cacua sëani, gu'a jucha yuta bayë mësacua, sehuobi Jesús.

El pastor y sus ovejas

10 ¹Ja'nca sehuoni, ja'n'rëbi, bacuani ye'yo coca quëabi: —Ganreba mësacuani quëayë yë'ë. Oveja jiancuare ro'tani ye'yejë'n. Bacuabi oveja guasiruna cacaye yëtoca, anto sa'robi cacama'inë. Yo'je ca'ncobi yahue mëni cacayë, bacua yua oveja hua'nare jian ëaye ro'tacua sëani. ²Ovejani ba ëjaguëca banji. Ja'anguëbi anto sa'arobi cacaji. ³Anto sa'rona choiguëna, oveja cuiracaiguëbi baguëna ancoji. Ancoguëna, jo'ya ba ëjaguëbi baguë oveja jo'ya hua'nare, ga mami hue'eguëte choiguëna, oveja hua'nabi achani, baguë naconi hue'se ca'ncona saiyë. ⁴Bacua ëjaguë cayete achani masicuabi baguëna së'ajën, baguëni te'e conjën saiyë. Saijënna, bacua ru'runa saiguë, baguë jo'ya jubë si'acuare etoni saji. ⁵Yequëbi choitoca, ja'anguë cayete huesë ëaye achajën, baguëna së'ama'inë. Baguë choiyete achani, quëñëni gatiyë, quëabi Jesús.

⁶Ye'yo cocabi quëaguëna, bacuabi ro huesë ëaye se'ga achahuë.

Jesús, el buen pastor

⁷Huesë ëaye achajënna, Jesusbi bacuani se'le yihuoguë quëabi:

—Ganreba mësacuani quëayë yë'ë. Yë'ë yua oveja guasiru anto sa'ro ba'iyë'ru ba'iyë yë'ë. Oveja hua'nabi ba anto sa'ro se'gabi etani cacayë. Güina'ru, bainbi Riusu ba'i jobona ti'añe yëtoca, yë'ë se'gani si'a recoyo ro'taye bayë. ⁸Yequëcua, yë'ë ja'anrë raisi'cua, bainni coquejën ye'yocua ba'ijën, oveja jiancua'ru ba'ë'ë. Bacuabi coqueye ye'yojënna, yë'ë bainbi bacua chose'ere huesëjën, bacuana së'ama'ë'ë. ⁹Oveja guasiru anto sa'ro ba'iyë'ru ba'iyë yë'ë. Bainbi yë'ëni si'a recoyo ro'tatoca, bacuani tëani bayë yë'ë. Tëani baguëna, bacuabi bojojën, huaji yëye beoye ba'ijën, yë'ë bayete ai coreba cojën ba'iyë. ¹⁰Oveja jiancuabi oveja hua'nare jianni, huani si'aye, ja'an se'gare ro'tajën raiyë. Ye'yo cocare coquejën quëacuabi güina'ru ro'tajën ba'iyë. Yë'ëca huajëreba huajë güeseguë raisi'quë'ë. Huajë güeseguëna, bainbi bojo huanoñe se'ga huajëreba huajëjën ba'iyë. ¹¹Jo'ya ëjaguë bani cuiraye'ru, yë'ë bainrebare bani, bacuani conreba coñë yë'ë. Bacuabi carajeima'inë caguë, bacua ro'ire junni tonza ro'taguë raisi'quë'ë yë'ë. ¹²⁻¹³Jo'ya ëjaguëbi yo'o conguë naconi jo'yare jo'catoca, ja'nca'ru bacuani conni cuirama'iji. Airu yaibi zeanguë raiguëna, yo'o

conguë yua baguë ëjaguë oiye'ru jo'yani oiye beoguëbi ro huaji yëguë gatini saiji. Gatini saiguëna, airu yaibi oveja jubëna ti'anni, bacuani zeanni saoni senjoji.

¹⁴Jo'ya ëjaguë oiguë baye'ru, yë'ë bainrebani oiye bayë yë'ë. Bacuani te'le ruiñe masiyë yë'ë. Masiguëna, bacuabi yë'ëre te'le ruiñe masiyë.

¹⁵Güina'ru, yë'ë Taitabi yë'ëni te'le ruiñe masiguëna, yë'ëbi baguëni te'le ruiñe masiyë yë'ë. Ja'nca masiguëbi yë'ë bainrebani oiguë bani, bacua ro'ire junni tonza caguë raisi'quë'ë yë'ë. ¹⁶Yequë jubë bain, Israel bain jubë ba'ima'licua, ja'ancuare'ga bayë yë'ë. Bacuare'ga choiguëna, bacuabi yë'ë cocare achani, ñë'cajën raija'cua'ë. Ñë'cajën rajëna, si'acuani te'le jubëni baja'guë'ë yë'ë. Bacua ëjaguë te'le ëjaguë ba'ija'guë'ë yë'ë.

¹⁷Yë'ë bain ro'ire junni tonni, ja'n'rëbi se'le go'ya raija'guë'ë yë'ë. Ja'nca sëani, yë'ë Taitabi yë'ëni ai yëguë ba'iji. ¹⁸Yë'ëbi Ja'ë'ëbî cama'itoca, yequëcuabi yë'ëni huani senjoñe porema'iñë. Yë'ë se'gabi bain ro'ire junni toñe poreguë'ë. Junni tonni, yë'ë se'gabi se'le go'ya raiye poreguë'ë. Yë'ë Taitabi yë'ëre cuencueni raoguëna, ja'anre yo'oye poreguë'ë yë'ë, yihuoguë quëabi Jesús.

¹⁹Yihuoguë quëaguëna, judío bainbi achani, sa'ñeña coca bëinjën cajën, te'le ro'tamaë'ë. ²⁰Yequëcuabi ñaca cajën baë'ë:

—Huati re'osi'quëbi ba'iji baguë. Ja'nca sëani, güebe nesi'quë'ru ro caguëna, baguë cocare achaye beoye bañu, cajën bën'ë.

²¹Bëinjëna, yequëcuabi ñaca sehuojën baë'ë:

—Banji. Huati re'osi'quë ba'itoca, baguë cocareba case'ru ro'tani caye porema'ire'abi. Huati hua'ibi ñaco ëñama'licuani huachoni sëtoye gare porema'icua'ë, sehuohuë.

Los judíos rechazan a Jesús

²²Ja'n'rëbi jë'te, judío bain fiesta umuguseña, Riusu huë'e mame re'huase'ere ro'tañu cajën, fiestare yo'ojëna, Jesusbi Riusu huë'ere baji'i.

²³Sësë ocoye ba'irën ba'iguëna, Jesusbi huë'e tubëan ba'iru Salomón casirute ganiguë baji'i. ²⁴Ba'iguëna, judío bainbi baguëna tëhuoni, baguë bonëjeiñe ñë'cani, baguëni senni achahuë:

—¿Më'ë quejeito më'ë ba'iyete yëquënani te'le ruiñe masi güeseye ro'taguë'ne? Më'ëbi Riusu Raosi'quëreba, ba Cristo hue'eguë ba'itoca, yurera'rë yëquënani te'le ruiñe quëaj'ëñ. Ja'anre achaye ai ëjoni jëhuahuë yëquëna, senni achahuë.

²⁵Senni achajëna, Jesús sehuobi:

—Mësacuani yë'ë ba'iyete yua ai quëani jëhuahuë yë'ë. Quëani jëhuaguëna, mësacuabi yë'ëni recoyo ro'tamaë'ë. Yë'ë Taitabi yë'ëre cuencueni raoguëna, baguë ta'yejeiye yo'oni ëñoguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca yo'oni ëñoguëna, yë'ë ba'iyete masiye poreyë mësacua. ²⁶Ja'nca masiye

porecuata'an, mäsacuabi yè'è bainreba beocua sèani, yè'èni recoyo ro'tama'icua ba'iyè. ²⁷Yè'è bainreba ba'icuabi yua yè'è cocare achani, yè'èna te'le conni zi'liñè. Bacuani te'le ruiñe masiguè sèani, ²⁸bacuani huajèreba huajè güeseyè yè'è. Huajè güeseguèna, bacuabi carajeiye beoye ba'ijèn, yè'è naconi si'arèn ba'ijèn, gare junni huesèye beoye ba'iyè. Ja'nca ba'ijènna, bacuani senjoñe beoye ba'iguè, bacuani bayè yè'è. Baguèna, yequècuabi bacuani tèani baye porema'iñè. ²⁹Yè'è Taita yua què'rè Ta'yejeiyereba Èjaguè ba'iguèbi bacuare yè'èna insini jo'cabi. Insini jo'caguèna, yequècuabi baguè bainrebare tèani baye gare porema'iñè. ³⁰Yè'è Taita ba'iyè'ru, yè'è'ga güina'ru te'le ba'iyè, sehuoguè cabi Jesús.

³¹Sehuoguè caguèna, judío bainbi bëinjèn, se'le gatere chiani, Jesusni senjoni huai èaye ro'tahuè. ³²Ja'nca ro'tajènna, Jesusbi bacuani coca senni achabi:

—Yè'è Taitabi cuencueni raoguèna, baguè ta'yejeiye yo'o, re'o yo'ore ai ta'yejeiye yo'oni ènohuè yè'è. Ja'nca ènohuèna, ìmèsacua gue re'o yo'o yo'ose'ere ro'tajèn, yè'èni gata senjoni huaiye'ne? senni achabi.

³³Senni achaguèna, bacuabi sehuohuè:

—Mè'è re'o yo'o yo'ose'e ro'ire mè'èni gata senjoma'iñè yèquèna. Riusuni ai gu'aye casi'quère sèani, mè'èni gata senjoni huaiyè. Ro bainguè ba'iguèbi Riusu ba'iyè'ru te'le ba'iyè, cahuè mè'è. Ja'nca casi'què sèani, ai gu'aye yo'oyè mè'è, sehuohuè.

³⁴Sehuojènna, Jesusbi bacuani quèabi:

—Mèsacuabi ira coca toyani jo'case'e, mèsacua ai yèse'e, ja'anre èñatoca, ñaca caji: “Mèsacua yua riusu sanhuè'ru te'le ba'iyè” cani jo'case'e ba'iji.

³⁵Riusureba coca sèani, yequècuabi quèñoni senjoñe porema'iñè. Baguè bain cuencuesi'cua, baguè cocarebare achani re'huasi'cua, ja'ancuare ja'nca quèani jo'casi'què sèani, ³⁶ìmèsacua guere ro'tajèn, yè'è, Riusu cuencueni raosi'què ba'iguète Riusuni gu'aye caguè ba'iyete caye'ne? Yè'èbi yua Riusu Zin ba'iyè caguèna, yè'ère gu'aye cahuè mèsacua. ³⁷Mèsacuabi yè'è Taita yo'ore yo'oma'iñè yè'è, ro'tatoca, yua yè'è cocarebare ro'tama'ijèl'èn. ³⁸Ja'nca ro'tama'icuabi yè'è yo'o yo'oni ènose'e se'gare ro'tani, ñaca ye'yejèl'èn: Yè'è Taita yua yè'è naconi te'le ba'iguèna, baguè naconi te'le ba'iyè yè'è. Ja'anre ye'yeni masijèl'èn, quèabi Jesús.

³⁹Quèaguèna, bacuabi se'le baguèni preso zean èaye yo'ojènna, baguèbi ro quèñeni saji'i.

⁴⁰Sani ja'nrebi, Jordaña que ca'nco, ènsèguè etajei ca'ncona sani bëabi. Juan ru'ru bautizaguè ba'isiru ba'iguèna, bëani baji'i. ⁴¹Ba'iguèna, ai jai jubè bainbi baguèni èñajèn sa'è'è. Sani, èñani, sa'ñeña coca cahuè:

—Juan yua ta'yejeiye yo'oni èñoma'iguèbi te'le ruiñe quèani achoguè baji'i. Ènquè ba'iyè, ja'anre quèani achoguèna, te'le ruiñe se'ga baji'i baguè coca, sa'ñeña cahuè.

42 Ja'nrëbi, bainbi ja'anrute ba'ijën, ai jai jubëbi Jesusni si'a recoyo ro'tahuë.

Muerte de Lázaro

- 11** ¹Ja'nrëbi, yequë bainguë Lázaro hue'eguë, Betania huë'e jobo ba'iguëbi yua rau neni ju'inguë baji'i. María, Marta, bacua ma'yë ba'iguëbi bacua naconi te'e baji'i. ²Ja'an María hue'egobi ma'ña re'cobi jañuni, mai Ëjaguë guëonna tonni zoani, bago rañababi cuenago ba'ija'go baco'ë. Ja'nca ba'igo, yurera bago ma'yë Lázarobi rau neni ju'inguë baji'i. ³Ja'nca ba'iguëna, baguë romi yo'jecuabi cocare Jesusna saoni quëahuë: —Ëjaguë, më'ë gajeguë ai yësi'quëbi ju'inji, cocare cani saohuë. ⁴Saojënna, Jesusbi bacua cocare achani, baguë naconi ba'icuaní cabi: —Ja'nca ju'inguë ba'iguëta'an, gare junni huesëma'iji. Go'ya raija'guëta'an ba'iji baguë. Go'ya raiguëna, bainbi Riusu ta'yejeiye ba'iyete ëñani masija'cua'ë. Yë'ë, Riusu Zin ba'iguëbi, Lázarobi go'ya raija'guëna, yë'ë ta'yejeiye ba'iyete bainni masi güeseyë yë'ë, cabi Jesús. ⁵Ja'nca caguëbi yua Marta, María, Lázaro, ja'ancuaní ai yëguë baji'i. ⁶Ja'nca ba'iguëbi baguë ju'iñete achani, yuta se'e samu umuguseña baguë ba'irute ba'iguë ëjobi. ⁷Ja'nca ëjoni ja'nrëbi, baguëre concuaní cabi: —Raijë'ën. Judea yijana go'iñu, cabi. ⁸Caguëna, bacuabi sehuohuë: —Ëjaguë, ¿më'ë queaca ro'taguë, ja'anruna go'iguë'ne? Yurera judío bain ja'anru ba'icuaní më'ëni gatabi huani senjo ëaye yo'ohuë, sehuohuë. ⁹Sehuojënna, bacuaní ye'yo cocabi yihuoguë quëabi: —Huaji yëma'ijë'ën. Umugusebi ënsëguë yua si'a sara samu hora miaji. Mia re'oto ba'iguëna, maibi ma'aja'an ganijën, gurujaiye beoye ba'iyë, re'oye ëñañe porecua sëani. ¹⁰Ñamibi ganito'ga, gurujani taiñe se'ga ba'iyë, mia re'oto carajese'e sëani, yihuoguë quëabi. ¹¹Jesús junni tonjairën yuta ti'anma'iguë sëani, ja'an cocare bacuaní quëani achobi. Ja'nrëbi, se'e bacuaní quëabi: —Mai gajeguë Lázaro yua cainsi'quë ba'iguëna, baguëni sëtojaza, caguë quëabi. ¹²Quëaguëna, baguëre concuabi cahuë: —Ëjaguë, cainsi'quë ba'itoca, re'oji. Huajë raiye ba'iji, cahuë. ¹³Ja'nca cajën, huacha achasi'cua ba'ë. Jesusbi Lázaro junni huesëse'ere quëaguëna, baguë canni huajëye ro'tahuë. ¹⁴Ja'nca ro'tajënna, Jesusbi bacuaní te'e ruiñe quëabi: —Lázaro yua ju'insi'quë ba'iji. ¹⁵Mësacua yua yë'ëni si'a recoyo ro'taja'bë caguë, Lázaro ba'iruna yuta saima'ë. Ja'nca saima'iguëbi mësacua recoyo ro'taja'yete bojoguë, yuara baguëna saiñu, cabi Jesús. ¹⁶Caguëna, Tomás hue'eguëbi yequë baguëre concuaní cabi:

—Mai'ga saiñu. Mai Ëjaguë naconi te'e junni huesëjajaiñu, cabi. Ja'nca caguëbi yequë mami Te'e Të'ya Raisi Hua'na hue'eguë bajji'i, yequë naconi te'e të'ya raisi'quë sëani.

Jesús, la resurrección y la vida

¹⁷Ja'nrebi, Jesús yua Lázaro ba'iruna sani ti'anni ëñato, gajese'ga umuguseña yua ju'insi'quëni tansi'quë bajji'i, ¹⁸Betania huë'e jobore, Jerusalén cueñe jai jobore. Samu kilómetro jobo ba'iyë saito, ti'añë. ¹⁹Cueñe ba'iguëna, judío bain ai jai jubëbi Marta, María, bacua ma'yë junni huesëse'ere oijën, bacuani conjën raisi'cua ba'ë. ²⁰Ja'nrebi, Martabi yua Jesús ti'anse'ere achani, baguëna tëhuojaco'ë, Maríabi hu'ere ba'igona. ²¹Tëhuojani, baguëni cago:

—Ëjaguë, më'ëbi ënjo'onre ba'isi'quë ba'itoca, yë'ë ja'yëbi junni huesëma'ire'abi. ²²Ja'nca ba'iguëta'an, yurera ëñere masiyë yë'ë. Më'ëbi Riusuni sentoca, Riusubi më'ëna si'aye insini conjji, cago.

²³Cagona, Jesús quëabi:

—Më'ë ja'yëbi go'ya rajja'guëta'an ba'iji, cabi.

²⁴Caguëna, bago sehuogo:

—Aito. Ja'nca go'ya rajja'guë'bi. Carajei umuguse ti'anguëna, ju'insi'cuabi go'ya rani huajëja'cua'ë, sehuogo.

²⁵Ja'nca sehuogona, Jesusbi bagoni quëabi:

—Yë'ëbi yua bain ju'insi'cuare mame go'ya raí güeseye poreguë ba'iguë'ë. Huajëreba huajë güeseguë ba'iguë'ë yë'ë. Yë'ëni si'a recoyo ro'tacua, junni huesëye ba'icuata'an, ja'ancuabi huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë. ²⁶Yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'icuabi yua yë'ë naconi si'arën ba'ijën, gare junni huesëye beoye ba'ija'cua'ë. ¿Më'ë yua ja'anre si'a recoyo ro'tago? caguë senni achabi.

²⁷Senni achaguëna, sehuogo:

—Aito. Ro'tani, Ëjaguë. Më'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguë'ë. Riusu Zin ba'iguë'ë më'ë. Më'ë rajja'yete ai zoe quëani achose'e ba'iguëna, yurera bainna raë'ë më'ë, sehuogo.

Jesús llora junto al sepulcro de Lázaro

²⁸Ja'nca sehuogo, ja'nrebi, bago yo'jego Maríana go'ini, bagote choini, yahue quëago:

—Mai Ëjaguëbi ti'anbi. Më'ëni choiji, quëago.

²⁹Quëagona, ja'ansirën huëni, etani, Jesús ëjoguë ba'iruna besa ëñago saco'ë. ³⁰Jesús yuta huë'e jobona ti'anmajji'i. Marta tëhuogo ba'isiru se'gare ëjoguë bajji'i. ³¹Ja'nca etani saigona, judío bainbi bagote oijën conjën, bago etase'ere ëñani, Yequërë tansiruna oigo saigo cajën, bagoni yo'je be'tehuë.

³²Ja'nrëbi, María yua Jesusna sani ti'anni, baguë guëon na'mina gugurini, baguëni cago:

—Ëjaguë, më'ëbi ënjo'onre ba'isi'quë ba'itoca yë'ë ja'yëbi junni huesëma'ire'abi, cago oco'ë.

³³Ja'nca oigona, judío bain concua'ga be'teni oijëna, Jesusbi ëñani, baguë recoyo oiguë, ai sa'ntiguë baji'i. ³⁴Ja'nca ba'iguë, bacuani senni achabi:

—¿Mësacua jarona baguëte tanre'ne? senni achabi.

Senni achaguëna:

—Ëjaguë, rani ëñajë'ën, sehuohuë.

³⁵Sehuojëna, Jesusbi oji'i. ³⁶Ja'nca oiguëna, judío bainbi ëñani cahuë:

—Lázaroni ai ba'iyë ai oiguë, ai yëguë ba'iji, cahuë.

³⁷Cajëna, yequëcua bacua jubë ba'icuaabi cahuë:

—Baguë yua ñaco ëñama'icuaire huachosi'quë sëani, ¿queaca ro'taguë, Lázaroni huachomaquë'ne baguë? cahuë.

Resurrección de Lázaro

³⁸Cajëna, Jesusbi se'e recoyo ai sa'ntiguë oji'i. Oiguë, Lázaro tansiruna saji'i. Gata të'ntëba te'ntosi goje ba'iguë, gatabëbi ta'pini quëonse'e baji'i. ³⁹Ba'iguëna, Jesusbi:

—Gatabëte otani quëñojë'ën, cabi.

Caguëna, ja'nrëbi, Marta, ba ju'insi'quë yo'jegobi Jesusni cago:

—Ëjaguë, gajese'ga umuguseña ju'insi'quë sëani, otatoca, ai ëto sëne ba'iji, cago.

⁴⁰Cagona, Jesusbi sehuobi:

—Marta, yë'ë quëase'ere ro'tajë'ën. Më'ëbi yë'ëni si'a recoyo ro'tatoca, Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete ëñañë më'ë, quëahuë yë'ë, sehuobi.

⁴¹Sehuoguëna, gatabëte otani quëñoahuë. Quëñojëna, Jesusbi mëiñë ëñani, Riusuni coca cani achobi:

—Taita, më'ëbi yë'ë cocare achaguëna, më'ëni ai bojoguë, surupa cayë yë'ë. ⁴²Më'ëbi yë'ë cocare jo'caye beoye achaguëna, yë'ëbi masini bojoyë.

Yureca, ënjo'on bain nëcacuare ro'taguë, yë'ë cocare më'ëni caguë ba'iyë yë'ë. Më'ëbi yua yë'ëre cuencueni raose'e, ja'anre si'a recoyo ro'taja'bë caguë, më'ëni ën cocare caguë ba'iyë yë'ë, cani achobi Jesús.

⁴³Cani achoni ja'nrëbi, ai jëja güiguë cabi:

—¡Lázaro, huëni rajjë'ën! caguë choji'i.

⁴⁴Choiguëna, ju'insi'quëbi huajëni, huëni rajji'i. Ja'nca raiguë, baguë ëntë sara, baguë guëon, baguë zia yua canbi re'o jobë huensi'quë baji'i. Ba'iguëna, Jesusbi guanseguë cabi:

—Baguë canre jo'chijë'ën, cabi.

Conspiración para arrestar a Jesús

⁴⁵Ja'nca yo'oguëna, judío bain María naconi rani baguë yo'ose'ere ëñasi'cua, ai jai jubëbi baguëni si'a recoyo ro'tahuë. ⁴⁶Yequëcuata'an,

Jesusni recoyo ro'tamaë'ë. Ro'tama'icuabi yua fariseo bainna sani Jesús yo'ose'ere quëahuë. ⁴⁷Ja'nca quëajëna, pairi ëja bain, fariseo bain, bacuabi ñë'cani sa'ñeña coca cahuë:

—Baguë yua ai ta'yejeiye yo'oni ëñoguëna, ¿queaca baguëni ënseye'ne mai? ⁴⁸Ënsema'itoca, quë'rë ai jai jubë bainbi baguëni recoyo ro'tayë. Ja'nca ro'tani bacua ëjaguëre baguëte re'huajëna, romano ëja bainbi rani, mai uja huë'e, Riusu huë'ere taonni senjoñë. Maini ai huajëna, maibi carajeiyë, sa'ñeña cahuë.

⁴⁹Cajëna, yequë bacua jubë ba'iguë, Caifás hue'leguë, yua ja'an tëcahuë pairi ta'yejeiye ëjaguë baj'i. Ja'nca ba'iguëbi bacuani coca cabi:

—Mësacua yua ro huesë ëaye cayë. ⁵⁰Si'a jubë bainbi carajeima'iñë cajën, te'eguë se'gabi junni huesëja'guë cayë mai. Ja'an ba'ija'ye yua quë'rë re'oye ba'iye ba'iji maire. Ja'anre caguë mësacua huesë ëaye cacuare quëani achoyë yë'ë, cabi.

⁵¹Caifás se'gabi ja'an cocare ro'tamaji'i. Ja'an tëcahuë pairi ta'yejeiye ëjaguëte sëani, Riusubi ja'an cocare baguëni ro'ta güesequëna, Riusu ëñose'e yuta ti'anma'iguëna, quëani achobi baguë. Jesús junni huesëja'ye, Israel bain ro'ire junni huesëja'ye baj'i, quëani achobi baguë. ⁵²Israel bain ro'i se'gare Jesusni cuencuemaji'i Riusu. Si'a re'oto bain saoni senjosi'cua, Riusu mamacua ba'icua cu'eni, te'e jai jubëna choini ñë'coye ro'tabi Riusu. Ja'nca sëani, si'a bain ro'ire Jesús junni huesëja'yete cuencueni, Caifasni ro'ta güesebi Riusu, ⁵³Ja'nca sëani, judío ëja bainbi ja'an umugusebi Jesusni huani senjoñë ro'tajën, sa'ñeña coca cajën baë'ë.

⁵⁴Ja'nca cajën ba'ijëna, Jesusbi judío bain jubëan naconi se'e ganimaji'i. Yequëru, beo re'oto ba'iguëna, ja'anruna sani, Efraín casi jobona ti'anni, baguëre concua naconi bëani baj'i.

⁵⁵Ja'nrëbi, judío bain pascua umuguseñabi ti'añë ba'iguëna, ai jai jubë bainbi Jerusalenna sai bi'rahuë. Riusubi maini te'e ruiñë ëñani bojoja'guë cajën, Riusu huë'ena cacani, bacua ira bain ba'isi'cua yo'ojën ba'ise'e'ru tëno güesehuë. Ja'nrëbi, pascuabi ti'anguëna, fiestare yo'oye ro'tahuë. ⁵⁶Riusu huë'ere ba'icuabi yua Jesusni cu'ejën, sa'ñeña senni acha bi'rahuë:

—¿Mësacua guere ro'taye'ne? ¿Fiestana raima'iguë baguë? senni achahuë.

⁵⁷Fariseo bain, pairi ëja bain, bacuabi yua guanse cocare toyani jo'cajën cahuë: Jesús ba'iyete masitoca, yëquënanani quëani achojë'n. Quëani achojëna, baguëni preso zeañë yëquëna, guansejën cahuë bacua.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

12 ¹Ja'nrëbi, pascua umuguseña ti'añë, te'e ëntë sara te'e umuguseña caraguëna, Jesusbi Betania huë'e jobona saji'i.

Lázaro yua junni huesëni go'ya raisi'quë ba'iguëna, baguëna ëñaguë saji'i Jesús. ²Sani ti'anguëna, baru bainbi baguëni bojojën, aonre re'huacaë'ë. Martabi aon cuiragona, Lázarobi baguë naconi aon ainguë ñuji'i, yequëcuabi conjënna. ³Ja'nca aon ainjënna, Maríabi ma'ña re'co jobo litro ba'iyete inni rago. Nardo casi ma'ña se'gabi re'huase'e sëani, ai ba'iyë ai roji'i. Ja'an re'core rani, Jesús guëonna jañuni tonni zoago. Zoani, bago rañababi cuenagona, si'a huë'e ca'ncona ma'ña sën re'otora runji'i. ⁴Ja'nca ruinguëna, ja'nрэби, Judas Iscariote hue'eguë, Jesusre concua jubë ba'iguë, Jesusre insini senjoja'guë, ja'anguëbi bëin coca cabi:

⁵—¿Queaca ro'tago, ma'ñare jañuni senjogo'ne? Bonse cocuana insitoca, samute cien denario so'core coní, bonse beo hua'nana insiye porere'ahuë mai, bëinguë cabi.

⁶Bonse beo hua'nani gare oiye beoye baji'i baguë. Jian huati sëani, ja'nca cabi. Bacua curi re'huacai ëjaguë ba'iguë, ba curire yua yahue insi'quë baji'i. ⁷Caguëna, ja'nрэби, Jesusbi sehuobi:

—Bagote ënsema'ijë'ën. Yë'ëre tanjai umugusere ro'tago yo'ogo. ⁸Bonse beo hua'nabi si'arën mësacua naconi ba'icuata'an, yë'ëca banguë'ë, caguë sehuobi.

Conspiración contra Lázaro

⁹Ja'nрэби, judío bain ai jai jubëbi, Jesusbi Betania ba'iguëna, achani, ëñajën saë'ë. Jesús se'gare ëñañe ro'tamaë'ë. Lázarore'ga ëñañe ro'tahuë, junni huesëni go'ya raisi'quëre sëani. ¹⁰⁻¹¹Ja'nca ëñañe ro'tajën, ai jai jubë judío bainbi Lázaroni ëñani, Jesusni si'a recoyo ro'tajën, bacua pairi coca ye'yose'ere jo'cani senjo bi'rahuë. Ja'nca sëani, pairi ëja bainbi Lázarore'ga huani senjoñe ro'tahuë.

Jesús entra en Jerusalén

¹²Ja'nрэби, yequë umuguse ñataguëna, ai jai jubë bainbi Jerusalenna fiesta yo'ojën ti'anjën, Jesús raiyete achahuë. ¹³Ja'nca achani, ju'care tëyoni, Jesusni tëhuojaë'ë. Tëhuojaijën, baguëni bojojën, ai jëja caní achohuë:

—iRiusubi ai Ta'yejeiye Èjaguërebabi ba'iji! iBaguë cuencueni raosi'quëbi maina ti'anguëna, baguëni bojoreba bojojën bañuni! iIsrael bain ta'yejeiye ëjaguëre sëani, baguëni bojojën bañuni! jëja cajën baë'ë bain jubë.

¹⁴Ja'nрэби, Jesús yua burro hua'guë bonsëguëte tinjani tuabi. Riusu ira coca toyani jo'case'e'ru güina'ru yo'obi, ën coca jo'case'ere'ru:

¹⁵Mësacua Jerusalén huë'e jobore ba'icua yua huaji yëye beoye ba'ijë'ën.

Mësacua Èjaguë raiyete ëñani, baguëni masijë'ën.

Burro hua'guë bonsëguëte tuiguë raiji, cani jo'case'e ba'iji.

¹⁶Ja'nca ba'iguëna, Jesusre concuabi ja'an cocare ru'ru achaye huesëhuë. Ja'n'rëbi yo'je, Jesús ta'yejeiye ëño umugusebi ti'anguëna, bacuabi yua Riusu coca toyani jo'case'ere ro'tani, ja'an cocabi Jesús yo'oja'yete quëani jo'case'e ba'iguëna, ro'tani masihuë.

¹⁷Ja'n'rëbi, yequëcua Lázaro go'ya raise'ere ëñasi'cua baë'ë. Jesusbi Lázaroni raiye choni, baguëni go'ya raiye huëaguëna, bacuabi ëñani, yurera si'a bainni quëani achojën baë'ë. ¹⁸Ja'nca quëani achojënna, bainbi achani, si'a jubëbi baguë ta'yejeiye yo'oni ënose'ere masini, ja'anre ro'tani, baguëna tëhuojën saë'ë. ¹⁹Tëhuojën saijënna, fariseo bainbi sa'ñeña cahuë:

—Yua si'a bainbi baguëni conjën saiyë. Ja'nca sëani, mësacuabi ënseye beoye ba'iyë, cahuë.

Unos griegos buscan a Jesús

²⁰Yureca, yequëru bain, Jerusalenna fiesta yo'ojën saisi'cua, griego bain baë'ë. Riusuni gugurini rëañu cajën saisi'cua baë'ë. ²¹Ja'nca ba'icubi Felipe hue'eguë, Betsaida huë'e jobo bainguë, Galilea yijabi raisi'quë, ja'anguëna sani, baguëni coca senni achahuë:

—Jesús naconi coca caye yëyë yëquëna, cahuë.

²²Cajënna, Felipebi Andresna sani quëabi. Quëaguëna, ba samucuabi jubë sani Jesusni quëahuë. ²³Quëajënna, Jesusbi sehuobi:

—Yë'ë yua si'a bainna Raosi'quëreba sëani, yë'ë ta'yejeiye ba'iyete ëñojairën yuara ti'añe ba'iji. ²⁴Ganreba mësacuanu yihuoguë quëayë yë'ë. Aonra'carëte yijana tanni pu'ncani si'ara'carëte jo'cama'itoca, aon sahuabi irama'iji. Ai ba'iyë ai aon quëinma'iji. ²⁵Ja'nca ba'iguëna, bain ba'iyete ro'tato, güina'ru ba'iyë. Ro bacua ba'iyë se'gare'ru huanotoca, ro huesëni carajeyë. Bacua yure ba'iyete jo'cani senjotoca, Riusu ba'i jobona ti'anni, huajëreba huajëjën, gare carajeyë beoye ba'ija'cua'ë. ²⁶Yë'ë yo'ore coñe yëtoca, yë'ë cocarebare te'e ruiñe achani caraye beoye yo'ojën ba'ijë'ën. Yë'ë yo'ore te'e contoca, yë'ë naconi Riusu ba'i jobore te'ereba ba'ija'cua'ë. Yë'ë yo'ore te'e ruiñe concua, ja'ancuare te'e ruiñe ëñani bojoji yë'ë Taitabi, sehuoguë cabi Jesús.

Jesús anuncia su muerte

²⁷Cani ja'n'rëbi, baguë junni huesëja'yete quëabi:

—Yureca, si'a recoyo ai sa'ntiguë ba'iyë yë'ë. Ja'nca ba'iguë, ¿gue cocare caye'ne yë'ë? “¿Taita, yë'ë ai yo'oguë junni huesëyete yë'ëre jo'cama'ijë'ën” caguë? Bañë. Junni huesëguë raisi'quë'ë yë'ë, ën yijana. ²⁸Taita, më'ë ta'yejeiye ba'iyete yurera ëñojë'ën, ujaguë cabi.

Caguëna, ja'n'rëbi, guënamë re'otobi coca cani achobi:

—Yè'è ta'yejeiye ba'iyete yuareba bainre masi güesehuè yè'è. Ja'nca masi güeseni, se'e masi güeseja'guè'è yè'è, cani achobi.

²⁹Cani achoguèna, bain jubèbi barute nēcajèn achahuè. Achani, yequècuabi mējo guruye'ru achoye quèahuè. Yequècuabi:

—Anje hua'guèbi baguèni coca cabi, cahuè.

³⁰Cajèna, Jesusbi quèabi:

—Riusubi yuara mēsacua achaye se'gare ba'ijè'èn caguè, guènamè re'otobi coca cani achobi. Yè'è se'ga achaye ro'tamaji'i. ³¹Yureca Riusu bènni senjorèn yua ti'anja'nñeta'an ba'iji. Gu'a bainni bènni senjoñe ba'iji. Zupai huati'ga bain recoyo èjaguè ba'iguèna, Riusubi ja'anguète saoni senjoñe ba'iji. ³²Ja'nrebi, gu'a bainbi yè'èni crusu sa'cahuèna reojèna, yè'èbi yua yè'è bainreba si'acuani choni nñ'coni bayè, caguè quèabi.

³³Ja'nca quèaguè, baguè crusu sa'cahuè junni tonja'nñete masi güesebi. ³⁴Masi güesequèna, bain jubè ba'icuabi sehuohuè:

—Yèquènabi Riusu coca toyani jo'case'ere èñajèn, Cristo carajeiye beoye ba'iyè ye'yehuè. Ja'nca sèani, huacha cahuè mè'è. ¿Queaca ro'taguè mè'è, bainna Raosi'quèrebabi crusu sa'cahuèna junni toñe ba'iji caguè'ne? ¿Bainna Raosi'quèreba hue'eguè, jaroguèguè'ne? sehuojèn senni achahuè.

³⁵Senni achajèna, Jesusbi quèabi:

—Mēsacua recoñoana miaguè, yuta rēno nñesebè ba'irènbì yè'è cocare mēsacuani ye'yoguè masi güeseyè ba'iyè yè'è. Ja'nca ye'yoguè masi güesequèna, mēsacua te'e ruiñe ye'yejèn, re'o ma'ana ganijèn ba'ijè'èn. Zijei re'otona ganima'iñe cajèn, re'o ma'aja'an ganijèn ba'ijè'èn. Zijei re'otona ganicuabi ro huesèjèn, bacua carajeiyete èñama'iñè. ³⁶Ja'nca sèani, mēsacuabi yè'èni si'a recoyo ro'tajèn ba'ijè'èn. Yè'è yua bain recoñoana miañe èño cocare recoñoa re'huani bajèn, yè'è bainreba ruinjè'èn, yihuoguè quèabi Jesús.

Quèani tèjini, ja'nrebi, bain jubè ba'irubi quèñèni gatibi.

Por qué los judíos no creían en Jesús

³⁷Yuara Jesusbi ai ba'iyè ai ta'yejeiye yo'oni, bainni èñoguèta'an, baguèni recoyo ro'taye gu'a güehuè bacua. ³⁸Riusu ira bainguè raosi'què Isaías hue'eguè, baguè coca cani jo'case'e'ru güina'ru yo'ohuè. Riusu zoe ba'irèn quèani jo'case'e'ru güina'ru yo'ohuè bacua:

Èjaguè, mai cocareba te'e ruiñe

quèani achose'eta'an, recoyo quèani achose'eta'an, recoyo ro'tacuabi beoyè.

Riusu ta'yejeiye yo'oni èñose'eta'an, èñañe güecua se'ga ba'iyè, cani jo'cabi Isaías.

³⁹Ja'nca cani jo'case'e sèani, yureña bain'ga recoyo ro'taye beoye ba'iyè. Ja'nrebi, Isaías yua se'e yeque cocare cani jo'caguè ba'nji:

40 Riusubi coca caguëna, recoyo ro'taye gu'a güecua'ru saë'ë bacua.
Ñaco ëñama'icua ba'iyë'ru ye'yeye beocua saë'ë bacua.

Bacua ñacobi ëñañe güejën, bacua reconoabi ro'tani yë'ëni ye'yeye
gu'a güecua, ja'an'ru ba'icua sëani, yë'ëna bonëni huajë raiye
beoyë bacua, cani jo'cabi Riusu.

41 Isaafasbi yua Riusu Raoja'guëreba ba'iguë, baguë ta'yejeiye ba'iyete
ëñasi'quë sëani, ja'an coca Jesús ba'ija'yete cani, maina jo'caguë ba'nji.

42 Ja'an bainbi Jesusni recoyo ro'taye güecuata'an, yequëcuabi Jesusni
si'a recoyo ro'tahuë. Ëja bain'ga choa jurë baguëni recoyo ro'tahuë.
Recoyo ro'tacuata'an, fariseo bainni huaji yëjën, bacua recoyo ro'tayete
quëani achomaë'ë. Fariseo bainbi bacuani bacua jubë ñë'caye ënsema'iñe
cajën, bacuabi huaji yëjën, bainre quëani achomaë'ë. 43 Ja'nca quëani
achoma'icuaabi Riusu te'e ruiñe ëñañete cu'eye ro'tajën ba'icuata'an, ro
bain ruiñe ëñañete quë'rë cu'ehuë.

Las palabras de Jesús juzgarán a la gente

44 Ja'nrëbi, Jesusbi bainni si'a jëja cani achobi:

—Yë'ë yua yë'ë Taita cuencueni raosi'quëre si'a recoyo ro'tacuabi yua
yë'ë Taitare'ga si'a recoyo ro'tayë. 45 Yë'ëni ëñani masicuabi yua yë'ë
Taitare'ga, yë'ëre cuencueni raosi'quëre ëñani masiyë. 46 Ja'nca yë'ëre
raoguëna, si'a bainna yë'ëre cuencueni raosi'quëre ëñoguë raisi'quë'ë yë'ë.
Mia re'oto ñatani saoye'ru bain reconoana ëñoguë raisi'quë'ë yë'ë. Yë'ëni
si'a recoyo ro'tacuabi zijei re'otona ro huesë hua'na'ru ganima'ija'bë
caguë, bainni ëñoguë raisi'quë'ë yë'ë. 47 Bainbi yë'ë cocarebare ro achani,
yë'ëni recoyo ro'taye güetoca, yë'ëbi bacua bënni senjoja'ñete cani
jo'cama'iñë. Bainre bënni senjoja'ñete cani jo'caguë raimaë'ë yë'ë. Bain
zemosi'cuare tëani baza caguë raisi'quë'ë. 48 Bainbi yë'ë cocarebare ro
achani, yë'ëni recoyo ro'taye güetoca, yequëbi bacuare bënni senjoja'ñete
bacuani masi güeseji. Ja'nca masi güesequëbi yë'ë cocarebare cani
jo'case'ere bacuani ro'ta güesequëna, bacua bënni senjoja'ñete masiyë
bacua, carajei umugusebi ti'anguëna. 49 Yë'ë se'gabi ja'an cocare ro'tani
quëama'iñë yë'ë. Yë'ë Taita, yë'ëre cuencueni raosi'quë, ja'ansi'quëbi yë'ë
coca te'e ruiñe caye, ja'anre guanseni, yë'ëna jo'cabi. 50 Yë'ë Taitabi coca
guansequëna, te'e ruiñe achani yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca yo'otoca, baguë
naconi te'e ba'ijën, gare junni huesëye beoye ba'iyë. Ja'nca sëani, yë'ë
Taitabi guansequëna, baguë coca se'gare'ru güina'ru quëani achoguë
ba'iyë yë'ë, cabi Jesús.

Jesús lava los pies de sus discípulos

13 ¹ Ja'nrëbi, pascua aon fiesta ja'anrë ba'i umuguse ti'anguëna,
Jesusbi baguë Taitana yuara go'iyë ro'taguë, ën yijare gare

jo'cani go'iyē, ja'anre masibi. Ja'nca masiguēbi baguē bainreba ēn yijare ba'icuanī ai oiguē bani, bacuani caraye beoye quē'rē ai yēguē baji'i.

²Ja'nrebi, pascua aon fiesta ba'iguēna, Jesús yua baguēre concua naconi, bacuabi aon ainjēn ñuē'ē. Nu'ijēna, zupai huatibi Judas Iscariote hue'eguē, Simón mamaquē casi'quē, ja'anguēni yuara gu'aye yo'oye ro'ta güesebi. Jesure insini senjoñe baguēni ro'ta güesebi zupai. ³Ja'nca ba'iguēna, Jesusbi baguē Taita baye si'aye baguē Taitana cosi'quē baji'i. Baguē Taita cuencueni raosi'quēbi yua baguē Taitana go'iyē baji'i. Ja'anre masibi Jesús. ⁴Ja'nca masiguēbi yua huēni nēcani, baguē ju'i canre rutani, toallare inni tēanbi. ⁵Tēanni ja'nrebi, ocobi guēna ro'rohuēna queoni, baguēre concua guēonre zoani, baguē toalla tēinbēbi cuenabi.

⁶Ja'nca zoaguēbi yua Simón Pedro ba'iruna ti'anguēna, baguēbi yua coca senni achabi:

—Ējaguē, ¿Yē'ē guēoñare zoaye ro'taguē mē'ē? senni achabi.

⁷Senni achaguēna, Jesús sehuobi:

—Mē'ē guēoñare zoaguēna, mē'ēbi yureña ro huesē ēaye ēñañē. Jē'te, mē'ēbi ro'tani masiyē, sehuoguē quēabi.

⁸Quēaguēna, Pedro yua ēnseye cabi:

—Yē'ē guēoñare gare zoama'ijē'ēn, cabi.

Caguēna, Jesús cabi:

—Mē'ē guēoñare zoama'itoca, yē'ē naconi te'e ba'iyē gare porema'īñē mē'ē, cabi.

⁹Caguēna, Simón Pedrobi sehuobi:

—Ējaguē, ja'nca ba'itoca, yē'ē guēoña, yē'ē ēntē saraña, yē'ē sinjobē, si'aye zoajē'ēn, sehuoguē cabi.

¹⁰Caguēna, Jesusbi yihuoguē quēabi:

—Abusi'cuabi yua si'a ga'nihuē tēnosi'cua sēani, se'e zoaye bañē. Guēoña se'gare zoaye bayē. Mēsacua yua recoyo tēnosi'cua ba'iyē. Te'eguē se'ga gu'a recoyo baguēbi ba'iji, quēabi.

¹¹Baguē insini senjoja'guēte masiguē sēani, “Te'eguē se'ga gu'a recoyo baguēbi ba'iji” cabi.

¹²Ja'nrebi, bacua guēoñare zoani tējini, baguē ju'i canre se'e sayani, se'e ñu'i sei huēna bēani, bacuani yihuoguē cabi:

—Yureca, mēsacua guēoña zoase'ere ro'tani ye'yējē'ēn. ¹³Mēsacuabi Masiguē, Ējaguē, ja'anre yē'ēni cajēn, te'e ruiñe cayē, mēsacua Ējaguēte sēani. ¹⁴Mēsacua Ējaguē ba'iguēbi mēsacua guēoñare zoasi'quē sēani, mēsacua'ga sa'ñeña guēoña zoajēn ba'ijē'ēn. ¹⁵Yē'ē zoase'ere ro'tani ye'yējē'ēn. Ro yo'o concua yo'oye'ru mēsacuani güina'ru yo'ohuē yē'ē. Mēsacua'ga güina'ru sa'ñeña yo'ojēn ba'ijē'ēn. ¹⁶Mēsacuani ganreba quēani achoyē yē'ē. Yo'o concuabi bacua ējacua'ru quē'rē ta'yejeiye beoyē. Güina'ru, mēsacua yua yē'ē yo'o coñe raosi'cua sēani, yē'ēru quē'rē

ta'yejeiye beoyë mäsacua. ¹⁷Mäsacuabi ja'anre ye'yeni masitoca, ja'anre te'e ruiñe yo'ojën ba'ijë'ën. Ja'nca ba'itoca, ai bojoreba bojojën ba'iyë mäsacua.

¹⁸Mäsacuani yihuoguë, mäsacua jubë ba'iguë te'eguëni ja'nca yihuoma'iñë yë'ë. Ja'anguëte masiye cuencueni re'huahuë yë'ë. Riusu coca toyani jo'case'le'ru: “Yë'ë naconi te'e aon ainguëbi yë'ëni je'o ëñabi” ja'an coca toyani jo'case'le'ru, güina'ru ba'ija'guë caguë, baguëte cuencuehuë yë'ë. ¹⁹Ja'an ba'iyë yuta ti'anma'iguëna, mäsacuani quëahuë yë'ë. Ja'an ba'iyë ti'anguëna, mäsacuabi ëñani, yë'ë yua Riusu Raosi'quëreba ba'iguëte te'e ruiñe masiyë. Ja'nca sëani, yureña mäsacuani quëahuë yë'ë. ²⁰Mäsacuani ganreba quëani achoyë yë'ë. Yë'ë cuencueni raosi'cuani te'e ruiñe ëñacuabi yë'ëre'ga te'e ruiñe ëñacua ba'iyë. Yë'ëni te'e ruiñe ëñacuabi güina'ru yë'ëre raosi'quëni te'e ruiñe ëñacua ba'iyë, yihuoguë quëabi Jesús.

Jesús anuncia que Judas lo traicionará

²¹Ja'nca quëani ja'nre'bi, Jesús yua recoyo ai sa'ntiguë, ai oiguë quëabi: —Mäsacuani ganreba quëayë yë'ë. Mäsacua jubë ba'iguë, te'eguëbi yë'ëre coqueguë, yë'ëre insini senjoja'guë'bi, caguë cabi.

²²Caguëna, ja'nre'bi, bacuabi sa'ñeña ëñajën, baguë casi'quëre huesë ëaye cu'ehuë. ²³Ja'nca cu'ejëna, yequë bacua jubë ba'iguë Jesús ai yësi'quë, ja'anguëbi Jesús ca'ncore cueñe ñu'iguëna, ²⁴Simón Pedrobi baguë ëntë sarabi ña'queni, Baguë casi'quëre senni achani, yëquënaní quëajë'ën, senni achabi. ²⁵Senni achaguëna, Jesús ai yësi'quëbi yua Jesús ca'ncore cueñe ñu'iguë, Jesusni senni achabi:

—Ëjaguë, çjaroguëbi më'ëre insini senjoja'guëguë'ne? senni achabi.

²⁶Senni achaguëna, Jesús sheuobi:

—Yureca ën aon ma'carëte yë'ë aon ro'rohuëna tanni, yequëna insiyë yë'ë. Insiyuëna, ja'an coguëbi yë'ëre insini senjoja'guë'bi ba'iji, quëabi.

Quëani, ba aon ma'carëte baguë ro'rohuëna tanni, ja'nre'bi Judas, Simón Iscariote mamaquë, ja'anguëna insibi Jesús. ²⁷Insiyuëna, Judasbi coguëna, ja'nre'bi, zupai huatibi baguë recoyona cacani bëasi'quë baji'i. Ba'iguëna, Jesús yua Judasni cabi:

—Më'ë yo'o cuencuese'e yua besa sani yo'ojajjë'ën, cabi.

²⁸Caguëna, yequëcua aon ainjën ñu'icuabi baguë cocare ro huesë ëaye achahuë. ²⁹Judas yua bacua curi re'huacaiguë sëani, yequëcuabi Jesús case'ere ro'tajën, Fiesta yo'o ma'carëanre cojaijë'ën cabi baguë, ro'tajën achahuë. Yequëcuabi, Bonse beo hua'nana curi insijjë'ën cabi baguë, ro'tajën achahuë. ³⁰Ja'nre'bi, Judas yua Jesús aon ma'carëte cosi'quëbi ja'ansirën, ñami ba'iguëna, etani saji'i.

El nuevo mandamiento

³¹Ja'nca saquëna, Jesusbi coca yihuo bi'rabi:

—Yureca, yè'è, Bainguè'ru Raosi'quèreba ba'iguè, yè'è ta'yejeiyereba ba'iyete yurera bainni èñoja'ñe ba'iji. Ja'nca ba'iguè, Riusu ta'yejeiyereba ba'iyere'ga bainni èñoñe yè'è. ³²Yè'è yua Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete bainni ènoguèna, Riusu'ga güina'ru yè'è ta'yejeiyereba ba'iyete bainni èñoji. Yurera ja'ansirèn ja'nca èñoji Riusu. ³³Yureca, mami sanhuè, yuta rëno ñësebè se'ga mësacua naconi ba'iguè, ja'nrëbi, gare saiye yè'è. Saiguèna, mësacuabi yè'ère cu'ejèn ba'ija'cua'è. Judío bainni quèase'e'ru mësacuani güina'ru quèayè yè'è: Yè'è saija'runa ti'añe porema'inë mësacua, quèayè. ³⁴Ja'nca sèani, mame guanse cocare mësacuani cani jo'cayè yè'è. Sa'ñeña ai yèjèn ba'ijè'èn. Yè'è yua mësacuani ai yèguè ba'ise'e'ru, güina'ru sa'ñeña ai yèjèn ba'ijè'èn. ³⁵Ja'nca sa'ñeña ai yèjèn ba'itoca, si'a bainbi èñani, yè'è bainreba concua ba'iyete masiyè, yihuoguè quèabi Jesús.

Jesús anuncia que Pedro le negará

³⁶Quèaguèna, ja'nrëbi, Simón Pedrobi baguèni cabi:
—Èjaguè, ¿jaronasaiye ro'taguè'ne? caguè senni achabi.
Senni achaguèna, sehuobi:
—Yè'è saija'runa yure congruè saiye porema'inë mè'è. Jè'te, mè'èbi congruè saiye poreyè, sehuoguè cabi.
³⁷Caguèna, Pedrobi baguèni senni achabi:
—Èjaguè, ¿mè'è queaca ro'taguè, yure mè'ère congruè saiye porema'inë caguè'ne? Mè'èbi junni huesèye ba'itoca, yè'è'ga mè'è naconi te'e ju'injaza, caguè cayè yè'è, cabi.
³⁸Caguèna, Jesús sehuobi:
—¿Yè'è ro'ire ju'iñe ro'taguè mè'è? Mè'èni ganreba caguè quèayè yè'è. Cura yu'irèn yuta ti'anma'iguèna, mè'èbi samute ba'iyete yè'ère èñama'inë caguè coqueja'guè'è mè'è, sehuobi Jesús.

Jesús, el camino al Padre

14 ¹Sehuoni, ja'nrëbi, se'e bacuani coca yihuobi:
—Mësacua recoyo sa'ntiye beoye ba'ijè'èn. Riusuni si'a recoyo ro'tajèn ba'ijè'èn. Güina'ru, yè'èni si'a recoyo ro'tajèn ba'ijè'èn. ²Yè'è Taita ba' jobore quèato, ai jai jobo ba'iji. Ja'nca ba'iguèna, mësacuani te'e ruiñe quèahuè. Coqueye beoye quèaguè, mësacua ba'ija'rute re'huacaiguè saiye quèahuè yè'è. ³Mësacua ba'ija'rute re'huacani, ja'nrëbi, mësacuare se'e inguè raiyè yè'è. Mësacua'ga yè'è naconi te'e ba'ijè'èn caguè, mësacuare inguè raiyè yè'è. ⁴Yè'è sai ma'are yuareba masiyè mësacua, yihuoguè quèabi.

⁵Quèaguèna, Tomasbi baguèni senni achabi:
—Èjaguè, mè'è saija'rute huesèyè yèquèna. Ja'nca huesècua sèani, ¿queaca ba ma'are masiye poreye'ne? senni achabi.

⁶Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—Riusu ba'i jobona saiye yëtoca, yè'ë ba'iyè se'gare ye'yeni, ba ma'a masijè'ën. Te'e ruiñe ba'iyete masiye yëtoca, yè'ë ba'iyè se'gare ye'yejè'ën. Huajèreba huajèye yëtoca, yè'ë se'gabi bainni huajè güeseyè. Riusuna ti'añe yèjënna, yè'ë se'gabi ba ma'are ëñoñè. Yequëcua ba ma'a ëñocua beoyè. ⁷Mësacuabi yè'ëni masijèn ba'isi'cua ba'ijënna, mësacua yua yè'ë Taitare'ga masijèn ba'iyè. Yè'ë Taitare yure ëñani masihuè mësacua, sehuoguè quëabi Jesús.

⁸Quëaguëna, Felipebi baguëni cabi:

—Ëjaguè, Taita Riusure yèquënani ëñojè'ën. Ëñoguëna, yèquënabi ëñani, bojoye se'ga ba'iyè, cabi.

⁹Caguëna, Jesús sehuobi:

—Felipe, yè'ë yua mè'ë naconi zoe ba'iguëna, ìmè'ë queaca ro'taguè, yè'ëni masima'iguè'ne? Yè'ëni ëñani masicuabi Taita Riusure'ga ëñani masicua ba'iyè. Ja'nca sèani, ìmè'ë queaca ro'taguè, Taita Riusure yèquënani ëñojè'ën caguè'ne? ¹⁰Yè'ë yua Taita Riusu naconi te'e ba'iyè. Taita Riusu'ga yè'ë naconi te'e ba'iji. ¿Ja'anre recoyo ro'tama'iñe mësacua? Yè'ëbi coca yihuoguè, ro yè'ë se'gabi ba yihuo cocare ro'tama'iñe. Yè'ë Taita yè'ë naconi te'e ba'iguè, baguèbi yè'ëni yihuo cocare ro'ta güeseji. Baguèbi baguè yo'ore yè'ëni yo'o güeseji. ¹¹Yè'ë yua Taita Riusu naconi te'e ba'iguè, ja'anre quëaguëna, mësacua yua ja'anre si'a recoyo ro'tajèn ba'ijè'ën. Ja'anre ro'tama'itoca, yè'ë Taita yo'o yo'oni ëñose'e se'gare ëñani, si'a recoyo ro'tajèn ba'ijè'ën. ¹²Mësacuanì ganreba caguè quëayè yè'ë. Yè'ëni recoyo te'e ruiñe ro'tajèn ba'icuabi yè'ë yo'o yo'oye poreye'ru güina'ru yo'oye poreyè. Ja'n'rèbi, yè'ëbi Taita Riusuna go'iguè sèani, què'rè ta'yejeiye yo'o yo'oye poreja'cua'è mësacua. ¹³Yè'ëni si'a recoyo ro'tajèn, yè'ë yo'oyete yè'ëni senni achajèn ba'ijè'ën. Ja'nca senni achatoca, mësacua señete si'aye yo'oyè yè'ë. Ja'nca yo'oguè, Taita Riusu ta'yejeiyereba ba'iyete bainni ëñoñè yè'ë. ¹⁴Yè'ëni si'a recoyo ro'tajèn sentoca, si'aye yo'oguè ba'iyè yè'ë.

Jesús promete enviar el Espíritu Santo

¹⁵Mësacuabi yè'ëni ai yèjèn ba'itoca, yè'ë coca guanseni jo'case'ere yo'ojèn ba'iyè mësacua. ¹⁶Ja'nca yo'ojèn ba'itoca, yè'ëbi yè'ë Taitani ujaguè, yequè yihuoguè conguète mësacuana raoye señè, mësacua naconi jo'caye beoye conguète. ¹⁷Ja'anguèbi yua Riusu Espíritu sèani, Riusu te'e ruiñe ba'iyete mësacuanì masi güeseji. Ro bain hua'nabi baguète huesèjèn, baguèni baye porema'iñè. Baguèni ëñani masiye gare porema'iñè. Mësacua recoñoare ba'ija'guè sèani, mësacuabi baguèni masijënna, mësacuare jo'caye beoye conreba conji baguè. ¹⁸Mësacuare yèhui hua'nare'ru ro jo'canì senjoñe beoye ba'iyè yè'ë. Jè'te, mësacuare

conguë raiyë yë'ë. ¹⁹Yua rëño ñësebë ba'iguëna, ro bain hua'na yë'ëni recoyo ro'tama'icuabi yë'ëni se'e ëñama'iñë. Mësacuaca yë'ëni ëñaja'cua'ë. Yë'ëbi huajëguë ba'ija'guë sëani, mësacua'ga huajëreba huajëjën ba'ija'cua'ë. ²⁰Riusu Espiritu rai umuguse ti'anguëna, yë'ë yua yë'ë Taita naconi te'e ba'ija'guë'ë. Güina'ru mësacuabi yë'ë naconi te'e ba'ijënna, yë'ë yua mësacua naconi te'e ba'ija'guë'ë. Ja'anre te'e ruinë masija'cua'ë mësacua. ²¹Yë'ë coca guanseni jo'case'ere achani yo'ocua, ja'ancuabi yë'ëni ai yëjën ba'iyë. Yë'ëni ai yëcua, ja'ancuani yë'ë Taitabi ai yëguë ba'iji. Yë'ë'ga ja'ancuani ai yëguë ba'iguë, yë'ë ba'iyete bacua recoñoa huanõe'ru bacuani ëñoñë yë'ë, yihuoguë quëabi Jesús.

²²Quëaguëna, yequë Judas, Iscariote hue'ema'iguë, baguëbi coca senni achabi:

—Ëjaguë, më'ëbi yëquënani ëñoguë, ro bain më'ëni recoyo ro'tama'icuani ëñoma'iñe cahuë më'ë. ¿Më'ë guere ja'an yo'oguë'ne? senni achabi.

²³Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—Yë'ëni ai yëjën ba'icua, yë'ë cocarebare achani yo'ojën ba'icua, ja'ancuani ëñoja'guë'ë yë'ë. Yë'ë Taitabi bacuani ai yëguë ba'iji. Ja'nrëbi, yëquëna samucuabi bacuana ti'anni, bacua recoñoare te'e ba'ijën, bacuare gare jo'caye beoye ba'ija'cua'ë yëquëna. ²⁴Yequëcua yë'ëni yëma'icua, ja'ancuabi yë'ë cocarebare ro achajën, ro yo'omajën ba'iyë. Ro yë'ë se'gabi ba cocarebare ro'tama'iñë. Yë'ë Taita yë'ë cuencueni raosi'quëbi yë'ëni ro'ta güesequëna, ba cocarebare mësacuani quëani achoyë yë'ë.

²⁵Yë'ëbi mësacua naconi yuta ba'iguë, yua ja'an cocare mësacuani yihuoguë quëahuë. ²⁶Riusu Espirituca yua mësacuana ti'anni, si'aye mësacuani ye'yoni masi güeseji. Yë'ëbi caguëna, Taita Riusubi baguë Espiritute mësacuana raoji. Raoguëna, Espiritubi yua mësacuani jo'caye beoye yihuoguë, te'e conguë ba'iji. Ba'iguë, yua yë'ë cocareba quëase'e si'ayete mësacuani ro'ta güeseji.

²⁷Yureca, mësacua jo'cani saiguë, mësacua recoñoa bojo huano güeseyë yë'ë. Yë'ë se'gabi ja'nca bojo güeseye poreyë. Ro bain se'gabi bojo güeseye porema'iñë. Ja'nca sëani, recoyo sa'ntiye beoye ba'ijë'ën. Recoyo huaji yëye beoye ba'ijë'ën. ²⁸Yua yë'ë coca ja'anrë quëase'ere achahuë mësacua: Yë'ëbi gare go'iyë. Go'ini, ja'nrëbi jë'te, mësacuani ëñaguë raija'guë'ë. Ja'nca quëaguëna, achahuë mësacua. Mësacuabi yë'ëni ai yëjën ba'itoca, mësacua yua yë'ë Taitana go'iyete achani, ai bojojën ba'ire'ahuë, yë'ë Taita yua yë'ë'ru quë'rë ta'yejeiye Ëjaguë sëani. ²⁹Yureca, yë'ë go'irën yuta ti'anma'iguëna, mësacuani quëahuë. Mësacuabi yë'ë coca quëase'ere ro'tani, yë'ëbi goquëna, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën ba'ijë'ën caguë, ja'nca yure quëahuë yë'ë.

³⁰Gu'a bain ëjaguë, zupai huati, ja'anguëbi raiguëna, yua rëño ñësebë se'lga mësacua naconi coca caguë ba'iyë yë'ë. Zupaibi yua yë'ëni ënseye porema'iguë ba'iji. ³¹Yë'ë Taita guansese'e se'lga'ru güina'ru yo'oguë ba'iyë. Yë'ë Taitani ai yëguë ba'iguëna, si'a bainbi ëñani yë'ë Taita ai yëguë ba'iyete masija'bë caguë, baguë guansese'e'ru yo'oguë ba'iyë yë'ë. Yureca rajjël'ën. Saiñu, cabi Jesús.

La vid verdadera

15 ¹Caní ja'nrebi, ye'yo cocare yihuoguë quëabi:
—Bisi ëye sahua, te'e ruiñe ba'i sahua'ru ba'iyë yë'ë. Ba'iguëna, yë'ë Taitabi, ëye zio ëjaguë'ru ba'iguë, yë'ëre conni cuiraguë ba'iji. ²Yë'ë bain cuencuesi'cua yua ëye sahua cabëan'ru ba'iyë. Gue cabëbi ëyere quëinma'iguëna, yë'ë Taitabi ëñani, Gu'aji caguë, ba cabëte tëntani senjoji. Gue cabëbi ëyere quëinguëna, yë'ë Taitabi ëñani, Quë'rë se'le quëinja'guë caguë, ba cabëte re'oye tël'cani cuiraji. Zio ëjaguëbi baguë ëye sahuaña tël'cani cuiraye'ru, yë'ë'lga yë'ë bainrebare conni cuiraguë, quë'rë re'oye yo'o yo'oye concuare bacuare re'huayë yë'ë. ³Mësacuaca yua yë'ë cocareba quëani achose'ere ye'yeni, si'a recoñoa tënosi'cua ba'iyë. ⁴Ja'nca sëani, yë'ëre zil'inni ba'ijjën, yë'ë naconi recoyo te'e ba'ijjël'ën. Yë'ë'lga mësacua naconi recoyo te'e ba'iyë. Ja'nca ba'ima'itoca, mësacuabi yë'ë Taita yëye'ru yo'oye gare porema'iñë. Èye cabëbi ëye sahuate zil'inni ba'ima'itoca, ja'anse'ebi ëyere quëiñe porema'iji. Ja'nca quëiñe porema'iguëna, güina'ru mësacuabi yë'ëre zil'inni ba'ima'itoca, mësacua ja'ansi'cuabi yë'ë Taita yëye'ru yo'oye gare porema'iñë.

⁵Bisi ëye sahua ba'iyë'ru ba'iyë yë'ë. Mësacua yua ëye cabëan'ru ba'iyë. Èye cabëanbi ëye sahuate zil'iñe'ru güina'ru yë'ëre zil'injën, yë'ë naconi recoyo te'e ba'ijjël'ën. Ja'nca ba'ijjën, yë'ë'lga mësacua naconi recoyo te'e ba'iguëna, mësacuabi yë'ë Taita yëye'ru ai ba'iyë yo'oye poreyë. Ai ba'iyë ai ëye quëiñe'ru ba'iji mësacuare. ⁶Bainbi yë'ëna zil'inma'itoca, quëñoni senjoñe se'lga ba'iji bacuare. Èye cabëan quëinma'iñe'ru ba'iyë. Ba cabëan yua gu'a cabëan sëani, zio ëjaguëbi tën'toni senjoji. Senjoni, ja'nrebi cueneguëna, chiani toana senjoni ëoji.

⁷Ja'nca sëani, yë'ëna zil'inni ba'ijjël'ën. Yë'ë naconi recoyo te'e ba'ijjël'ën. Ja'nca ba'ijjën, yë'ë cocareba quëani achose'ere ro'tani, recoñoa re'huani batoca, mësacua yëye'ru senni achajën uajjën ba'ijjël'ën. Ja'nca ba'ijjënna, mësacua se'ne si'aye mësacuare re'huacaise'e ba'ija'guë'bi.

⁸Ja'nca ba'iguëna, mësacua yua ai ba'iyë ëye quëiñe'ru Taita Riusu yo'ore yo'oreba yo'ojën ba'ijjël'ën. Ja'nca ba'ijjënna, si'acuabi Taita Riusu ta'yejeiye ba'iyete ëñani masiye poreyë. Ja'nca ëñajjën, Cristoni te'e ruiñe conjën ba'iyë, mësacuare cayë. ⁹Yë'ë Taita yua yë'ëni ai yëguë ba'iyë'ru, güina'ru mësacuani ai yëguë ba'iyë yë'ë. Yëguë ba'iguëna, yë'ë naconi

recoyo te'e bojojën ba'ijj'ën. ¹⁰Yë'ë'ga yë'ë Taita guanse cocare yo'oguë, baguë yëguë ba'iyete masiguë bojoguë ba'iyë. Güina'ru mësacuabi yë'ë guanse coca caní jo'case'ere yo'ojën ba'itoca, yë'ë yëguë ba'iyete masijën bojojën ba'iyë.

¹¹Yë'ëbi bojo güeseguëna, mësacua yua ai ba'iyë ai bojojën ba'ijj'ën caguë, ja'an cocare mësacuani ja'nca yihuoguë quëahuë yë'ë. ¹²Yë'ë guanse cocare cato, yua ñaca ba'iji: Mësacua yua sa'ñeña ai yëjën ba'ijj'ën. Yë'ëbi mësacuani yëse'e'ru güina'ru sa'ñeña ai yëjën ba'ijj'ën. ¹³Bainguëbi baguë gajecua ro'ire junni tontoca, bacuani ai ba'iyë ai yëguë ba'iji. Quë'rë ta'yejeiye yëguë ba'iyë beoji. ¹⁴Mësacua yua yë'ë guanse cocare te'e ruiñe yo'otoca, yë'ë gajecua'ë cayë. ¹⁵Yë'ëre yo'o conjën ba'icua mësacuare se'e cama'iñë. Yo'o conguëbi baguë ëjaguë yo'o yo'oyete huesëji. Yë'ëca yë'ë Taita cocareba masi güesese'e si'aye mësacuani quëahuë. Ja'nca sëani, mësacua yë'ë gajecua'ë cayë. ¹⁶Mësacua yua yë'ëna zil'inni ba'iyë ro'tamaë'ë. Yë'ëbi mësacuani cu'ejani cuencueni, yë'ë bainrebare re'huani bahuë. Mësacua yua yë'ë re'o yo'ore te'e ruiñe yo'oreba yo'oj'ën caguë, yua mësacuare cuencueni jo'cahuë. Ai ba'iyë ëye quëiñe'ru mësacuabi yë'ë re'o yo'o yo'oreba yo'otoca, mësacuabi guajaye beoye yo'ojën ba'iyë. Ja'nca ba'ijjën, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën, mësacua yëyete yë'ë Taitani senj'ën. Senjënna, si'aye mësacuana ënseye beoye insiji. ¹⁷Yë'ë coca guansese'e: mësacua yua sa'ñeña ai yëjën ba'ijj'ën, ja'anre ro'tani yo'ojën ba'ijj'ën.

El mundo odia a Jesús y a los suyos

¹⁸Ro bainbi yua mësacuani je'o batoca, sa'ntiye beoye ba'ijj'ën. Yë'ëni ru'ru je'o base'ere ro'taj'ën. ¹⁹Mësacua yua ro bain jubë ba'icua ba'itoca, ro bainbi mësacuani ai yëjën ba'ire'ahuë. Ro bain jubë beocua, yë'ë bainreba cuencuesi'cua, ja'an ba'icuaire sëani, ro bainbi mësacuani je'o bayë. ²⁰Yë'ë coca quëase'e: "Yo'o concuabi bacua ëjacua'ru quë'rë ta'yejeiye beoyë" ja'an cocare ro'taj'ën. Ro bainbi yë'ëni ai gu'aye huaitoca, güina'ru mësacuare'ga ai gu'aye huaiyë. Yë'ë coca quëani achose'ere achani yo'otoca, güina'ru mësacua coca quëani achoyete achani yo'oyë. ²¹Mësacua yua yë'ë bainrebare sëani, bacuabi yë'ë Taita yë'ëre cuencueni raosi'quëre ro huesëjën, mësacuani gu'aye yo'ojën ba'iyë.

²²Yë'ëbi bacuani coca quëani achoguë raima'itoca, bacua gu'a juchare huesëjën ba'ire'ahuë. Yua bacuani quëani achoguë raisi'quë sëani, bacua gu'a juchare masijën, yua sehuo cocare caye porema'iñë. ²³Yë'ëni je'o bacuabi yë'ë Taitare'ga je'o bayë. ²⁴Yë'ëbi yua ta'yejeiye yo'o, yequëcua yo'oye porema'iñe yo'o, ja'anre yo'oni bacuani ëñoma'itoca, bacua gu'a juchare sehuoye senma'ire'ahuë yë'ë. Ja'an yo'ore ëñasi'cuata'an, bacuabi yua yë'ë, yë'ë Taita, yëquëna samucuaní je'o bahuë. ²⁵Bacua ira coca

toyani jo'case'e: "Ro ro'tajën, yè'ëni ro je'o bahuë" ja'an coca toyani jo'case'e'ru güinareba'ru yure yo'ohuë bacua.

²⁶Yureca, yè'ë Taitana go'iguë, baguë Espíritu, ba te'e ruiñe quëani masi güeseguë, ja'anguëte mësacuani yihuoguë conreba conguë, yè'ë ba'iyete te'e ruiñe quëani masi güeseji. ²⁷Mësacua'ga yè'ë naconi si'arën ba'isi'cuabi yè'ë ba'iyete te'e ruiñe quëani achojën ba'ijë'ën.

16 ¹Mësacuabi yè'ëre jo'cani senjoma'ñe caguë, ja'an cocare mësacuani yihuoguë quëahuë. ²Mësacua yua yè'ë bainreba sëani, yua bacua jubëanna ñë'cajënna, mësacuani saoni senjoñë. Yurera bacua gu'aye yo'ojairëmbi ti'anji. Riusu yo'ore conjën ba'ñu cajën, mësacuani huani senjo ëaye yo'oyë. ³Yè'ë, yè'ë Taita, yëquënnani gare huesëcua sëani, ja'nca yo'oni jëhuajën ba'iyë bacua. ⁴Yureca, ja'nca mësacuani quëani achohuë yè'ë. Bacua gu'aye yo'ojairëmbi ti'anguëna, bacua gu'aye yo'oyete ëñani, yè'ë güina'ru quëase'ere ro'tajë'ën.

Lo que hace el Espíritu Santo

Yurera, ja'an cocare mësacuani quëahuë yè'ë. Mësacua yè'ë naconi ba'icuaire sëani, ja'anrë mësacuani quëamaë'ë yè'ë. ⁵Yurera, yè'ë raosi'quëna go'iguëbi ja'an cocare mësacuani quëahuë yè'ë. Go'iguëna, mësacuabi ¿Jarona saiguë'ne mël'ë? yè'ëni senma'ñë. ⁶Ja'an cocare mësacuani quëaguëna, mësacua yua recoñoa ai sa'ntijën ai oiyë. ⁷Oicuareta'an, yè'ë yua mësacuani te'e ruiñe coca quëaguëbi gare saiguëna, ai re'oye ba'iji mësacuaire. Saima'itoca, Riusu Espíritubi mësacuani yihuoguë conguë raima'iji. Saiguëca baguëte mësacuana raoyë yè'ë. ⁸Raoguëna, baguëbi rani si'a bain gu'a jucha, bacua re'oye yo'oye caraye, Riusu bënni senjoja'ñe, ja'anre bainni ëñoni masi güeseji. ⁹Yè'ëni recoyo ro'taye güecua sëani, bacua gu'a juchare ëñoni masi güeseji. ¹⁰Yè'ë yua se'e ëñoma'iguëbi yè'ë Taitana go'iguë sëani, re'oye ba'iyete bainni ëñoni masi güeseji baguë. ¹¹Zupai huati ro gu'a bain ëjaguë bënni senjosiquë ba'ija'guë sëani, Riusu bënni senjoja'ñete bainni ëñoni masi güeseji Riusu Espíritu.

¹²Yuta mësacuani coca yihuoguë quëaye ai caraguëna, yè'ëbi mësacuani yure quëama'ñë, mësacua te'e ruiñe achajairën yuta ti'anma'iguë sëani. ¹³Riusu Espíritu rairën ti'anguëna, baguëbi yua Riusu te'e ruiñe ba' cocare mësacuani caraye beoye ëñoni masi güeseji. ¹⁴Ja'nca quëani achoguë, yè'ë ta'yejeiye ba'iyete ai ba'iyë ai ëñoji baguë. Bainbi yè'ëni gugurini rëanni bojoja'bë caguë ëñoji. Yè'ë te'e ruiñe ba'iyete mësacuani ëñoni masi güeseji baguë. ¹⁵Yè'ë Taita ba'iyë'ru güinareba'ru ba'iyë yè'l'ga. Ja'nca sëani, Riusu Espíritubi yè'ë te'e ruiñe ba'iyete mësacuani ëñoni masi güeseye, ja'anre mësacuani quëahuë yè'ë.

La tristeza se cambiará en alegría

¹⁶Yureca, rëño ñëserë ba'iguëna, mësacuabi yè'ëre ëñañe beoye ba'iyë. Ja'nca ba'ini, ja'nrebi se'e rëño ñëserë ba'iguëna, yè'ëre se'e ëñañë, quëabi Jesús.

¹⁷Quëaguëna, baguëre conjën ba'icua yequëcuabi sa'ñeña coca senni achahuë:

—¿Baguë queaca ro'taguë, ja'an cocare quëaguë'ne? Rëño ñëserë ba'iguëna, yè'ère ëñañe beoye ba'iyë. Ja'nrebi se'e rëño ñëserë ba'iguëna, yè'ère se'e ëñañe, caji baguë. Cani, Yè'ë Taitana go'iguë sëani, ja'an case'ere'ga quëabi. ¹⁸Rëño ñëserë caguëna, maibi baguë cocare ro huesë ëaye achayë, sa'ñeña senni achahuë.

¹⁹Senni achajëna, Jesusbi bacua cocare masiguë, baguëni senni achaye yëyete masiguë bajil'i. Ja'nca sëani, Jesusbi bacuani coca senni achabi:

—Yè'ëbi coca caguë: Rëño ñëserë ba'iguëna, yè'ère ëñañe beoye ba'iyë. Ja'nrebi, se'e rëño ñëserë ba'iguëna yè'ère se'e ëñañe, ja'an cocare caguëna, mëacuabi ro huesë ëaye achajën, ¿ja'anre sa'ñeña senni achaye mëacuabi? ²⁰Yureca, mëacuani ganreba yihuoguë quëayë yè'ë: Mëacuabi ai ojën ai sa'ntireba sa'ntijëna, gu'a bain si'acuabi bojora bojojën ba'ija'cua'ë. Ja'nca ba'iyeta'an, mëacua yua sa'nti hua'na ba'icua'ë yuara ai bojoreba bojojën ba'ija'cua'ë. ²¹Romigobi zinre t'ëya rai bi'ragona, ai ba'iyë ai ja'sina ju'ingobi sa'nti hua'go se'ga ba'igo, bago t'ëya rairën ti'anse'e sëani. Ja'nrebi t'ëya rani tējini, bago zinni ëñani ai bojoreba bojogo. Bago sa'ntise'ere ro'tama'igo bojogo. ²²Güina'ru, mëacuabi yureña ai sa'nti hua'na ba'iyë. Ja'nca ba'icuata'an, yè'ëbi se'e mëacuani ëñaguë raiguëna, mëacuabi recoñoa ai bojoreba bojoja'cua'ë. Ja'nca bojojëna, yequëcuabi mëacuani se'e sa'nti güeseye gare porema'iñë.

²³Ja'anrën ti'anguëna, mëacua si'aye te'le ruiñe masijën, yua yè'ëni coca senni achaye beoye ba'ija'cua'ë. Ganreba mëacuani yihuoguë quëayë yè'ë. Mëacuabi yè'ëni si'a recoyo ro'tajën, Taita Riusuni baguë bayete sentoca, mëacuani caraye beoye insireba insise'e ba'ija'guë'bi. ²⁴Yure tëca mëacuabi yè'ëni si'a recoyo ro'tajën, yè'ë bayete gare seña beoye ba'icua'ë. Yureca, yè'ë bayete Taita Riusuni senjë'ën. Ja'nca sentoca, mëacuabi ai ta'yejeiye coreba cojën, ai recoyo bojojën ba'ija'cua'ë.

Jesucristo, vencedor del mundo

²⁵Yureca, mëacuani coca yihuoguë, ye'yo coca se'gabi quëahuë yè'ë. Ja'nca quëaguë, mëacuani Taita Riusu ba'iyete ai ruiñe quëajairën ti'anji. Mëacuani ye'yo cocabi se'e quëaye beoye ba'iyë. ²⁶Ja'anrën ti'anguëna, mëacua yëye'ru senni achaguëna, yè'ëbi Taita Riusuni mëacuare sencaiye beoye ba'iyë. ²⁷Taita Riusubi mëacuani, yè'ëni ai yējën ba'icua sëani, mëacuani ai yëguë ba'iji. Mëacuabi yua yè'ë Taita raosi'quë ba'iyete si'a recoyo ro'tajën, yè'ëni ai yējën ba'iyë. ²⁸Yè'ë Taitabi yè'ère raoguëna, bainna ëñaguë raisi'quë'ë yè'ë. Ja'nca raisi'quëbi yuara bainre jo'cani, yè'ë Taitana go'iyë, yihuoguë quëabi Jesús.

²⁹Quëaguëna, baguëre concuabi cahuë:

—Yurera mël'ëbi yëquënani ro ye'yo cocabi quëama'linë. Te'e ruiñe ba'i cocabi quëaguëna, achayë yëquëna. ³⁰Mël'ëbi yua si'aye te'e ruiñe masiguëna, yëquënabi ro huesë ëaye beoye achayë. Ja'nca masiguëna, yëquënabi mël'ëre, Riusu Raosi'quë ba'iyete si'a recoyo ro'tayë, cahuë.

³¹Cajëna, Jesusbi sehuobi:

—¿Mësacuabi yël'ë ba'iyete si'a recoyo ro'taye caye? ³²Yurera ba'iguëna, yequëcuabi saoni senjojëna, mësacua si'a jubëbi yël'ëre jo'cani senjoni, mësacua huë'ëñana gare go'iyë. Ja'nca go'ijën, yël'ëre te'e hua'guëre jo'cani senjoñë mësacua. Ja'nca jo'cani senjocuata'an, yël'ë yua te'e hua'guë beoyë, yël'ë Taitabi coñe sëani. ³³Yureca, mësacuabi yël'ëni si'a recoyo ro'tajën, recoyo bojo huanonë ba'ijël'ën caguë, ja'an cocare mësacuanu quëahuë yël'ë. Mësacuabi ën yijare ba'ijëna, zupaire concuabi mësacuanu ai je'lo baja'cua'ë. Ja'nca bacuata'an, mësacua yua recoñoa bojoye se'gare re'huanu ba'ijël'ën. Yël'ëbi zupaire concuare ënseye poreguë sëani, recoyo bojoye se'ga ba'ijël'ën, yihuoguë quëabi Jesús.

Jesús ora por sus discípulos

17 ¹Ja'nca yihuoguë quëani tējini, Jesusbi mëñe ëñani, Riusuni ujaguë ca bi'rabi:

—Taita, yureca mël'ë casirën ti'anbi. Ja'nca ti'anguëna, yël'ë ta'yejeiye ba'iyete bainni ëñojël'ën. Eñoguëna, yël'ë'ga mël'ë ta'yejeiye ba'iyete bainni ëñoñë. ²Mël'ëbi yël'ëre si'a bain E'jaguëre re'huaguëna, yël'ëbi mël'ë cuencueni raosi'cuare bani, bacuare si'arën huajëreba huajëcuare re'huayë yël'ë. ³Mël'ëbi te'e ruiñereba ba'iguë'l'ë. Yequë riusu beoji. Yël'ë'ga Jesucristo hue'eguëbi mël'ë raosi'quëreba ba'iguë'l'ë. Ja'nca ba'iyë mai. Ja'nca ba'ijëna, maini si'a recoyo ro'tacuanu si'arën huajëreba huajëcua ba'iyë.

⁴Yël'ëbi ën yijana rani, mël'ë yo'o case'ere yo'oni tējihuë. Ja'nca yo'oguë, mël'ë ta'yejeiye ba'iyete bainni ëñoñuë yël'ë. ⁵Ja'nca ëñosi'quëbi mël'ëna go'iyë yël'ë. Go'iguëna, yël'ëre mël'ë naconi ta'yejeiye E'jaguëre se'e re'huanu, yël'ëre bajël'ën. Eñ yija re'huanu jo'casirën, quë'rë ja'anrë ëjaguë ba'ise'e'ru se'e yël'ëre re'huanu bajël'ën, Taita.

⁶Yua mël'ë ta'yejeiye ba'iyete mël'ë bainreba cuencueni raosi'cuani ëñoñuë yël'ë. Mël'ëbi si'a bainre ëñani, mël'ë bainreba se'gani tëani bani, yël'ëna raoni jo'caguëna, mël'ë bainreba sëani, yël'ëbi bacuani bani, mël'ë cocarebare bacuani te'e ruiñe quëani achohuë yël'ë. Quëani achoguëna, bacuabi achani si'a recoyo ro'tahuë. ⁷Ja'nca recoyo ro'tajën, yël'ë cocarebare achajën, si'aye mël'ë cocareba ba'iyë masijën, Te'e ruiñe caji Riusu cajën ba'iyë. ⁸Yël'ëbi mël'ë coca quëani achose'ere bacuani te'e ruiñe canu achoguëna, bacuabi te'e ruiñe achani, yël'ë

yua mè'è raosi'quë ba'iyete te'e ruiñe masini, ja'anre te'e ruiñe recoyo ro'tahuë. ⁹Ja'nca sëani, bacua ba'iyete ro'taguë, mè'ëni ujaguë ba'iyë yë'ë. Si'a bainre ro'tama'iñë yë'ë. Bacua se'gare mè'ë bainreba ba'ijëna, yë'ëna raosi'cuare sëani, bacuare ro'taguë, mè'ëni ujayë, Taita. ¹⁰Mè'ë bainrebare yë'ëna raoguëna, yë'ëbi bacuani bani bojoguëna, yë'ëni si'a recoyo ro'tahuë. Ja'nca ro'tajëna, bainbi bacua ba'iyete ëñani, yë'ë ta'yejeiye ba'iyete re'oye cajën ba'ija'cua'ë.

¹¹Yureca, yë'ëbi ën yijana se'e bëama'iñë. Bacua se'ga bëayë. Bëajëna, yë'ëbi mè'ëna go'iyë. Go'iguëna, mè'ë yua jucha beoguë, mè'ë ta'yejeiye yo'oni ënoguë, bacuani conguë ba'ijë'ën, Taita. Bacuare yë'ëna raoni jo'caguë, yua mai recoyo te'e zi'inni ba'iyë'ru bacua, bacuare'ga recoyo te'e zi'inni ba'icuaire re'huajë'ën. ¹²Yë'ëbi bacua naconi ba'iguë, mè'ë raosi'cuare sëani, mè'ëbi ta'yejeiye yo'oni conguëna, bacuare conni re'huanu bahuë yë'ë. Ja'nca conni baguëna, gu'a juchana bonëne beoye ba'ë. Te'eguë se'ga, gu'a juchana bonëni huesëja'guë, ja'anguë se'gabi gu'a juchana tonni huesëjaji'i. Mè'ë cocareba toyani jo'case'ru güina'ru ba'ija'ye caguë, mè'ë cuencueni jo'case'ru güina'ru baji'i baguëre.

¹³Yureca, mè'ëna go'iyë yë'ë. Ja'nca go'iyë ro'taguë, bacua yua yë'ë recoyo bojoye'ru güina'ru caraye beoye bojoreba bojoja'bë caguë, yë'ë coca yure ujaguë cayë yë'ë. ¹⁴Yua mè'ë cocarebare bacuani quëani achoni jo'cahuë yë'ë. Ro bain ba'iyë'ru tin ba'icua sëani, ro bain ba'icua'ba bacuani je'o bayë. Yë'ë yua ro bain ba'iyë'ru tin ba'iguëna, bacua'ga güina'ru ba'iyë. ¹⁵Bacua ba'iyete ro'taguë, mè'ëni ujayë yë'ë. Ro bain ba'irubi quëñoni bajë'ën senma'iñë yë'ë. Zupai huatibi bacuani coquema'ija'guë caguë, bacuani ëñaguë conguë ba'ijë'ën. Ja'anre ujaguë se'ñë yë'ë, Taita. ¹⁶Bacuabi yua ro bain ba'iyë'ru tin ba'iyë. Yë'ë yua ro bain ba'iyë'ru tin ba'iguëna, bacua'ga güina'ru ba'iyë. ¹⁷Te'e ruiñe ba'i recoñoa bacuare re'huanu bajë'ën. Mè'ë cocareba yua te'e ruiñe ba'i coca sëani, ja'anbi bacuare te'e ruiñe ba'i recoñoa bacuare re'huanu bajë'ën. ¹⁸Mè'ë yua yë'ëre bainna raoguëna, yë'ëbi güina'ru bacuare bainna saohuë yë'ë. ¹⁹Bacua yua mè'ë cuencueni ëñose'ru mè'ë yo'ore sani te'e ruiñe yo'ojën ba'ija'bë caguë, yë'ë'ga mè'ë cuencuese'ru junni tonguë saië, Taita.

²⁰Yureca, bacuare ujaguëna, yequëcuabi bacua cocare achani yë'ëni si'a recoyo ro'tajëna, ja'ancuare'ga ujaguë ba'iyë yë'ë. ²¹Si'a jubëbi recoyo te'e ro'tajën ba'ija'bë caguë ujayë yë'ë. Mè'ë yua yë'ë naconi te'e recoyo ba'iguëna, yë'ë'ga mè'ë naconi te'e recoyo ba'iyë. Bacua'ga güina'ru mai naconi te'e recoyo ba'ija'bë caguë ujayë, Taita. Ja'nca te'e recoyo ba'ijëna, si'a bainbi ëñani, yë'ë yua mè'ë raosi'quë ba'iyete si'a recoyo ro'taja'bë caguë ujayë yë'ë. ²²Mè'ëbi yua mè'ë ta'yejeiye ba'iyete yë'ëna jo'caguëna, yë'ë'ga mè'ë ta'yejeiye ba'iyete bacuana jo'cahuë.

Mai ba'iyeru recoyo te'e ba'ija'bë caguë, ja'nca jo'cahuë yë'ë. ²³Yë'ë yua bacua naconi recoyo te'e ba'iguëna, më'ëbi yë'ë naconi recoyo te'e ba'iyë. Ja'nca ba'ijëna, bacua yua mai te'e ruiñe ba'iyeru recoyo te'e ba'ija'bë cayë. Ja'nca ba'ijëna, si'a bainbi bacua ba'iyete ëñani, yë'ë yua më'ë raosi'quë ba'iyë, ja'anre masija'bë cayë. Më'ë yua yë'ëni ai yëguë, bacuare'ga güina'ru ai yëguë ba'iyë më'ë. Si'a bainbi bacua ba'iyete ëñani, ja'anre masija'bë cayë.

²⁴Taita, ru'rureba ba'isirën, ën yijare yuta re'huama'irën, më'ë ta'yejeiye ba'iyete yë'ëna jo'cahuë më'ë. Ja'nca jo'caguëna, yë'ëbi më'ëni ëñere señë: Bacua'ga yë'ë go'ija'runa saiye señë. Sani, yë'ë ta'yejeiye ba'iyë, më'ë jo'case'ere ëñani masija'bë cayë. ²⁵Yë'ë Taita, më'ë se'gabi recoyo re'oye ro'tani conguëna, më'ë ba'iyete masini bojoyë yë'ë. Bacua'ga yë'ë ba'iyë, më'ë raosi'quë ba'iyë, ja'anre masini bojoyë. Ro ba'icuaca më'ë ba'iyete huesëcua'ë. ²⁶Më'ëbi yë'ëni ai yëguëna, më'ë bain cuencuesi'cuabi güina'ru yequëcuaní ai yëjën ba'ija'bë caguë, më'ë ta'yejeiye ba'iyete bacuani ëñohué yë'ë. Ja'nca ëñoguë, bacuani quë'rë se'e eñoguë ba'ija'guë'ë yë'ë, u'jaguë cani tonbi Jesús.

Arrestan a Jesús

18 ¹Ja'nca ujani tonni, baguëre conjën ba'icua naconi huëni, Cedrón casi yorobëte je'enni, jo'ya re'ohuëna ti'anni, baguëre concua naconi bëahuë. ²Ja'an bëani ba'irute masibi Judas, Jesusre insini senjosi'quë hue'eguë. Jesús yua baguëre concua naconi bëani coca caguë ba'isiru sëani, ³Judasbi masini, pairi ëjacua, fariseo bain, ja'ancuana sani, soldado jubë, bacua coñete senji'i. Senguëna, baguëni coñe saohuë. Saojënna, majahuëan, sunqui cabëan toa zëinse'e, guerra hua cabëan, ja'anre inni, Judas naconi sani, Jesús ba'iruna ti'anhüë. ⁴Ti'anjënna, Jesusbi bacua preso zeanja'ñete masiguë, bacuana tëhuoni senni achabi: —¿Mësacua gueguëni cu'ejën rate'ne? senni achabi.

⁵Senni achaguëna, bacuabi sehuohué:

—Jesús Nazarenoni cu'ejën ra'ë'ë, sehuohué.

Senhuojënna:

—Yë'ë'ë, quëabi.

Quëaguëna, Judas hue'eguë, Jesusre insini senjoguëbi bacua naconi tinja nëcaguë ëñabi. ⁶Nëcaguë ëñaguëna, Jesusbi, “Yë'ë'ë” caguëna, bacuabi yol'jena go'iyë taën'ë. ⁷Tantena, Jesús yua bacuani se'e senni achabi:

—¿Mësacua gueguëni cu'ejën rate'ne? senni achabi.

Senni achaguëna,

—Jesús Nazarenoni cu'ejën ra'ë'ë, sehuohué.

⁸Sehuojënna, Jesusbi cabi:

—Yè'l'è. Mèsacua cu'leguè'è, cahuè yè'è. Yè'l'èni cu'ejèn raitoca, yè'è bain concuare zeanna'ijè'l'èn. Bacuabi què'nèja'jà'bè cayè, cabi.

⁹Jesús coca ja'anrè case'le: “Mè'è bain yè'l'èna raosi'cua, bacua gare huesoye beoye re'huani bahuè” ja'an coca case'le'ru guina'ru ba'ija'guè caguè, Bacuabi què'nèja'jà'bè cabi. ¹⁰Caguèna, ja'n'rèbi, Simón Pedro yua guerra hua hua'tire baguèbi yua ja'an hua'tibi rutani, pairi ta'yejeiye èjaguère yo'o conguèni huani, baguè jèja ganjorote cue'reni tonbi. Malco hue'ebi ba yo'o conguè. ¹¹Cue'reni tonguèna, Jesusbi Pedroni cabi:

—Yo'oma'ijè'l'èn. Mè'è hua'tire hua'ti aya corohuèna jèojè'l'èn. Yè'è Taitabi cuencueni guansequèna, baguè yo'ore ai yo'oguè saiye bayè yè'è, cabi.

Jesús ante Anás

¹²Ja'n'rèbi, soldado jubè, bacua èjaguè, judío èja bain naconi, bacuabi Jesusre preso zeanni, guènameanbi huenhuè. ¹³Huenni, ru'ru baguète Anás hue'eguèna sani ènohuè. Anás yua Caifás huaguè ba'iguèna, Caifás yua ja'an tècahuè pairi què'rè ta'yejeiye èjaguè baji'i. ¹⁴Caifás yua judío èjacuani yihuoguè: “Te'leguè se'gabi bain ro'ire junni huesètoca, què'rè re'oye ba'iye ba'iji” ja'anre ja'anrè yihuosi'què baji'i baguè.

Pedro niega conocer a Jesús

¹⁵Ja'n'rèbi, Simón Pedrobi, yua yequè Jesusre conguè naconi, Jesusre be'tebi. Be'teguèna, ba yequè conguè yua pairi què'rè ta'yejeiye èjaguè Caifasre masiguèbi, Caifás huè'ena cacabi. Jesusre be'teguè cacaguè, ¹⁶Pedrote, hue'se ca'nco nècaguèna, jo'cabi. Ja'nca jo'cani, Caifasbi ba yequè conguète masiguè sèani, ba yequè conguèbi anto sa'ro cuirago naconi coca canì, anto sa'rore anconi, Pedroni caca güesebi. ¹⁷Caca güesequèna, anto sa'ro cuirago, ba huè'e yo'o congobi Pedroni cago:

—¿Mè'è yua ba bainguè Jesús, baguète consi'quèma'iguè? senni achago.

Senni achagona, Pedrobi:

—Bañè, sehuobi.

¹⁸Yureca, ai sèsèguèna, ba huè'e yo'o concua, soldado èjacua naconi, bacuabi neo tècabi toare zèonni, tè'l'jeiye nècajèn cuin'è. Pedro'ga bacua naconi te'e toa cunjì'i.

El sumo sacerdote interroga a Jesús

¹⁹Ja'n'rèbi, Jesusre pairi què'rè ta'yejeiye èjaguè ba'iruna nècojèna, pairi què'rè ta'yejeiye èjaguèbi baguèni coca senni achabi. Baguère concua ba'iye, baguè coca ye'yoye, ja'anre senni achaguèna, ²⁰Jesús sehuobi:

—Si'a bainbi yè'è coca ye'yoyete achani masija'jà'bè caguè, bain nè'ca huè'l'èna, Riusu huè'e judío bain nè'cani ye'yo coca achajèn ba'iruan,

ja'anruanna sani, yè'è cocare ye'yoguè baè'è yè'è. Gare yahueye beoye te'le ruinë ye'yoguè baè'è yè'è. ²¹Ja'nca sèani, ìmèsacua queaca ro'tajèn, yè'èni ja'an coca senni achaye'ne? Yè'è achasi'cuana sani, bacuani senni achaj'è'n. Bacuabi yè'è coca ye'yose'ere masiyè, sehuoguè cabi.

²²Ja'nca caguèna, soldado èjaguè Jesús ca'ncore nècaguèbi yua baguè èntè abèbi Jesús ziana cueni, baguèni bèinguè cabi:

—¿Mè'è queaca ro'taguè, pairi què'rè ta'yejeiye èjaguèni ja'an cocabi sehuoguè'ne? cabi.

²³Caguèna, Jesús sehuobi:

—Yè'è yua gu'a cocabi sehuotoca, ¿gue gu'a cocare caye'ne yè'è? Re'o cocabi sehuotoca, ìmè'è queaca ro'taguè, yè'èni cueguè'ne? sehuoguè cabi.

²⁴Caguèna, Anasbi Jesusre preso huensi'quère ta'yejeiye èjaguè Caifasna saobi.

Pedro niega otra vez a Jesús

²⁵Ja'ansirèni, Pedro yua hue'se ca'ncore cuinguè nècaguèna, yequècubi baguèni senni achahuè:

—¿Mè'è yua ba banguè consi'quèma'iguè? senni achahuè.

Senni achaj'èna, Pedrobi èñama'iñe caguè:

—Bañè, sehuobi.

²⁶Sehuoguèna, yequè pairi ta'yejeiye èjaguère yo'o conguèbi coca cabi. Pedro yua yequè banguè ganjoro cue'reni tonsi'què, ja'anguè yua ènquè te'le ba'isi'què baji'i. Ja'nca ba'iguèbi Pedroni coca cabi:

—Mè'è yua Jesús naconi jo'ya re'ohuète baè'è. Ja'nca ba'iguèna, mè'èni èñahuè yè'è, cabi.

²⁷Caguèna, Pedrobi se'e Bañè sehuobi. Ja'nca sehuoguèna, ja'ansirèn curabi yuji'i.

Jesús ante Pilato

²⁸Ja'nrebi, Jesusre zeanni, zijeirèn ba'iguèna, Caifás huè'ebi bain ta'yejeiye èjaguè huè'ena sahuè. Bacua yua judío bain sèani, Gu'ana pa'roma'iñu cajèn, bain ta'yejeiye èjaguèna cacamaè'è. Bacua pascua aonre aiñe yècubi gu'ana pa'roye poremaè'è. ²⁹Ja'nca sèani, bain ta'yejeiye èjaguè, Pilato hue'eguèbi bacuana etani, coca senni achabi:

—¿Ènquè gue juchare yo'oguèna, mèsacua caye'ne? senni achabi.

³⁰Senni achaguèna, sehuohuè:

—Gu'aye yo'osi'què ba'ima'itoca, baguète mè'èna insima'ire'ahuè yèquèna, sehuohuè.

³¹Sehuoj'èna, Pilato cabi:

—Mèsacua se'gabi baguète sani, mèsacua ira bain coca toyani jo'case'e caye'ru, baguèni si'nsej'è'n, cabi.

Caguëna, judío bainbi cahuë:

—Yëquëna ira bain coca toyani jo'case'ere ëñato, yua Bainni huani senjoma'ijë'ën caguëna, baguëni te'e ruiñe si'nseñe porema'iñë yëquëna, cahuë.

³²Ja'nca cahuë. Jesús coca ja'anrë caguë ba'ise'e, baguë crusu sa'cahuëna junni huesëja'ye, ja'an coca case'eru güina'ru ba'ija'guë caguëna, ja'nca cahuë bacua. ³³Cajëna, Pilatobi baguë huë'ena go'iye cacani, Jesusre choni, baguëni coca senni achabi:

—¿Më'ë yua judío bain ta'yejeiye ëjaguë'guë? senni achabi.

³⁴Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—¿Më'ë se'gabi ja'anre ro'tani yë'ëni senni achaguë? ¿yequëcuabi ja'anre më'ëni quëare? sehuoguë senni achabi.

³⁵Senni achaguëna, Pilatobi sehuobi:

—¿Më'ë queaca ro'taguë, ja'an senni achaguë'ne? Yë'ë yua judío bainguë ba'ima'iñë. Më'ë bain, judío bain pairi ëjacuabi më'ëre preso zeanni, yë'ëna rani nëcohuë. ¿Më'ë gue gu'aye yo'osi'quëguë'ne? senni achabi.

³⁶Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—Yë'ë yua ta'yejeiye ëjaguëta'an, ën yija bainre guansema'iñë yë'ë. Ja'nca guansegüë ba'itoca, yë'ëre concuabi yure guerra huajën, judío bain yë'ëre preso zeañe ënsejën ba'ire'ahuë. Yequë jobo ëjaguë sëani, yë'ëre concuabi guerra huama'iñë, sehuoguë quëabi.

³⁷Quëaguëna, Pilatobi senni achabi:

—Ja'nca ba'itoca, ¿më'ë yua bain ta'yejeiye ëjaguë'guë? senni achabi.

Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—Ja'nca ba'iyë yë'ë. Ja'anna të'ya raisi'quë baë'ë yë'ë. Te'e ruiñe ba'i cocare quëani achoguë raisi'quë'ë ën yijana. Te'e ruiñe ba'iyë ye'yeye yëcua, si'acuabi yë'ë cocare achayë, sehuoguë quëabi.

³⁸Quëaguëna, Pilatobi:

—¿Te'e ruiñe ba'iyete queaca masiye'ne? senni achabi.

Jesús es sentenciado a muerte

Ja'nca senni achani ja'nrëbi, se'e judío bainna etani, bacuani cabi:

—Baguë yua gu'aye yo'osi'quë ba'iyë huanoma'iji yë'ëre. ³⁹Ja'nca ba'iguëna, mësacua ira bain senni achajën ba'ise'e'ru yure tëcahuë'ga güina'ru yo'oye ro'tayë yë'ë. Mësacua pascua umuguseña sëani, ¿mësacua jaro bainguë preso zeansi'quëre etoye seña'ne? ¿Ënquë, mësacua ta'yejeiye ëjaguëte etoye yëye? senni achaguë cabi.

⁴⁰Caguëna, bacuabi yua si'a jëja cani acojën baë'ë:

—iBañë! iYequë, Barrabás hue'eguë, ja'anguëni etojë'ën! güijën cahuë. Ja'an Barrabás hue'eguë yua bainre huani jian huati baj'i.

19 ¹Ja'nca cajëna, Pilatobi Jesusre sani, baguëte ga'ni za'zabobi si'nseye guansebi. ²Ja'nrëbi, soldado hua'nabi miu ma ga'huare baguëte tëonni, baguë sinjobëna tëohuë. Ja'nrëbi, bajacu can ëjaguë canre inni, baguëna sayani, ³Ja'nrëbi, baguëna ñë'ca rani jayajën cahuë: —iAi zoe ba'irën huajëni ba'ijë'ën, judío bain ta'yejeiye ëjaguë! cahuë. Ja'nca cajën, bacua ëntë abëanbi baguëna cuehuë.

⁴Ja'nrëbi, Pilato yua se'e etani, judío bainni cabi: —Ëñajë'ën. Baguëte mësacuanì ëñoguë rahuë. Gu'aye yo'osi'quë ba'iye huanoma'iji yë'ëre. Ja'anre achani masijë'ën, cabi.

⁵Caguëna, Jesús yua miu ma ga'hua, bajacu can, ja'anre sayasi'quëbi etani nëcabi. Etani nëcaguëna, Pilatobi bacuanì quëabi:

—Yureca ëñajë'ën. Bainguëbi nëcaji, quëabi.

⁶Quëaguëna, pairi ëjacua, soldado ëjacua, bacuabi ëñani, si'a jëja achoye cahuë:

—iCrusu sa'cahuëna quenni reojë'ën! iCrusu sa'cahuëna quenni reojë'ën! güijën cahuë.

Cajëna, Pilatobi cabi:

—Mësaqua se'gabi baguëte crusu sa'cahuëna quenni reojë'ën. Gu'aye yo'osi'quë ba'iye gare huanoma'iji yë'ëre, cabi.

⁷Caguëna, judío bainbi sehuohuë:

—Riusu guanseni jo'case'ere ëñato, Riusuni jayajën cacuare huani senjojë'ën guanseni jo'cabi Riusu. Ja'nca sëani, baguë yua Riusu Zin ba'iye caguëna, baguëni huani senjoñe bayë, sehuohuë.

⁸Ja'nca sehuojëna, Pilatobi achani, quë'rë ai huaji yëguë baji'i.

⁹Ja'nrëbi, baguë huë'ena go'iye cacani, Jesusni se'e senni achabi:

—¿Më'ë jarobi raquë'ne? senni achabi.

Senni achaguëna, Jesusbi ro caye beoye nëcabi.

¹⁰Nëcaguëna, Pilato cabi:

—¿Më'ë guere yo'oguë sehuoma'iguë'ne? Yë'ë yua bain ëjaguë sëani, më'ëni etoye poreyë yë'ë. Më'ëni crusu sa'cahuëna quenni reoye'ga poreyë yë'ë. ¿Ja'anre masima'iguë më'ë? cabi.

¹¹Caguëna, Jesús sehuobi:

—Taita Riusu, guënamë re'oto ba'iguëbi më'ëre bain ëjaguëre re'huama'itoca, yë'ëre guanseye gare porema'ire'ahuë më'ë. Ja'nca sëani, yë'ëre preso zeanni më'ëna insisi'quë, ja'anguëbi quë'rë ai ba'iye jucha baji, sehuobi.

¹²Ja'nca sehuoguëna, Pilatobi Jesusre etoye coca caguë baji'i. Ba'iguëna, judío bainbi si'a jëja güihuë:

—iBaguëte etotoca, më'ë ta'yejeiye ëjaguëbi bëinji! iBain ta'yejeiye ëjaguë casi'quë sëani, romano bain ta'yejeiye ëjaguëni gu'aye casi'quë ba'iji! güijën cahuë.

¹³Ja'nca cajënna, Pilatobi achani, Jesusre hu'ebi etoni, bainni baguëte ãñobi. ãñoni ja'nrëbi, baguë jëja ñu'i sei huë, gata p'ënpësiru, hebreo cocabi Gabata casiru, ja'anruna bëani, Justicia yo'ozu caguë baji'i. ¹⁴Ja'an umuguse yua judío bain pascua aon ain umuguse ja'anrë ba'i umuguse ba'iguëna, ja'an aonre re'huaye bahuë. Mëñera s'ë'rën ba'iguëna, Pilatobi judío bainni cabi:

—iYureca, mësucua ta'yejeiye ëjaguëte ëñajë'n! cabi.

¹⁵Caguëna, bacuabi si'a jëja güihuë:

—iBaguëni huani senjojë'n! iBaguëni huani senjojë'n! iBaguëte crusu sa'cahuëna quenni reoni senjojë'n! güijën cahuë.

Cajënna, Pilatobi coca senni achabi:

—Mësucua ta'yejeiye ëjaguëte sëani, çbaguëni crusu sa'cahuëna reoye caye? senni achabi.

Senni achaguëna, pairi ëjacuabi sehuohuë:

—Yëquëna ta'yejeiye ëjaguë beoji baguë. Romano bain ta'yejeiye ëjaguë se'gabi yëquëna ëjaguëreba ba'iji, sehuohuë.

¹⁶Ja'nca sehuojënna, Pilatobi baguëte crusu sa'cahuëna quenni reoye soldado hua'nana insibi. Insignuëna, Jesusre sahuë.

Jesús es crucificado

¹⁷Ja'nca sajën, crusu sa'cahuëna reoru, sinjo gu'an casiru, hebreo cocabi Gólgota casiru, ja'anruna Jesusre sahuë. Baguë crusu sa'cahuëte baguëni cuan güesehuë. ¹⁸Sani ti'anni, baguëte crusu sa'cahuëna reohuë. Yequëcuare'ga, samucuaru baguë naconi te'e reohuë. Te'eguëte baguë jëja ca'ncona reohuë. Te'eguëte baguë ari ca'ncona reohuë. Baguëte yua bacua joborana reohuë. ¹⁹Reojënna, Pilatobi baguë gu'aye yo'ose'ere ro'tani, “Jesús Nazareno, judío bain ta'yejeiye ëjaguë'bi baji'i” ja'anre toyani, Jesús crusuna sëoye guansebi. ²⁰Sëoye guanseguëna, judío bain ai ba'i jubëbi ja'an coca toyani sëose'ere ëñahuë, hu'e jobo cueñe ba'iruna reosi'quëre sëani. Hebreo coca, latín coca, griego coca, ja'an cocabi toyani sëose'e baji'i. ²¹Ba'iguëna, ja'nrëbi, judío bain pairi ëjacuabi Pilatona sani, baguëni coca cahuë:

—¿Më'ë queaca ro'taguë, “Judío bain ta'yejeiye ëjaguë'bi ba'iji” toyaguë'ne? Ja'anre tënani, “Judío bain ta'yejeiye ëjaguëguëna” ja'anre toyani sëojë'n, cahuë.

²²Cajënna, Pilatobi sehuobi:

—Bañë. Yë'ë coca toyani sëose'ere gare tënoñe beoye ba'iyë yë'ë, sehuobi.

²³Ja'nrëbi, soldado hua'nabi baguëte quenni reojën, baguë cañare inni bahuë. Gajese'gacua sëani, ga soldado hua'guëbi te'e canre babi. Jesús ju'i can se'gabi jëhuabi. Ta'nësiruan beoguë, ëmëje'en ca'ncobi yijacua

ca'nco tēca, si'a can yua te'e jai can ganosi can bajil'i. ²⁴Ja'nca ba'liguēna, soldado hua'nabi sa'ñeña cahuē:

—Ēn canre ye'rema'iñu. Te'eguē se'gabi baja'guē cajēn, Gata toyasira'carēanre senjoni ēñani, can coja'guēte masiñu, cahuē.

Ja'nca yo'ojēna, Riusu coca toyani jo'case'e: “Yē'ē cañate sa'ñeña huo'huejēn, gata toyasira'carēanre senjoni ēñajēn cohuē” ja'an coca toyani jo'case'e'ru güina'ru bajil'i. Ja'nca yo'ohuē ba soldado hua'na.

²⁵Yureca, romi hua'nabi Jesús reosirute ēñajēn nēcahuē. Jesús pē'cago, yeco bago yo'jego, yeco María'ga hue'ego Cleofas rēnjo, yeco María Magdalena, ja'an hue'ecuabi ēñajēn nēcahuē. ²⁶Ja'nca nēcajēna, Jesusbi baguē pē'cagoni ēñani, ja'n'rēbi baguēre conguē ai yēsi'quēre'ga ēñani, baguē yua baguē pē'cagoni cabi:

—Mamá, yē'ē conguēte sani, mē'ē zinrebare baguēte re'huani bajē'ēn, cabi.

²⁷Cani ja'n'rēbi, baguēre conguēni cabi:

—Yē'ē pē'cagote sani, mē'ē pē'cagore bagote re'huani bajē'ēn, cabi.

Ja'nca caguēna, ja'n'rēbi, ba conguēbi Jesús pē'cagote baguē huē'ena sani, baguē pē'cagore re'huani bani cuiraguē bajil'i.

Muerte de Jesús

²⁸Ja'n'rēbi, Jesús yua baguē yo'o yo'oni tējise'ere masiguē, Riusu coca toyani jo'case'e'ru güina'ru ba'ija'guē caguē, ñaca cani achobi:

—Oco ēaji, cani achobi.

²⁹Cani achoguēna, vino jo'cha sēnje jo'cha ba'liguēna, baru ba'icuabi sayabēbi inni, tēcabēna jēoni, sēnje jo'cha ro'rohuēna ayani, baguē yil'obona mēani rurahuē. ³⁰Rurajēna, Jesusbi uncuni, ja'n'rēbi ñaca cani achobi:

—Yua yē'ē yo'o yo'oni tējise'e ba'iji.

Cani achoni, ja'n'rēbi, baguē sinjobēte meñe reani junni tonbi.

Un soldado abre con su lanza el costado de Jesús

³¹Junni tonguēna, judío bain yo'o yo'oma'i umuguse ja'anrē ba'i umuguse ba'liguēna, judío bainbi ju'insi'cua ga'nihuēanre crusu sa'cahuēanna jo'caye güehuē. Yo'o yo'oma'i umuguse yua ai ta'yejeiye ba'i umuguse sēani, ja'nca jo'caye güejēn, Pilatona sani, ba reosi'cua guēoñare hua'huani, bacuare sani tañe sen'ē. ³²Ja'nca senni achajēna, soldado hua'nabi sani, Jesús naconi reosi'cua, bacua guēoñare ru'ru cueni jē'yehuē. ³³Cueni jē'yeni ja'n'rēbi, Jesusre ēñani, yua ju'insi'quēre sēani, baguē guēoñare cueni jē'yemaē'ē.

³⁴Cueni jē'yema'ijēna, te'e soldado hua'guēbi Jesús coribana baguē cuain peregēbi totabi. Totaguēna, ja'ansirēn zie, oco, ja'anbi etabi.

³⁵Etaguëna, yè'è yua ën cocare toyaguëbi ja'anre ëñahuë. Ja'anre ëñasi'quëbi masini, yua te'e ruiñe quëaye se'ga ba'iyë. Mësacuabi achani, Jesusni si'a recoyo ro'tajël'ën caguë, ja'anre ëñani, te'e ruiñe toyani jo'cahuë yè'è. ³⁶Riusu coca toyani jo'case'e: “Baguë gu'anre gare cueni jè'yeye beoye ba'lja'cua'ë” ja'an coca toyani jo'case'ere guïna'ru ba'lja'guë caguë, ja'nca baji'i. ³⁷Riusu coca toyani jo'case'ere ëñato, yequë què'ro'ga ñaca caji: “Bacua totasi'quëni ëñaja'cua'ë” toyani jo'case'e ba'iji.

Jesús es sepultado

³⁸Ja'nrebi, Jesusbi junni huesëguëna, yequë Jesusre conguë, José hue'eguë, Arimatea huë'le jobo bainguë, ja'anguë yua judío ëja bainni huaji yëguë, Jesusni yahue conguë se'ga baji'i. Ja'nca ba'iguëbi Pilatona sani, Jesús ga'nihuëte sani tañe senji'i. Senguëna, Pilatobi Ja'ë cabi. Caguëna, Jesús ga'nihuëte inni sabi. ³⁹Saguëna, Nicodemo hue'eguë, ñamibi Jesusni ëñaguë saisi'quë, ja'anguëbi Joséni conbi. Ja'nca conguë, ma'ña, mirra, áloes, ja'an ma'ña ja'mese'e, treinta kilo ba'iyete inni rabi. ⁴⁰Raguëna, bacuabi Jesús ga'nihuëte ba ma'ña naconi yu'yujën, canbi ganoni tunahuë. Judío bainbi ja'nca bainre re'huaní tañë. ⁴¹Ja'nrebi, jo'ya re'ohuë yua baguë crusu reosiru cueñe baji'i. Ja'anruna ëñato, bain tan goje yurera gata të'ntëbana te'ntose'e baji'i. Yuta bain tanma'i goje baji'i. ⁴²Ja'nca cueñe ba'iguëna, judío bain yo'o yo'oma'i umuguse yuara ti'añe sëani, ja'an gojena ayani ta'pini tanhuë.

La resurrección de Jesús

20 ¹Ja'nrebi, semana ja'anrë ba'i umuguse ti'anguëna, María Magdalenabi ñata ñamibi huëni, Jesús tansiruna saco'ë. Yuta zijei re'oto se'ga baji'i. Sani ëñato, yua gata ta'pisibë yua tansi gojebi otani saose'e baji'i. ²Ja'nca ba'iguëna, bagobi huë'huëni saco'ë. Simón Pedro, yequë Jesusre conguë ai yësi'quë, bacua ba'iruna huë'huëni quëajaco'ë:

—Yequëcuabi mai Èjaguë tansi gojere otani baguëte samate. Sarena, bacua sasirute huesëyë mai, quëago.

³Quëagona, Pedro yua ba yequë conguë naconi, bacuabi ba tansi goje tëca ëñajën saë'ë. ⁴Jëja huë'huëjën saë'ë. Ja'nca saijënna, ba yequë conguëbi Pedro'ru què'rë jëja huë'huëni, tan gojena ru'ru ti'anbi. ⁵Ti'anni ja'nrebi, rëanni, sa'nahuëna ëñato, Jesús can ganoni tunase'ebi unji'i. Ja'anre ëñaguë, sa'nahuëna cacamaji'i. ⁶Ja'nrebi, Simón Pedrobi baguë yo'ljena ti'an rani, tansi gojena cacabi. Cacani ëñato, Jesús can ganoni tunase'ebi unji'i. ⁷Baguë sinjo ba'isi can'ga yequë can naconi baji'i. Ja'an can se'gabi re'oye re'huase'e ba'iguë, yua ca'ncorete unji'i. ⁸Ja'nca ba'iguëna, ba yequë conguë ru'ru ti'ansi'quëbi tan gojena cacani,

ja'anre ëñani, Jesús go'ya raise'ere si'a recoyo ro'tabi. ⁹Riusu coca toyani jo'case'e, Jesús go'ya rajja'ye, ja'an cocare yuta huesëjën, yurera Jesús go'ya raise'ere si'a recoyo ro'tahuë. ¹⁰Ja'nrëbi, ja'anre ëñani tëjini, bacua hu'ëna goë'ë.

Jesús se aparece a María Magdalena

¹¹Go'ijëna, María Magdalenabi tansi goje hue'se ca'ncore nëcago oco'ë. Ja'nca oigobi rëanni, tansi goje sa'nahuëna ëñato, ¹²anje sanhuë samucua, pojei caña ju'icuabi yua Jesús ga'nihuë uinsirute ñuë'ë. Yequëbi guëña ba'isirute ñuji'i. Yequëbi sinjobë ba'isirute ñuji'i. ¹³Ja'nca ñu'icuabi Maríani:

—¿Më'ë guere oigo'ne? senni achahuë.

Senni achajëna, sehuogo:

—Yequëcuabi yë'ë Èjaguëte sarena, baguë sasirute huesëyë yë'ë, sehuogo.

¹⁴Sehuoni, ja'nrëbi bonëni ëñato, Jesusbi nëcabi. Nëcaguëna, baguëte huesëgo. ¹⁵Huesëgona, Jesús yua bagoni senni achabi:

—¿Më'ë guere oigo'ne? ¿Neni cu'ego'ne? senni achabi.

Senni achaguëna, bago yua jo'ya re'ohuë cuiraguë ba'iyete ro'tago, baguëni sehuogo:

—Më'ëbi baguë ga'nihuëte yequëruna sani jo'catoca, baguë jo'casirute quëajë'ën. Baguëte injaza, cago sehuogo.

¹⁶Sehuogona, ja'nrëbi, Jesusbi:

—iMaría! cabi.

Caguëna, bago yua bonëni, hebreo cocabi baguëni:

—iRabuni! cago. Bain cocabi, Ye'yoguë, cago.

¹⁷Cagona, Jesús cabi:

—Yë'ëre su'ncama'ijë'ën. Yuta yë'ë Taitare mëni go'imaë'ë yë'ë. Yë'ë bainrebana sani, ñaca quëajë'ën: Yë'ë Taita Riusu yua mësacua Taita Riusu ba'iguëna, baguëna se'e go'iye bayë. Ja'anre bacuani quëajajë'ën, cabi.

¹⁸Caguëna, María Magdalenabi Jesusre conjën ba'icuaana sani, “Mai Èjaguëni ëñahuë yë'ë” cago quëago. Baguë coca case'ere bacuani quëago.

Jesús se aparece a los discípulos

¹⁹Ja'nrëbi, ja'an umuguse semana ja'anrë umugusebi na'iguëna, Jesusre concuabi, judío ëja bainni huaji yëcua sëani, bacua hu'ëre ñë'cani, anto sa'roña ta'pini baë'ë. Ba'ijëna, Jesusbi bacua jobona joë ba'irubi eta rani nëcabi. Nëcabi cabi:

—Mësacua bojo recoyo huanoñe ba'ijë'ën, saludaguë cabi.

²⁰Ja'nca saludani ja'nrëbi, baguë ëntë saraña, baguë coriba, ja'anre bacuani ëñobi. Èñoguëna, bacua Èjaguë ba'iyete ëñani, ai bojohuë.

²¹Bojojëna, Jesusbi se'e cabi:

—Mësacua bojo recoyo huanõe ba'ijë'ën. Yë'ë Taitabi yë'ëre cuencueni raoguëna, güina'ru mësacuare cuencueni, bainna saoyë yë'ë, cabi.

²²Ja'nca cani ja'nrëbi, bacuani sëconi saoguë cabi:

—Mësacua yua Riusu Espíritute coní bajë'ën. ²³Yequëcuabi bacua gu'a juchare jo'cani senjotoca, mësacua yua bacua juchare huanë yeye cajë'ën. Catoca, ja'ancuabi yua gu'a jucha beoyë. Yequëcuabi bacua gu'a juchare jo'cani senjoma'itoca, mësacuabi yua bacua juchare huanë yema'íñe cajë'ën. Catoca, ja'ancuabi yua gu'a jucha bayë, caguë quëani saji'i.

Tomás ve al Señor resucitado

²⁴Yureca, Jesusre conguë Tomás hue'eguë, yequë mami Te'e Jubë Hua'guë casi'quë baji'i, yequë naconi jubë të'ya raisi'quë sëani. Ja'anguëbi, Jesús eta raisirën, bacua naconi beobi. ²⁵Beoguëna, Jesusre concuabi jë'te baguëni:

—Mai Ëjaguëni yua ëñahuë yëquëna, quëahuë.

Quëajëna, baguë sehuobi:

—Baguë go'ya raise'ere ro'tama'íñe yë'ë. Ru'ru baguë ëntë saraña quensiruanre ëñaza. Baguë ëntë saraña quensiruan, baguë coriba totasiru, ja'anre pa'roye porenica, baguë go'ya raise'ere ro'tayë yë'ë. Pa'roye poremanica, ro'tama'íñe yë'ë, caguë sehuobi.

²⁶Ja'nrëbi, ocho umuguseña ba'iguëna, Jesusre concua yua Tomás naconi ba huë'ere ñë'casi'cua ba'ijëna, anto sa'roña yua ta'pise'e baji'i. Ja'nrëbi, Jesús yua bacua jobona eta rani nëcani:

—Mësacua bojo recoyo huanõe ba'ijë'ën, saludaguë cabi.

²⁷Cani ja'nrëbi, Tomasni cabi:

—Yë'ë ëntë sarañare ëñajë'ën. Më'ë ëntë sara mëoñoare mi'nani, më'ë mëoñobi yë'ë ëntë sarañare pa'rojë'ën. Ja'nrëbi, më'ë ëntë sara mëoñoare mi'nani, yë'ë coriba totasi gojena sa'nsuni ëñajë'ën. Se'e ro'tama'íñe beoye ba'ijë'ën. Yë'ëni si'a recoyo ro'tajë'ën.

²⁸Caguëna, Tomasbi baguëni ëñani cabi:

—Yë'ë Ëjaguë, yë'ë Riusureba ba'iyë më'ë, caguë quëabi.

²⁹Quëaguëna, Jesús cabi:

—Më'ë yua yë'ëni ëñani, yë'ëni si'a recoyo ro'tahuë. Yequëcua yë'ëre ëñama'icuata'an, yë'ëni si'a recoyo ro'tajën, yua ai ta'yejeiye recoyo bojojën ba'ija'cua'ë, cabi.

El porqué de este libro

³⁰Yureca, Jesús yua baguëre concua naconi ba'iguë, ai ba'iyë ai ta'yejeiye yo'oni ëñobi. Si'aye ën pëbëna toyani jo'caye carabi. ³¹Ën pëbë toyase'e selgare mësacuana jo'cahuë yë'ë. Mësacua yua Jesús, ba Cristo ba'iyë, Riusu Zin Raosi'quëreba ba'iyë, ja'anre recoyo ro'tajë'ën caguë, ën

pëbëte toyani jo'cahuë. Baguëbi conguëna, huajëreba huajëjën ba'ijën ba'ijë'n cajën, Jesusni si'a recoyo ro'tajë'n.

Jesús se aparece a siete de sus discípulos

21 ¹Ja'nrëbi jë'te, Jesusre concuabi Tiberio zitara yëruhuate ba'ijëna, Jesusbi bacuani ñaca'ru ënobi. ²Simón Pedro, yequë Tomás, Te'e Ju Hua'guë casi'quë, yequë Nataniel, Caná huë'e jobo Galilea yija huë'e jobo bainguë, yequëcua Zebedeo mamacua, yequëcua samucua, ja'ancua yua ñë'cani baë'ë. ³Ba'ijëna, Simón Pedrobi:

—Hua'ire yojaza, cabi.

Caguëna, ba yequëcubi:

—Yëquëna'ga më'ë naconi te'e saiyë, cahuë.

Ja'nrëbi, yogubi cacani sani, hua'ire yojën ñatajaicuata'an, hua'i tinjama'icua baë'ë. ⁴Ja'nrëbi, ñata bi'raguëna, Jesusbi zitara yëruhuate nëcaguëna, baguëre concuabi baguëte huesëhuë. ⁵Huesëjëna, bacuani caguë senni achabi:

—Mami sanhuë, çmësacua hua'i yore? senni achabi.

Senni achaguëna:

—Banhuë, sehuohuë.

⁶Sehuojëna, bacuani cabi:

—Mësacua huanterëte jëja ca'ncona senjojë'n. Ja'nca senjotoca, hua'i yoyë, cabi.

Caguëna, ja'nca senjohuë. Senjoni ja'nrëbi, ai ba'iyë ai hua'i yojën, huanterë rëquëguëna mëañe poremaë'ë. ⁷Ja'nrëbi, Jesusre conguë ai yësi'quëbi Pedroni:

—Mai Èjaguëbi querë ba'iji, cabi.

Ja'nca caguëna, Simón Pedrobi achani, baguë caña yo'o yo'oguë rutase'ere besa sayani, zitarana chani, yëruhuana yi'huaguë saji'i. ⁸Saiguëna, ba yequë concuabi yogute ba'ijën, ba huanterë hua'i bu'isirëte rërëni sani je'ë. Zitara yëruhua yua so'o ba'imajji'i. Cien metro ba'iyë cueñe'ru bajji'i. ⁹Jeni, ja'nrëbi ëñato, toa yua neo tëca zëinse'e bajji'i. Zëinse'e ba'iguëna, ziaya hua'i hua'guë te'leguë, aonbëan naconi, ja'anbi boguëna, ëñahuë. ¹⁰Èñajëna, Jesús cabi:

—Ba hua'i yose'e, samu hua'nare injaijë'n. Boni aiñu, cabi.

¹¹Caguëna, Simón Pedrobi yoguna cacani, huanterëte zeanni, yëruhuana rërëni mëabi. Mëani, ai ba'iyë ai ziaya hua'i, jaina ba'ijëna, huanterëte ai bu'iguëna, cuencueni ëñato, ciento cincuenta y tres baë'ë. Ai ba'iyë ai ba'icuata'an, huanterëbi ye'remajji'i. ¹²Ja'nrëbi, Jesusbi:

—Raijë'n. Desayunote aiñu, cabi.

Caguëna, bacuabi yua baguë ba'iyete senni achaye huaji yëhuë. Mai Èjaguë ba'iyete masihuë. ¹³Ja'nrëbi, Jesús yua ba aonbëan bese'ere inni, bacuana huo'hueni insibi. Ziaya hua'ire'ga güina'ru inni insibi.

14 Ja'nca bacuani ëñobi Jesús. Baguë go'ya raisirënbi bacuani ëñoguë, yureca baguë samute viaje eta rani ëñobi.

Jesús habla con Simón Pedro

15 Ja'nrëbi, desayunote anni tëjihuë. Tëjini, Jesús yua Simón Pedroni senni achabi:

—Simón, Juan mamaquë, më'ëbi ëñere ai yëguë, ¿yë'ëni quë'rë yëguë? senni achabi.

Senni achaguëna, sehuobi:

—Aito, Èjaguë. Më'ëni ai yëguë ba'iyë yë'ë. Ja'anre masiyë më'ë, sehuobi. Sehuoguëna, Jesusbi baguëni cabi:

—Ja'nca ba'itoca, oveja zin hua'nani aon cuiraye'ru, yë'ë bainni yë'ë cocarebare ye'yoguë ba'ijë'ën, cabi.

16 Cani ja'nrëbi, baguëni samu ba'iyë senni achabi:

—Simón, Juan mamaquë, ¿yë'ëni ai yëguë më'ë? senni achabi.

Senni achaguëna, sehuobi:

—Aito, Èjaguë, Më'ëni ai yëguë ba'iyë yë'ë. Ja'anre masiyë më'ë, sehuobi. Sehuoguëna, Jesusbi baguëni cabi:

—Ja'nca ba'itoca, jo'ya baguëbi baguë oveja hua'nani cuiraye'ru, më'ë yua yë'ë bainre cuirani conguë ba'ijë'ën, cabi.

17 Cani ja'nrëbi, baguëni samute ba'iyë senni achabi:

—Simón, Juan mamaquë, ¿yë'ëni ai yëguë më'ë? senni achabi.

Ja'nca samute ba'iyë senni achaguë, “¿yë'ëni ai yëguë më'ë? ” senni achaguëna, Pedrobi sa'nti hua'guë runni, baguëni sehuobi:

—Èjaguë, më'ëbi si'aye masiguë sëani, yë'ë yëguë ba'iyete masiyë më'ë, sehuobi.

Sehuoguëna, Jesusbi baguëni cabi:

—Ja'nca ba'itoca, jo'ya baguëbi baguë oveja hua'nani cuiraye'ru, më'ë yua yë'ë bainre cuirani conguë ba'ijë'ën. 18 Më'ëni ganreba yihuoguë quëayë yë'ë. Më'ë bonsëguë ba'isirënbi më'ëbi më'ë cañate sayani, më'ë yësiruanna saiguë ba'nhuë. Ja'nca ba'iguëta'an, më'ëbi ira hua'guë ruinguëna, yequëbi më'ë ëntë saraña mi'nañe guanseni, më'ë cañate më'ëna sayani, më'ë yëma'iruna më'ëre saja'guë'bi, cabi.

19 Ja'nca caguë, Pedro junni huesëja'yete quëani achobi Cristo. Riusu ta'yejeiye ba'iyete bainni masi güeseguë, ja'nca junni huesëja'guë'bi. Ja'nrëbi jë'te, Jesusbi Pedroni:

—Më'ë yua yë'ëni te'e conguë raijë'ën, cabi.

El discípulo a quien Jesús quería mucho

20 Caguëna, Pedrobi bonëni ëñato, ba conguë Jesús ai yësi'quëbi be'teguë raji'i. Ja'an raiguëbi yua pascua aon ainsirënbi Jesús ca'ncore

te'le ñu'isi'quë baji'i. “Ëjaguë, ¿güeguëbi më'ëre insini senjoja'guë'ne?” ja'anre senni achasi'quë baji'i. ²¹Ja'an ba'iguëbi raiguëna, Pedrobi baguëte ëñani, Jesusni senni achabi:

—Ëjaguë, ¿ja'anguë ba'iyete më'ë guere caguë'ne? senni achabi:

²²Senni achaguëna, Jesús sehuobi:

—Yë'ë in rai umuguse tëca ba'ija'guë catoca, ja'anre ro'ta ëaye beoye ba'ijë'ën. Më'ë yua yë'ëni te'le conguë raiye ro'taguë yo'ojë'ën, cabi.

²³Ja'nca caguëna, ja'nrebi, Jesusre conjën ba'i jubëbi, Ja'an conguëbi junni huesëma'ija'guë'bi, sa'ñëña cani achohuë. Jesús yua baguë junni huesëma'ija'ñete camaji'i. “Yë'ë in rai umuguse tëca ba'ija'guë catoca, ja'anre ro'ta ëaye beoye ba'ijë'ën” ja'an se'gare cani jo'cabi Jesús.

²⁴Ja'an conguë yua yë'ë'ë. Yë'ë yua ën pëbë toyase'ere ëñasi'quë sëani, mësacuanı toyani jo'cahuë yë'ë. Te'le ruiñe ba'i coca se'gare toyani jo'cahuë yë'ë. Ja'anre masiyë mai.

²⁵Jesusbi yeque yo'o ai ba'iyete yo'oni ëñoguëna, ën pëbëna toyaye carabi. Si'ayete toyani jo'catoca, ja'an uti pëbëan toyani jo'case'e ai ba'iyete sëani, ën yijana jo'caye ti'anma'iji, ro'tayë yë'ë.